

The Fur Fest 1964

OK

Reproduktion: Brdr. Børentzen

ARKVAREL AF KJELD SIMONSEN

Selv om vore dages frømand er dygtige, evner de dog endnu ikke at nå ned til de vrage, der ligger på meget store dybder, hvor Kong Neptun – indtil videre – hersker suverænt. Tegneren har her illustreret, hvordan han mener, det går for sig, når havets hersker ønsker at gå et vrage lidt nærmere efter i sømmene. Han har sendt en lille havfrue på opdagelse i det gamle vrage, og hans øjne formelig stråler ved synet af den flotte kravestøvle med guldspore, som hun stolt rækker frem

VIKINGENS JULENUMMER

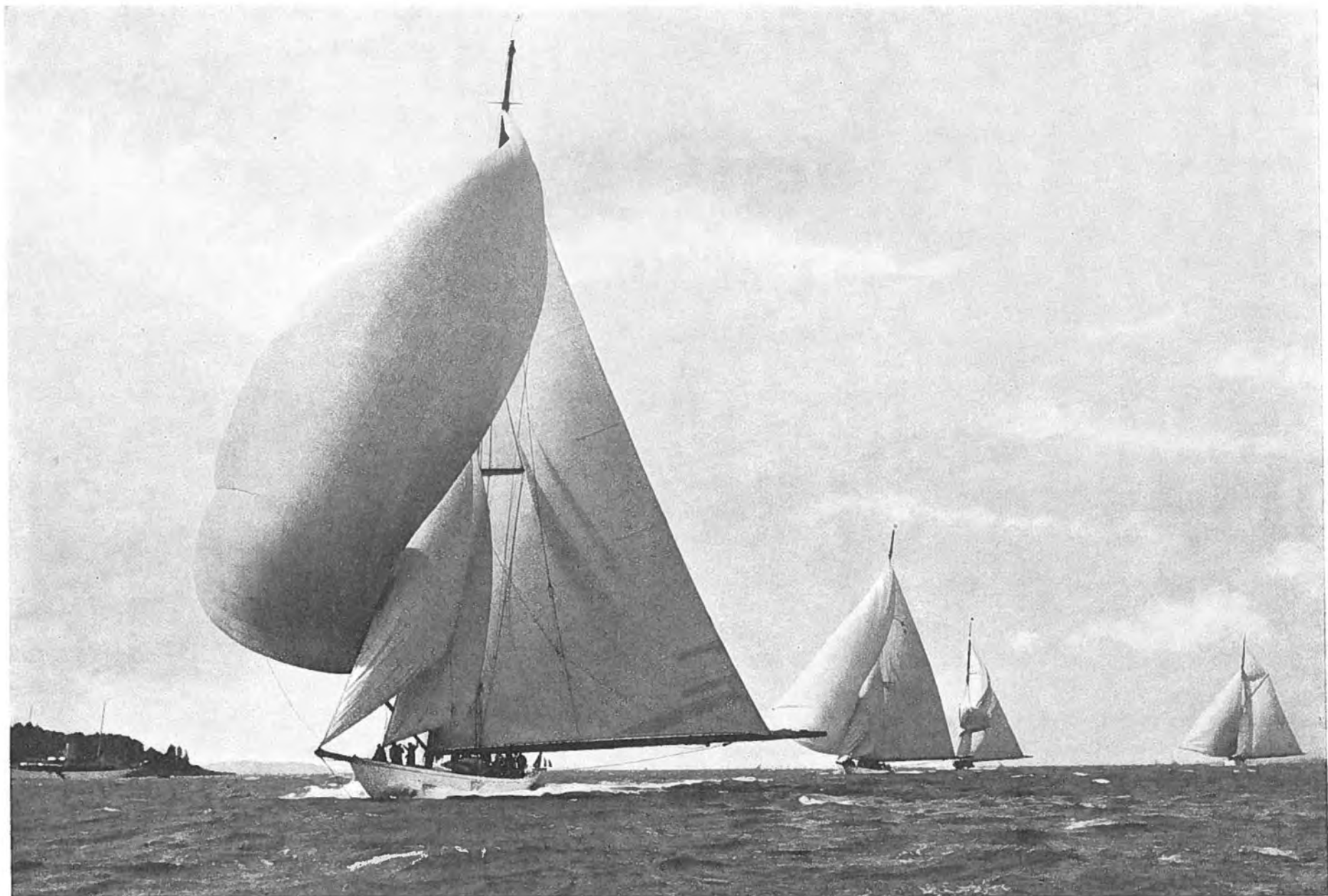
Nr. 12 A

Jul Paa Havet 1964

REDAKTION: AXEL BÆRENTZEN

VIKINGENS FORLAG · KØBENHAVN

TRYK: A/S L. IHRICH

Den stolte sejlskibstid er et forlængst afsluttet kapitel i handelsskibsfartens historie. Det samme er i nogen grad tilfældet, når talen er om de store sejlførende fartøjer inden for lystsejladsen. Endnu i slutningen af 1930'erne kunne man dog se J-klassens store kuttere kapsejle i britiske farvande. De var af en størrelsesorden, som vore dages kapsejlere kun vanskeligt vil kunne forestille sig: Tonnage over 200 tons, længde over 40 meter og et imponerende sejlareal på ca. 800 m² (heri endda ikke medregnet kæmpespilerne). Fartøjerne krævede normalt en besætning på 25 faste mænd og 4-5 dygtige amatører. – Her ses fire af disse store kuttere under en kapsejlad. „Candida“ fører foran „Cambria“, „Shamrock V“ og „Lulworth“. Sidstnævnte – en mere langtursbetonet båd – eksisterer stadig. (Foto: Beken & Son, Cowes, England).

Skonnertsejlad

omkring århundredskiftet

En juleaften i brandstorm i Nordsøen om bord i „Immanuel“ af Marstal, hvor julemenuen bestod af pandekager.

Af skibsfører H. C. RØDER

Da jeg den 4. marts 1897 begyndte min løbebane som sømand, var dampen som drivkraft trængt godt ind i den danske handelsflåde, men i antal var sejlskibene dog endnu de fleste. Bortset fra 2.557 småskibe på i alt 42.400 brt bestod handelsflåden den 1. april 1897 (af skibe over 50 brt) af 746 sejlskibe på 152.300 brt og 338 dampskibe på 274.000 brt, altså i alt 1.084 skibe på 426.300 brt. Den 1. januar 1964 bestod flåden af 742 motorskibe og 18 dampskibe på tilsammen 2.269.000 brt (af skibe over 100 brt). Denne over fem gange større tonnage i dag end for 67 år siden giver dog kun et svagt begreb om dansk skibsfarts virkelige udvikling i det givne tidsrum, idet de moderne skibes meget større hastighed og deres udrustning med mekaniske og tidsbesparende lossegrejer giver meget kortere rejser over havene og hurtigere ekspedition i havnene.

Vi drenge, der i slutningen af det forrige århundrede valgte sølivet som vort fremtidskald, så dog med foragt på de osende stinkpotter – dampskibene. Kun sejlskibe betød noget for os, og jeg var stolt den dag, da jeg, slæbende på min grønmalede „skibskiste“, som enhver sømand havde dengang, gik om

bord i mit første skib, jagten „Marie“ af Marstal, skipper Kromann. Skibskisten var uundværlig, da der i sejlskibenes folkelukaf'er ikke fandtes skabe eller skuffer til tøjopbevaring; og da der heller ikke fandtes bænke eller stole i mandskabsrummene, var skibskisten nødvendig som siddeplads. Jeg følte mig som rigtig „sømand“, da jeg første gang iførte mig mit gule olietøj med den tilsvarende regnhætte „sydvesten“. Jeg lignede en stor kanariefugl, sagde min yngre, misundelige broder. Gummistøvler kendtes ikke dengang – jeg havde træskostøvler, som kun kostede 6 kr. parret. Da jeg senere kom ud at sejle med råsejlere, måtte jeg gå til den uhyrlige udgift at købe et par lædersøstøvler. De kostede 22 kr.

„Marie“ var kun på 15 tons, og besætningen bestod af skipperen, „styrmanden“, som jeg benævntes – og en hund. Vi sejlede i fast fart med mursten fra Nivaa til København. Efter to måneder i denne „sundfart“ havde jeg fået nok af at lange mursten. Jeg mønstrede af og begyndte igen at søge hyre. Det var dengang ikke så vanskeligt at komme til søs, som det er i dag, hvor man skal have forældretilladelse, lægekontrol, sømandsskole, fagforeningsstempler og mange andre formaliteter. Ved at forevise sin dåbsattest fik man af mønstringsbestyreren udleveret en søfartsbog, og så var det blot at tilbringe sin tid i ventelokalerne hos de autoriserede forhyringsagenter. Disse lokalers vigtigste inventar var nogle mægtige spyttebakker, der blev flittigt benyttet af de tobakskrående, hyresøgende søfolk.

Mit næste skib var for- og agter skonnerten „Herman Olsen“ af Rønne. Dette skib målte 56 brutto tons og havde 4 mands besætning: Skipper, bedstemand, jungmand og kok. Det var mig, der var kokken, og jeg havde ikke den fjerneste anelse om at koge; men bedstemanden var mig en håndfast læremester, som snart fik indpodet mig det vigtigste af kogekunstens mysterier. Det var meget alminde-

For- og agterskonnerten „Herman Olsen“ af Rønne.

ligt dengang, at man begyndte sin sømandsuddannelse som kok på et mindre sejlskib, og det var et hårdt job at skulle igennem. Når skibet lå i havn, var arbejdstiden fra 5 morgen til ca. 7 aften – uden mindste ophold i dagens løb. Folkene om bord tørnede til kl. 6 og skulle derfor purre ud kl. 5.30. Da kokken skulle sørge for morgenmåltidet med tilhørende kaffe, måtte han op kl. 5. At jeg var „kok“, betød ikke, at jeg kunne sidde i kabyssen hele dagen og røre i gryderne – nej, jeg måtte også ud på dækket og deltage i lastearbejdet, hvilket ofte var hårdt arbejde for en 14-års dreng. I ny og næ måtte jeg styrte ind i „værkstedet“ og se til middagsmaden, og jeg skulle ikke være ret længe væk, før bedstemanden forespurgte, „om jeg var faldet i søvn derinde“. I middagstimen, når de andre søfolk kunne „slange“ sig en halv times tid efter måltidet, måtte jeg vaske op og lave eftermiddagskaffen klar, og når de andre kl. 6 aften havde fri, skulle jeg først gøre rent i kabys og kahyt, før min arbejdsdag var til ende.

I søen gik man „vagt om vagt“ – det vil sige fire timers vagt, skiftende med fire timer fri – men i praksis var der – især for kokkens vedkommende – ikke megen hvile om dagen. Der var mange andre ting, der kom før fritid og søvn. Overtidsbetaling kendte man slet ikke i datidens sejlskibe. Ifølge søloven måtte „legemlig revselse ikke tildeles nogen“ i danske skibe. „Men,“ sagde vor gæve skipper, „drenge skal naturligvis ha' de øretæver, de trænger til.“ I øvrigt var skipper Carl Jensen efter de tiders forhold en human mand, og vi fik god mad om bord – selv om den nybagte kok ikke altid var særlig heldig med sin kogekunst.

Jeg fejrede min 15-års fødselsdag om bord i denne skønnert i Østersøen under hård kuling. Det ballastede skib slingrede noget så utroligt, og da jeg efter middagen kom fra kahytten med en stor stabel tallerkener i favnen, tog jeg mig ikke i agt – og dér lå jeg så pladask på dækket med alle tallerkenerne i skår! Jeg var forberedt på en værre omgang; men da det var min fødselsdag, nøjedes skipperen med at snerre: „Gid pokker ha' din jordemor, at hun ikke drejede halsen om på dig for 15 år siden!“

Lillejuleaftens dag mønstrede jeg i Rønne af fra „Herman Olsen“ og rejste til København for at holde jul. Da vi under rejsen havde været både i Sverige og i Tyskland, følte jeg mig næsten som helbefaren. På de tider var det meget få skibe i Danmarks store skønnertflåde, som sejlede i månederne januar og februar, og det var imponerende at se de skove af master, de oplagte skibe dannede i deres hjemstavnhavne: Marstal, Svendborg, Thurø, Rønne og flere andre. Fanø dannede her en undtagelse. Øen havde omkring århundredskiftet henved 100 sejlskibe, men det var hovedsagelig større skibe, der sejlede i oversøisk fart hele året rundt.

I de to vintermåneder tog jeg plads i land; men så snart marts-solen skinnede, og skønnerterne stak til søs, stak jeg med dem. Jeg mønstrede som jungmand med skønnertbriggen „Harriet“ af Faaborg, 186 bruttotons, hvis fører var min morbror, kaptajn Løve Hansen, en rigtig vikingetype, kraftigt bygget, med stort, mørkeblondt fuldskæg og klare blå øjne.

Vi riggede skibet til og slog sejl under i snevejr og frost. Den 4. marts 1898 sejlede vi fra Faaborg. Så tidligt på året er Østersøen normalt islagt, så de

Marstal havn
vinteren 1900

Skonnertbrigg
„Harriet“ af Faaborg

danske skonnerter, hvis mest almindelige ruter var trælaster fra Østersøen til England og Frankrig og derefter kul eller koks fra Storbritannien til Skandinavien eller tyske Østersø-havne, foretog gerne en rejse fra Norge til Storbritannien med is, medens der ventedes på, at Østersøen skulle blive isfri.

Der var en vældig trafik med is fra Norge på denne årstid. Den britiske levnedsmiddelindustri brugte megen is, og det var endnu ikke blevet så almindeligt med de store værker til fremstilling af kunstis. „Harriet“ havde en besætning på 7 mand. Hyrerne var små dengang. Styrmandens månedshyre var 70 kroner, matrosen havde 48 kroner, to letmatroser hver 40 kroner. Jeg havde som jungmand 18 kroner, og kokken – en 15 års dreng – 15 kroner. Naturligvis var prisniveauet et ganske andet end i dag. For eksempel kostede et sæt skræddersyet herretøj kun 55 kr. – ja, jeg købte et pænt sæt færdigsyet, blåt tøj hos den kendte Jens Kjeldsen for 30 kroner og en filthæt for 3 kroner.

Min første rejse over Nordsøen fra Brevik i Norge til West Hartlepool i England var en skrap tur. Halvvejs over Nordsøen fik vi en vestlig storm og måtte dreje under blot med en stump storsejl oppe, og vi havde et mægtigt arbejde ved pumpen, hvor vi måtte surre os fast for ikke at blive skyllet overbord af søerne, som stadig brækkede over skibet. Vi var mere i end over vandet, der var iskoldt; men det anså sig blot yderligere til at holde skibet læns for alt smeltevandet, for vor isladning smeltede naturligvis hurtigt på grund af skibets voldsomme bevægelser. Vinden vendte sig og gik helt over i øst, men tiltog snarere i styrke, så med en pålandstorm måtte vi holde på land og håbe på, at vort bestik var rigtigt. Det var det nu ikke – vi gjorde land ved Shields og gik ind her som nødhavn. Og vi var glade ved at komme i havn uden større havarier.

I slutningen af maj ankom „Harriet“ til Kotka i Finland for at laste tøndestaver til England. Vi havde en herlig tid i Finland, hvor der på den tid af året er lyst næsten hele natten. Det var kvinder, som bistod ved indladningen, både om bord og i land, og hver aften, når dagens arbejde var slut, stillede harmonikaspillere på kajen, og søfolkene fra skibene, sammen med de kvindelige og mandlige arbejdere fra savværket, svang sig lystigt i dansen til langt over midnat. At de danske søfolk ikke forstod det finske sprog, gjorde intet skår i det hjertelige forhold mellem parrene. Der er jo andre sprog end talesproget, og en sømand forstår lidt af alle sprog.

I august 1898 mønstrede jeg i Svendborg af fra „Harriet“ og gik atter ud som jungmand – denne gang dog med 30 kroner i månedshyre – om bord i bramsejlskonnerter „Faders Minde“ af Marstal, kaptajn Knudsen. Med dette skib havde jeg et af mit livs hårdeste tørne. Vi gik i oktober måned fra Riga bestemt til Wilhelmshafen med en ladning brædder. Efter otte dages ualmindelig fin rejse lå vi i Nordsøen, kun 20 sømil fra vort bestemmelsessted, da det blæste op med en sydøstlig storm. Det var umuligt at sejle, og skibet drev hjælpeløst over mod England. Det meste af dækslasten blev slået over bord sammen med skanseklædningen. Vi var allerede forberedt på, at skibet ville blive slået ind på den engelske kyst, men vinden skagede, og den nu fra syd kommende storm drev os for de bare stænger nordpå. Ind imellem flovede det lidt, men det kulede straks op igen, og først da vi var drevet så højt nordpå, at vi befandt os på højden af Bergen i Norge, blev vejret sådan, at vi for alvor kunne sejle syd efter igen. Da vi omsider ankom til vor lossehavn, havde vi været fire uger om at sejle de sidste 20 sømil. Besætningen var helt udkørt, men kom sig dog efter nogle dages ophold i havn. Vi

Bramsejlskonnerter „Faders Minde“ af Marstal

havde i de fire storm-uger ikke haft tørt tøj på kroppen.

Lukaf-forholdene i disse mindre skibe var ikke heldige – og helt umulige i stormvejr, og rigtigt til køjs var der sjældent lejlighed til at komme i så dårligt vejr, som vi havde haft. Det var med at prøve på at få et par timers hvil nu og da med alt det våde tøj på, da vi naturligvis ikke kunne have kakkellovn rigget op og tændt, så vi kunne få tørt vort tøj. Dårligt vejr forfulgte os på vor videre rejse til England, og herfra gik vi med en ladning kul til Svendborg, hvortil vi ankom så betids, at jeg efter skibets udlosning kunne mønstre af og være i København juleaftensdag.

Den hårde rejse havde sat sit mærke på mig. Jeg begyndte at skrante, og straks efter nytår måtte jeg lægge op med en alvorlig lungebetændelse. Jeg var meget syg, og det blev marts, før jeg igen kom på „stikkerne“. Jeg var meget afkræftet, og lægen havde forbudt mig at gå til søs den første måneds tid.

Så snart jeg kunne kravle uden for en dør, kunne jeg dog ikke holde mig væk fra havnen, hvor sejlerne nu blev gjort klar til at stå ud. Jeg kunne ikke modstå længslen efter søens friske liv, og uden at fortælle mine forældre noget om det, gik jeg til forhyringsagent Jepsen, som til trods for, at han var meget betænkelig ved mit udseende, alligevel skaffede mig en hyre som jungmand med briggen „Caroline“ af Svendborg, 189 bruttotons, kaptajn J. C. Andersen.

Kaptajnen var ikke glad ved at få en sådan skrælling om bord, men han skulle sejle dagen efter og manglede en jungmand. Min mor græd sine salte tårer, da jeg kom hjem for at pakke min skibskiste, og min far skældte mig bælgen fuld. Men jeg sejlede den næste dag. Det var atter til Norge for at laste is til England, og det blev en streng tur for mig, der faktisk var rekonvalescent.

Kaptajn Andersen var en rigtig skonnertskipper.

Selv var han til enhver tid klar til at tage en tørn, og han forlangte, at mandskabet skulle være det samme. Han led af rengøringsdille. Selv med termometret ved nulpunktet skulle der spules dæk. Dækspuling på et sådant fartøj skete ved, at det yngste besætningsmedlem blev placeret på skibets ræling, og ved hjælp af en „slagpøs“ haledes vand op fra søen. Styrmanden slog vandet ud over dækket, som så skrubbendes med koste af den øvrige besætning. På „Caroline“ var slagpøsen en såkaldt „admiral“, syet sammen af sejldug og forsynet med en solid træbund. En del tovværk var syet rundt „admiralen“ for at beskytte både denne og skibssiden, når den haledes op, fyldt med vand. Vandophaling var under alle omstændigheder et hårdt arbejde, da „admiralen“ var meget tung i sig selv. Vandet i den gjorde den ikke lettere, og fra vandfladen til en ballastet brigs ræling var et temmelig langt hal.

I min afkræftede tilstand var det et ulideligt slid at hale vand op. Mine hænder, som efter min lange sygdomsperiode var blevet bløde som pighænder, kunne ikke holde til arbejdet med det hårde pøserieb i det kolde, salte vand, så snart sad begge mine hænder i blodige sår. Mine salte tårer blandede sig med det salte spulevand – jeg var jo blot en knægt. Men give op ville jeg naturligvis ikke. Kaptajn Andersen så på mine hænder.

„Dem skal vi snart få i orden,“ sagde han. Så dryssede han melissukker i sårene og forbandt hænderne med gazebind – og så gik jeg på den igen med at hale vand op. Saltvandet tængte gennem forbindingen og blandede sig med sukkeret i sårene, og det gjorde nederdrægtigt ondt. Det var en hestekur; men hænderne kom sig, og den friske søluft og den kraftige skibskost gjorde sit til, at jeg snart igen var robust og kraftig som før. Kaptajn Andersen så det som sin opgave at forvandle en „fræk københavnerdreng“ – det var mig – til rigtig sømand og brugte ret hårde metoder. Dog havde han det mere i munden end i gerningen, og jeg tog det hele med godt humør, hvilket han vist nok tog som et bevis for sin metodes fortræffelighed.

I disse mindre sejlskibe var det altid „alle mand på dæk“, når større sejl skulle bjærges eller rebes. Det brugtes ikke på „Caroline“. Kunne folkene på vagten ikke klare sejlene alene, gik kaptajnen selv til vejrs og tog et nap med. Under en storm i Nord-søen lå jeg på merse-råen ved siden af kaptajnen og sloges med det stormpiskede sejl. Den store, svære mand skældte ud og lovede mig øretæver. „Ikke her oppe,“ sagde jeg, „her er jeg lige så stærk som De.“ Vi fik sejlet gjort fast og kom ned på dækket, og da jeg lidt efter blev kaldt agterud, var jeg klar over, at nu ville øretæverne falde. Men der skete intet. „Vi

skal have halet storskødet," sagde kaptajnen. Med dette udtryk mentes der, at man skulle have en snaps – og vi fik alle et par ordentlige gibbernakkere.

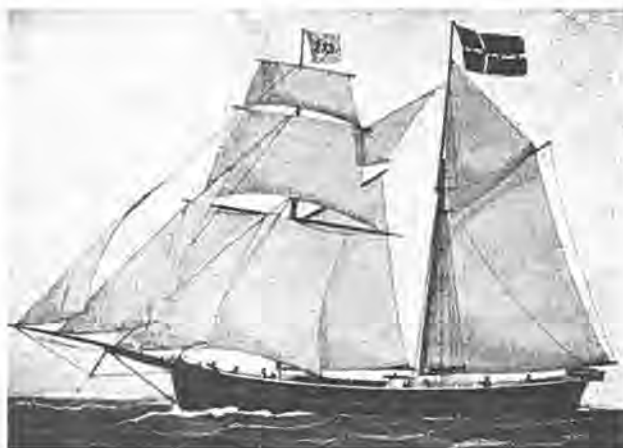
I efteråret 1899 mønstrede jeg af fra „Caroline“ i Svendborg, og nogle dage efter sejlede jeg igen ud som letmatros med bramsejlskonnerten „Immanuel“ af Marstal, 144 bruttotons, kaptajn E. C. Hansen.

Denne vinter holdt jeg ikke jul hjemme, men kom til at sejle på Sydengland og Frankrig. I december måned lastede vi i Fowey i Sydengland. Her måtte kokken – en 15 års dreng fra Dragør – i land på grund af pludselig opstået sindssyge. Dagen før afsejlingen blev matrosen alvorligt syg og måtte sendes i hospital, hvor han senere døde af tyfus. Da vi ingen danske søfolk kunne få i Fowey, gik vi til søs med to mand for lidt. Skibet skulle med porcelain til Leith i Skotland, men få dage efter afsejlingen måtte jeg lægge op med diarrhoe og opkastninger. Jeg havde høj feber, kunne intet spise og blev snart meget svag. Det var en drøj tøm for det øvrige mandskab, hvis antal nu var halveret. De tilbageværende tre mand – kaptajn, styrmand og en svensk letmatros – måtte gå otte timers vagt med kun fire timers fri-vagt. Ofte var vejret så hårdt, at ingen af dem kom til køjs – og så skulle de tilmed pleje mig.

Hele rejsen var vejret stormende, men de tog alle tre den hårde tøm med godt humør. For mig var det næsten uudholdeligt at ligge så syg i det uhyggelige lukaf, hvor fugtigheden drev ned ad skibssiderne, og under dårligt vejr stod vandet ofte højt op over dørken. Luften var forfærdelig, da alt måtte holdes tillukket, for disse lukaf'er var jo ikke alene opholds- og soverum for mandskabet, men blev tillige brugt til opbevaringssted for sejl, tovværk, kul, kartofler og meget andet. Der var naturligvis ikke tale om at have kakkelovn oppe, så hundekoldt var det også. Jeg var dog så syg, at jeg egentlig ikke mærkede noget til ubehagelighederne – lå blot og rystede i feberkulde. Den svenske letmatros var mangeløs mod mig. Han madede mig, som var jeg et spædbarn, og pakkede mig bestandigt ind i sit eget varme uldtøj. Uden ham tror jeg ikke, jeg var kommet levende gennem min sygdom.

Jul holdt vi i Nordsøen i en brandstorm. Kalle havde på en eller anden mærkværdig måde fået tændt op i kabyssen og bagt pandekager, som han vidste, jeg holdt meget af. Med kun rebet skonnertsejl og stagfok sat lænsede vi for en sydlig storm. Da Kalle med et fad pandekager i favnen havde set sit snit til at springe over fordækket og netop havde fået åbnet døren i lukaf-kappen for at komme ned til mig med julemåltidet, brød pludselig en vældig brådsø ind over hækken, og i ét nu var skibet begravet i vand fra for til agter. Jollen, som på sæd-

vanlig måde var surret under to „hanebjælker“, der rakte ud over agterskibet, en fra hver side, blev splintret af søen, og stumperne skyllede hen over kaptajnen, som stod fastsurret til rorpinden. Den frådende sø raserede dækket, og den stakkels Kalle, for hvem katastrofen kom helt overraskende, blev sammen med dele af lukaf-kappen slynget gennem døråbningen og landede på lukaf-dørken. Vandet, der fossede gennem døråbningen, forvandlede hele lukaf'et til et sydende hav, hvori Kalle og de solide svenske pandekager kastedes fra side til side i kaotisk forvirring. Det tog mig ikke lang tid at komme fra min oversvømmede underkøje op i Kalles forholdsvis sikre overkøje, medens Kalle fik samlet sig selv op og sprang op på dækket for at hjælpe til dér.

Bramsejlskonnerten „Immanuel“ af Marstal

Kaptajnen havde ladet skibet løbe op i vinden. Styrmanden, som havde været under dæk, kom styrtende op, og de tre mænd fik hurtigt trimmet sejlene, hvorefter skibet lå underdrejet. Skaden kunne nu overses. Hækjollen var væk, og det samme var alle rations og vandfade, der havde været fastsurrede på agterdækket. Kahyts-skylliget var splintret, af kabysruffet stod kun halvdelen igen, og af hele den bagbords skanseklædning stod kun støtterne tilbage. Noget alvorligt for skibets sikkerhed var der dog ikke sket. Kalle gik i gang med at lænse vandet ud af lukaf'et, mens jeg ikke var til megen gavn. Vi fik dog spist de fleste af de havarerede, men solide pandekager. Godt sovsede ind i sirup smagte vi ikke saltvandet så meget. Det var hele vort juleaftensmåltid.

Vi ankom til Leith 3. juledag. Jeg kom under kyndig lægebehandling, og det varede ikke så længe, før jeg var frisk igen.

Kaptajn Hansen var et udmærket menneske. Den første søndag, vi lå i Leith, tog han os alle sammen i kirke – jeg måtte køres dertil – og derefter til et

Thurø Bund i vinteren 1918

pænt hotel, hvor vi fik en udmærket middag med vin til. Vi skulle ikke snydes for vort julemåltid.

Den 12. oktober 1899 var krigen mellem Storbritannien og boer-republikken i Sydafrika brudt ud. Det lille boerfolks kamp mod det mægtige verdensimperium vakte hele verdens beundring. Selv om historien vel senere har godtgjort, at boerne selv på flere måder havde provokeret striden, var sympatien dengang overalt for boerne, og i hele verden uden for Storbritannien beundrede man deres bedrifter.

Jeg blev afmønstret fra „Immanuel“ i Svendborg i sommeren 1900, men efter et par ugers forløb gik jeg atter til søs, men denne gang med et større skib – barken „Claudia“ af Marstal. Nu skulle mine drengedrømme om at komme ud med de store sejlskibe i tropesejlsads realiseres. Jeg havde nu i tre år i de hjemlige, nordeuropæiske farvande tilbragt mine første læreår. Nu skulle jeg i andre tre år som matros sejle med de store langvejsfarere – de sidste to år med store, tyske firemastere på jordomsejling – og dér erhverve mig yderligere erfaring og uddannelse.

I årene omkring århundredeskiftet var sejlskibene endnu de dominerende, men nu var det ved at være slut – især efter at dieselmotorskibene i 1912 begyndte deres sejrsejlsads. En sidste opblussen fik sejlskibene under Den første Verdenskrig; men så var det også definitivt forbi. Jeg husker, hvor ofte jeg i halvfemserne på skovtur ud ad Strandvejen har fået min drømmende drengefantasi sat i bevægelse ved at skue ud over Sundet, hvor mængder af sejlskibe for frisk brise gled hen over havfladen som vældige hvide svaner. En dag blev mine drømme til virkelighed. Jeg stævnedes ud – som sejlskibssømand. I magsvejr som i storm fik jeg i de hjemlige farvande i skonnertsejlsadsen indsugtet den ånd af saltvand, som

senere forstærkedes i langfarten – og derefter aldrig har forladt mit blod.

I eftersommeren 1899 talte toldkrydser nr. 16 ved en bestemt lejlighed 712 ankerliggende sejlskibe i Øresund på strækningen fra Nivaa til Gilleleje. Skibene, som lå til ankers for modvind, var af alle kategorier, størrelser og nationaliteter.

Jeg tænker ofte på en dag kort før jul, da jeg som letmatros i en bramsejlskonneret lå til ankers ved Helsingør. Det blæste en nordvestlig storm, og hundredvis af sejlskibe, som skulle nordpå, havde kastet anker. En morgen flovede det af, og vinden gik østlig. Alle skibene fik travlt med at lette, sætte sejl og fortsætte deres rejse. Det lød som et helt smedeværksted, da alle „pumpespillene“ kom i gang med at hive ankrene hjem, og stoppal'ernes falden ned i deres lejer, når spiltromlerne drejede rundt. Og så den knagen og bragen, når sejlene sattes, og ræerne svingedes rundt, kommando-ordene og folkenes svar – i nogle skibe lystige opsange og „shanties“. Alt var bevægelse, liv og lystighed. Og så omsider det sidste tag i ankerkæden – ankeret var „brækket“, skibet svajede rundt for vinden og var undervejs nordefter.

Hvilket syn at se den mægtige armada af store og små skibe med svulmende sejl stå nordpå for en stiv østenvind! Der var så mange, og de sejlede så tæt på hinanden, at det var et under, at de kunne undgå at kollideres; men det var manøvreedygtige folk, disse sejlskibsførere.

Den stolte sejlskibstid er forbi. Dog, tiderne skifter – gennem damp til diesel. Men også denne sejlsads har sin egen stemning, sin egen romantik. Tiden fra min sejlskibstid til nu, da jeg, som englænderne siger, har „slugt ankeret“, har haft sin tiltrækning, sin spænding for mig, som livet til søs altid vil have det for enhver, der har udlængsel og med åbne sanser vælger at „go down to the sea in ships“.

Skonnert - ohøj!

Kong Peter blev han kaldt.

Han var en dværghane af usædvanligt ydre og race. Hans oprindelse var mystisk. Ingen anede eller vidste, hvor han var kommet fra. Men det forringede ikke hans kvalifikationer. Kong Peter var og blev den smukkeste dværghane på samtlige syv have.

Sort var han, noget lignende tjære. Baskede han med vingerne og skreg sit kykeliky, så han ligefrem fantastisk ud.

Kammen og halen var hans stolthed. Førstnævnte var blodrød, svær og takket og klædte ham storartet. Halen var ikke mindre pragtfuld. Syv kulsorte fjer stod lige til vejrs, svajede og brusede og gav ham et vist impertinent, krigersk udseende.

Venner havde han masser af. Kong Peter var nemlig ærlig og redebon og skjulte ingen farlige tendenser. Han var helt igennem okay. Direkte gunstbevisninger hold han dog ikke af. Han kunne blive komplet rasende, hvis nogen tog ham i kammen eller halen; så brusede halsfjerene, og han gjorde sig klar til angreb. Slig en tort tålte han ikke.

Kun én kunne tillade sig den dristighed, og det var Timmy Warren. Mellem disse to, Timmy og Kong Peter, herskede en vis fortrolighed. Muligvis lå det i, at de begge var stærke og modige og ikke bange for at tage en dyst, når omstændighederne krævede det.

Noget andet kunne selvfølgelig også være grunden. For eks. Timmys nænsomme hænder, hans rolige stemme, når han hviskede fortroligheder til Kong Peter. Timmy holdt nemlig meget af at hviske, fortælle om sit liv, de skuffelser, det havde bragt, og sin bestandige rodløse færden over havene.

Nogle gange kunne det hælde, at Shorty, Timmys ven og kammerat, dukkede op og spolerede øjeblikkets fortrolighed.

Som nu i dag. Timmy havde lige talt til Kong Peter på den sædvanlige måde, da Shorty dukkede op. Atmosfæren blev straks en lidt anden. Shorty og Kong Peter kunne nemlig ikke sammen. Årsagen var mangeartet. Men faktum var, at disse to, Kong Peter og Shorty, stadig levede på krigsfod; et forhold der i dag skulle kulminere og få skæbnesvangre følger. Shorty var nemlig i drillehjørnet.

– Timmy sagde han. Vi burde i grunden slagte Kong Peter og lave suppe på ham, ikke sandt? Hvad gavn gør den fyr egentlig?

Timmy betragtede overbærende Shortys tohundredepundsvægtige korpus.

– Du er et fjols, Shorty, sagde han venligt. Hvorfor skal vi altid diskutere mad?

Han rejste sig pustende.

– Himmel, sagde han. Sikken en byge, der hænger derude! Han pegede mod horisonten, hvor himlen var blækfarvet.

Shorty sagde ingenting. Han havde oplevet så mange byger og tog ikke én fra eller til så højtideligt. Leende skubbede han til Kong Peter.

– Din lille, sorte djævel! sagde han. Din grimme fyr!

Og så gjorde Shorty noget utilgiveligt. Han tog Kong Peter i fippen og trak til, hvilket var en blodig fornærmelse. Kong Peter dukkede og blev kampberedt. Fjerene ligefrem strittede af arrigskab. Så gik han på vingerne, baskede og skreg og havnede med et smeld midt i Shortys svedglinsende ansigt. Regnskabet skulle gøres op, definitivt og eftertrykkeligt.

– Egentlig burde vi slagte Kong Peter og lave suppe på ham, sagde Shorty

ligt. Kong Peter hvæsedede og huggede og ramte to gange Shortys kødfulde næse.

– Du milde himmel! gispede Shorty. Sikken en djævel!

Så langede Shorty planløst ud og ramte Kong Peter, der som en komet fløj ud over skibssiden. Et øjeblik efter gyngede han i kølvandet.

Som en kat var Timmy Warren på benene og fløj hen til lønningen.

– Shorty! sagde han. Du er et fordømt bæst!

Timmy løb hen til skibsjollen. Shorty sprang bag efter ham.

– Timmy! råbte han. Det er galmandsværk! Om ti-femten er minutter bygen her!

Timmy løsnede tavs og sammenbidt surringerne.

– Tag fat i agerstævnen! kommanderede han.

– Vi klarer det aldrig! stønnede Shorty.

– Sludder! sagde Timmy og svang sig med båden ud over siden og greb en åre. Shorty fulgte ham tøvende.

– To mands liv for en sølle kok! sagde han.

Pludselig kom der et vindstød, et svagt, men uheldsvangert pust. Shorty skævede op og stivnede. Kun et par kvartmil ude kom bygen jagende, et hvidglødende inferno af skum og regn.

– Timmy! gispede han. Vi er færdige! Se dér!

Timmy Warren så udefter, og hans læber blev smalle. Så vendte han sig omkring og observerede Kong Peter højt på en bølgetop.

De to mænd kæmpede mod stormens rasen. Krampagtigt holdt de båden op mod vinden.

– Ro til! sagde han.

De to mænd roede, så det knagede i tofterne, og båden fløj hen over havoverfladen mod Kong Peter, der var lige ved at synke. Nu var der kun en halv snes meter tilbage, et kort stræk, men alt nok. Lige i hælene på dem kom uvejret tordnende. Havet skummede allerede omkring dem. Så var de fremme, en brøkdæl før uvejret; et snuptag, og Kong Peter var indenbords.

Så brød uvejret løs, en skypumpe, et voldsomt og hektisk uvejr, der sagde sparto til alt, hvad Shorty og Timmy hidtil havde oplevet. Hagklumper regnede ned over dem, store iskugler, der sved og brændte. Vinden tordnede, brølede og larmede, et vanvittigt uhyre, der på et sekund forvandlede havet til en skumpisket, hvidglødende masse. Bølgerne rejste sig og truede med at kæntré båden. Sydende skumtoppe slog ustandselig over rælingen. De to mænd øste, kæmpede rasende for at holde båden mod vinden. Nogle gange skreg de til hinanden, men hørte intet. Stemmernes hæse skrig druknede i uvejrets fantastiske larmen.

Og stormen voksede, blev til millioner af hylende, spottende djævre, som hånede alt levende og fo'r gennem rummet med en styrke og voldsomhed, der virkede komplet bedøvende. Himlen blev blækfarvet. Lyset forsvandt. Skumring, mørke, uvejrets rasen havde bemægtiget sig rummet.

Og stadig kæmpede de to mænd mod stormens rasen, holdt krampagtigt båden op mod vinden; en skrøbelig nøddeskal, som gang på gang mirakuløst undgik bølgernes knusende favntag. Men de ville ikke give op og kæmpede desperat mod uvejret.

Og så kom omslaget, ikke voldsomt og pludseligt, men gradvis. Himlen blev mere lys, og stormen og regnen aftog. Mod vest skimtedes en lysstribe. Kulminationspunktet var overstået. Erkendelsen heraf var overraskende. Døden og tilintetgørelsen havde været forbavsende nær, og de to mænd så gispende på hinanden. Så lo Timmy Warren.

– Shorty, sagde han. Vi er et par ualmindelig heldige bæster, hvad? Så megen vind, og vi sidder endnu i denne hersens pram!

Shorty skar en grimasse og så mod horisonten, der som lys perlemor hvælvede sig over det oprørte hav. Så drejede han omkring og så den modsatte vej, men mødte kun bølgernes hvidbræmmede toppe.

– Hvad nu? spurgte han.

Timmy trak på skulderen. Situationen var kritisk. Ingen vidste det bedre end han. Men kampen og deres mirakuløse frelse satte ham i højt humør.

– Vi skal nok klare det, Shorty! sagde han og trak Kong Peter frem. Se her! Her har vi vores redningsmand; han skal nok klare grejerne for os!

Shorty skulede og sagde:

– Den lille, grimme fyr! Hvorfor pokker har vi ikke for længe siden lavet suppe på ham? Sådan en laban!

Shorty skældte og smældte, men Kong Peter var ligeglad. Han kløede kammen og baskede med vingerne. Vandturen havde åbenbart gjort ham godt. Han skinnede som alabast og løftede vigtigt benene, gule ben med store sporer. Nogle gange rystede han halen. Situationen gik åbenbart ikke ham på nerverne. Uvejret var jo også forbi. Nok slingrede og vippede båden lidt vel rigeligt. Men Kong Peter var søvant, en ægte deep-water-sailor. Stolt spankulerede han rundt. Og da solen kom, en glohed kugle, som fik mændene til at stønne og gispe, pustede han sig op, rullede sig og småsnakkede af velbehag. Livet var igen attråværdigt for Kong Peter.

Mændene derimod blev tavse, og nogle gange slog de hinanden over med vand, og deres øjne skinnede som i feber. Og stadigvæk spejdede de mod horisonten, blev ved i det uendelige, en tavs, brændende stirren. Men der var intet at se. Horisonten var øde, trist og tom.

Og solen gik højere og højere op på himlen, og strålerne var forfærdelige; de sved og brændte. Bådens planker var som ild. Mændene stønnede og gispede. Selv Kong Peter følte nu et vist ubehag. Han blev dvask og søvnig og sank hen i filosofiske grublerier. Af og til plirrede han med øjnene, ellers foretog han sig intet. Han stod bare og døsede.

Og natten kom, en almægtig og stor nat, så stor, at den næsten følte som en byrde. Og der kom stjerner på himlen, millioner og atter millioner, store gulddukater, der lyste og blinkede, og havet fik et fint guldsvær over sig, striber af guld, der lå blankt og skinnende over bølgetoppene. En vidunderlig stor og stille nat. Ikke et vindpust rørte sig, kun havets dybe, melodiose suk hørtes; det lød som åndedrag fra en sovende.

Og mændene faldt i søvn og sov fra deres lidelser. Og stjernelyset lagde sig over dem, et stort og forklarende skær, der ligesom gjorde deres ansigter anderledes, blide og mere rolige. Og havet vuggede dem. Således lå de time efter time, stille og tavse og trak vejret tungt.

Og gryet kom, et sølverne skær, en grå tone, der forunderligt steg op af havet. Stærkere og stærkere blev det. Og stjernerne sluktes, blev til sidst helt borte, og der kom rødlige toner mod øst, en dirrende tone af det blegeste rosa.

Det var ved at blive morgen.

Noget mørkt begyndte at bevæge sig; det var Kong Peter, der var vågnet. Stolt hoppede han op på toften og så ud over havet. Og så pludselig, som en fanfare, et skingrende signal, gjaldede hans kykelly ud over havet. Morgenen skulle hilses.

Mændene fo'r forvildede op.

– Hvad i alverden . . . ?

Shorty ravede rundt og stod så pludselig rodfæstet. Langt ude i horisonten gik en sejler, en skonnert. Topsejlene var svagt synlige og stod som firkanter mod himlen. Shorty stivnede. Så skreg han:

– „Moonlight“! „Moonlight“!

Han greb en åre og vinkede rasende.

– Timmy! hylede han. Mon de har observeret os?

Timmy kneb øjnene i og spejdede længe. Så sagde han:

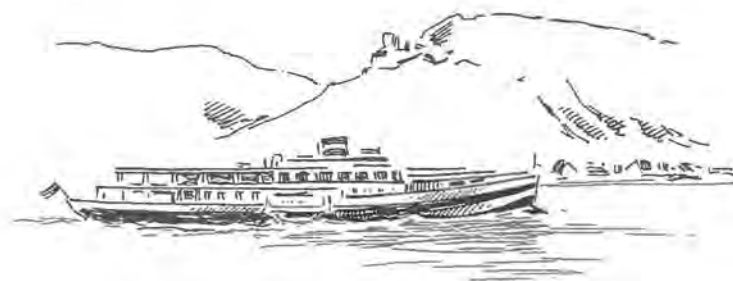
– Smid blot åren, Shorty! Kursen er sat direkte mod os!

– Du almægtige! sagde han. Vi kan takke skæbnen . . .

– Ja, og Kong Peter! indskød Timmy lakonisk. Uden ham havde vi rimeligvis sovet endnu! Og hvad så . . . ?

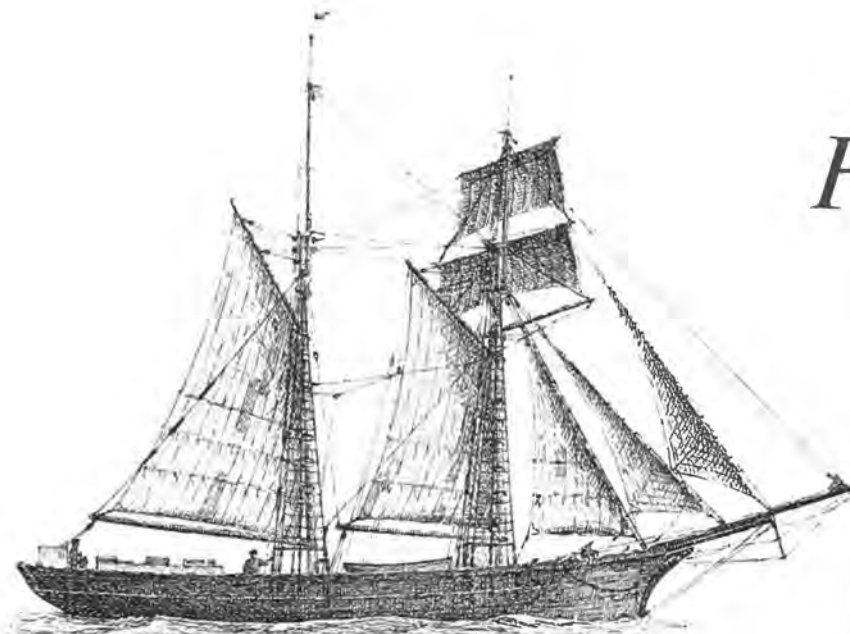
Shorty bukkede sig ned og løftede Kong Peter op.

– Dejlige, vidunderlige Kong Peter! sagde han.

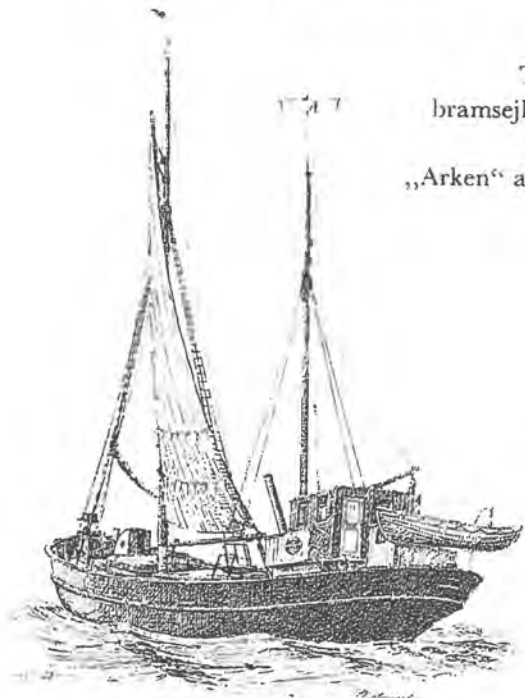

Fra min skitsebog

AF ANDREAS LAURSEN

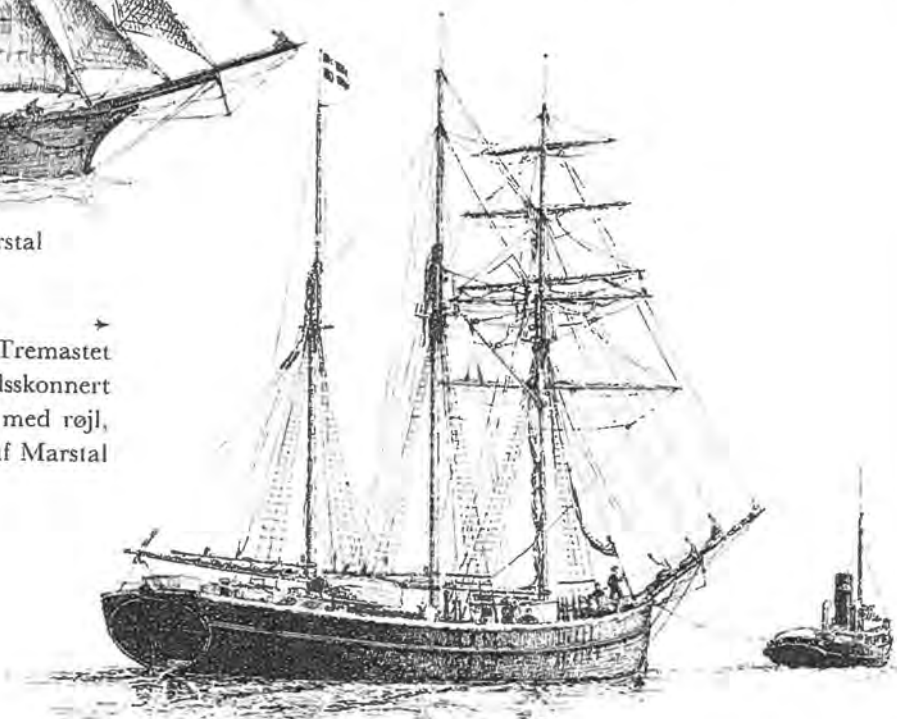

Topsejlskonneren „Mathilde“ af Marstal

En motorsejler

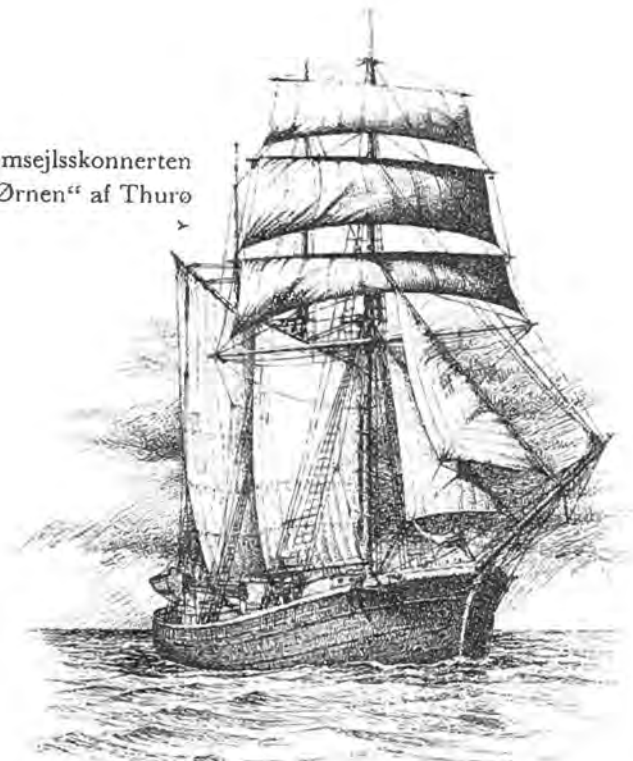
Tremastet
bramsejlskonneret
med røjl,
„Arken“ af Marstal

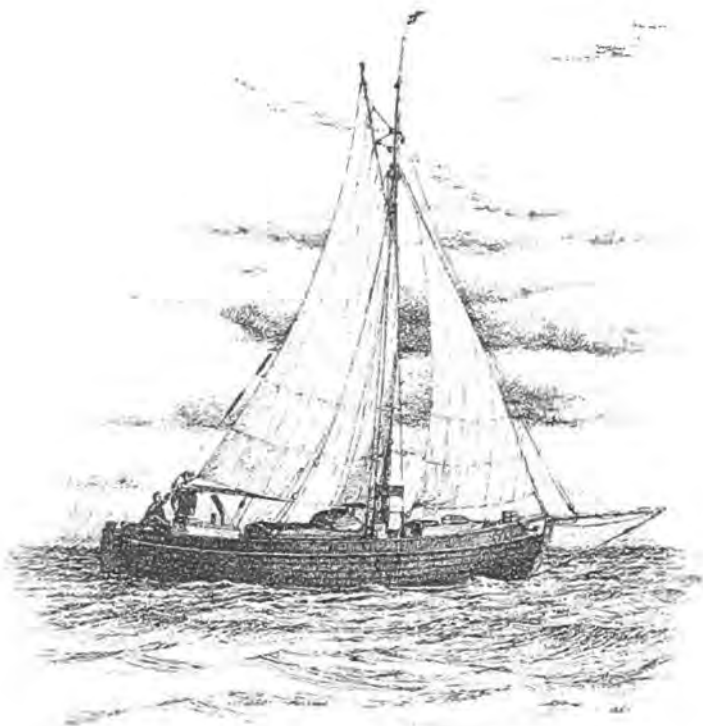

Bramsejlskonneren
„Ørnen“ af Thuro

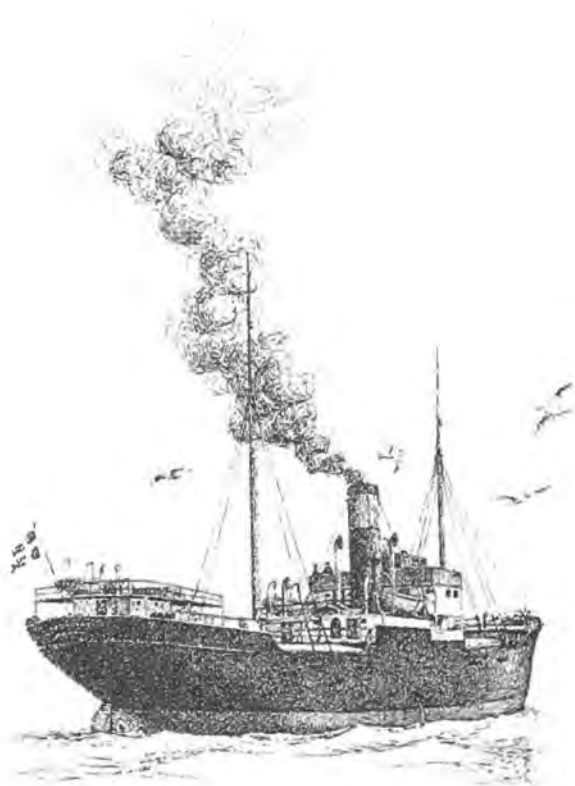

En vragfisker

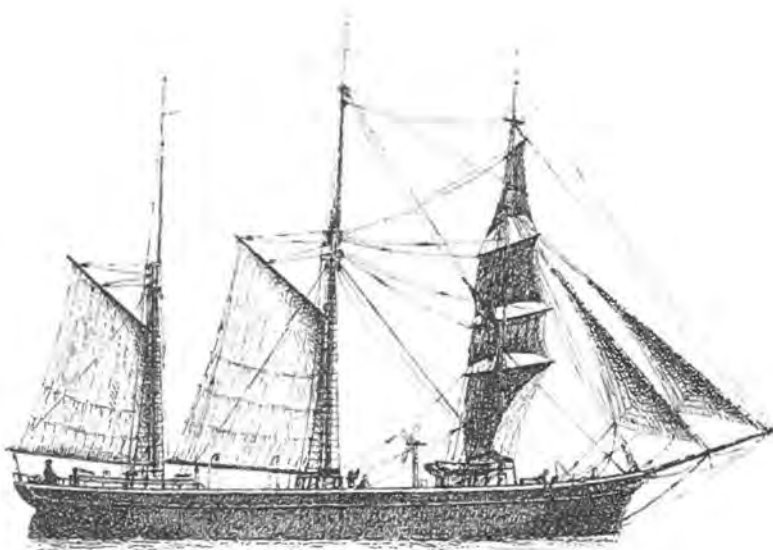

„Haabet“ af Horsens

„Norco“ af København

„Sigyn“ af Vardø

„Danebrog“
af København

Halskov Rev
Fyrskib

Den styrmand

glemmer jeg aldrig...

Det var i Manchester 1942. Jeg var på ferie og ventede på det skib, jeg var fører af. Det var altid uvist i de tider, hvornår et skib kom, eller om det overhovedet kom. Man fik intet at vide, og spørge skulle man helst ikke – det virkede mistænkeligt.

Det er altid kedeligt at vente, uanset hvad eller hvem man venter på, så jeg forsøgte at slå tiden ihjel så behageligt som muligt og bestemte mig for at besøge et skibsværft og studere virksomheden.

Langs kajen uden for værftet lå lemlæstede skibe i tætte rækker; de ventede alle på at blive indlagt på skibsklinikken.

Det var i den periode, hvor Hitler satte alt ind på at få livslinien mellem USA og Storbritannien skåret over. Her var invalider fra forskellige nationer, alle iklædt det gængse krigsgrå. Kun flagene over skibenes hæk var forskellige, men Union Jack dominerede.

Mens jeg gik langs dokken, kom jeg på sporet af en landsmand. Sporet var meget tydeligt, skønt det ikke kunne ses. Det bestod nemlig af en duft, som enhver ægte dansker vil vedkende sig som et nationalt „lurmærke“: Duften af gule ærter! Jeg sporede alle ingredienserne – med timian som den dominerende faktor.

Duften ledte mig til en mindre „tramp“, som trods det krigsgrå var lige så dansk at se til, som ærterne var at snuse ind.

Jeg gik om bord og fik omgående at vide, at min kollega-skibsfører var på ferie, men at der var officerer i messen. Indenfor var der en mægtig diskussion i gang. Da der omsider blev ørenlyd for min banken, og døren blev åbnet, havde jeg stor tvivl, om mine øjne talte sandt, idet jeg kun fandt to personer til stede. Udefra havde det lydt, som var der en halv snes stykker. De to sad for hver sin bordende med en terrin ærter og et sulefad imellem sig. Terrinen var på lænsesadiet og fadets indhold slem raseret.

Efter endt præsentation iagttog jeg nøjere de to landsmænd. De var begge i halvtredserne. Den ene var vel ved magt, sirlig klædt og velsoigneret; det var maskinchefen.

Den anden var senet og ranglet med en grumset overall slaskende om sig og en rød klud om halsen; det var overstyrmanden. Der var noget fandenivoldsk over ham, der på en vis måde virkede tiltrækkende.

Jeg blev inviteret på ærter og var ikke længe om at takke for indbydelsen, hvorefter der blev rekvireret ny forsyning.

Styrmanden samlede den svineryg op, han havde gnavet på, da jeg kom. Han ignorerede kniv og gaffel, tog ryggen i sine senede labber og gnavede så inderligt, at halen daskede ham om ørerne. Jeg gik til ærterne med god appetit, men skævede dog af og til over til styrmanden; jeg var klar over, at fra den kant kunne der ventes „uvejr“ uden større anledning.

Mester iagttog mig og misforstod min stirren, da han undskyldende bemærkede: „Tag ingen notits af ham, han savner madkultur – for så vidt al kultur!“ Dette blev sagt roligt, men med en ironisk undertone. Det var en udtalelse, der krævede svar, og svaret kom omgående.

Med et sjask gik svineryggen ned på tallerkenen, næverne blev tørret i buksbagen – og så åbnede styrmanden for sluserne.

„Kultur,“ snerrede han, „hvis De kan give mig en nogenlunde sund definition på det produkt, så bare frem med det; men glem ikke, at vi har en gæst i dag – altså ikke noget af det billige skidt, De plejer at servere.“

Mester syntes ikke at have let ved at få stablet en definition på benene. Det kunne være en kunstmanøvre for at få styrmanden til folde sig ud – i alt fald forblev mester tavs.

„Nå, hva' blir det til, hr. hestebetvinger? Spørgsmålet synes at sætte Dem i forlegenhed. Men nu skal De få min mening om kultur: Det er en infam svøbe, der kommer hvinende ned over os mennesker med ret vilkårlige mellemrum. Den rammer både sorte, gule og hvide, tager heller ikke hensyn til stand eller alder, selv barnet i vuggen når den med sin yderste snert, den lader ingen i fred. Overalt i Deres nærhed ser De kulturspredningens velsignelser i dens

mest koncentrerede form, alle disse lemlæstede skibe, ruinhobene i land med dynger af dræbte under brokkerne, hjemløse mennesker i millioner o.s.v.“ Han holdt inde og så på os. Jeg havde helt glemt ærterne under dette vulkanske udbrud, og mesters pibe var blevet kold.

Efter at have fået udløsning skævede styrmanden hoverende til mester og fortsatte gnævningen. Jeg er sikker på, at maskinchefen helt savnede ord til at imødegå ham. Da jeg imidlertid var omtrent færdig med anden portion og styrmanden nået til halespidesen, så det ud til, at mester havde bestemt sig for at sige noget. Han begyndte meget langsomt og med dyb eftertanke.

„Jo, jeg kan godt gå med til en del af Deres påstande, men sig mig lige, hvorledes det ville se ud i dag, hvis vi var uden et kulturprodukt som f.eks. lægevidenskaben?“

Sjask! Igen røg de ynkelige rester af halen ned på tallerkenen, og så gik kværnen igen.

„Lægevidenskaben, ja, lad os bare se lidt nærmere på den. Jeg personligt gi'r ikke tre røgede sild for medicinerne. I de otte af ti tilfælde er det patientens naive tro på det sprøjt, der bliver hældt i ham, der gør helbredelse mulig, og ikke substansen, han bliver madet med . . .“

„Hov, hov,“ faldt mester ind, „hvad med de sidste to af de ti tilfælde?“

„De sidste to, ja, se det er de hypokondre, der ingen ting fejler, men tror, de fejler alt muligt. Når de så opdager, at der ikke er flere dyre sygdomme, de kan hitte på, så lægger de sig hen for at krepere

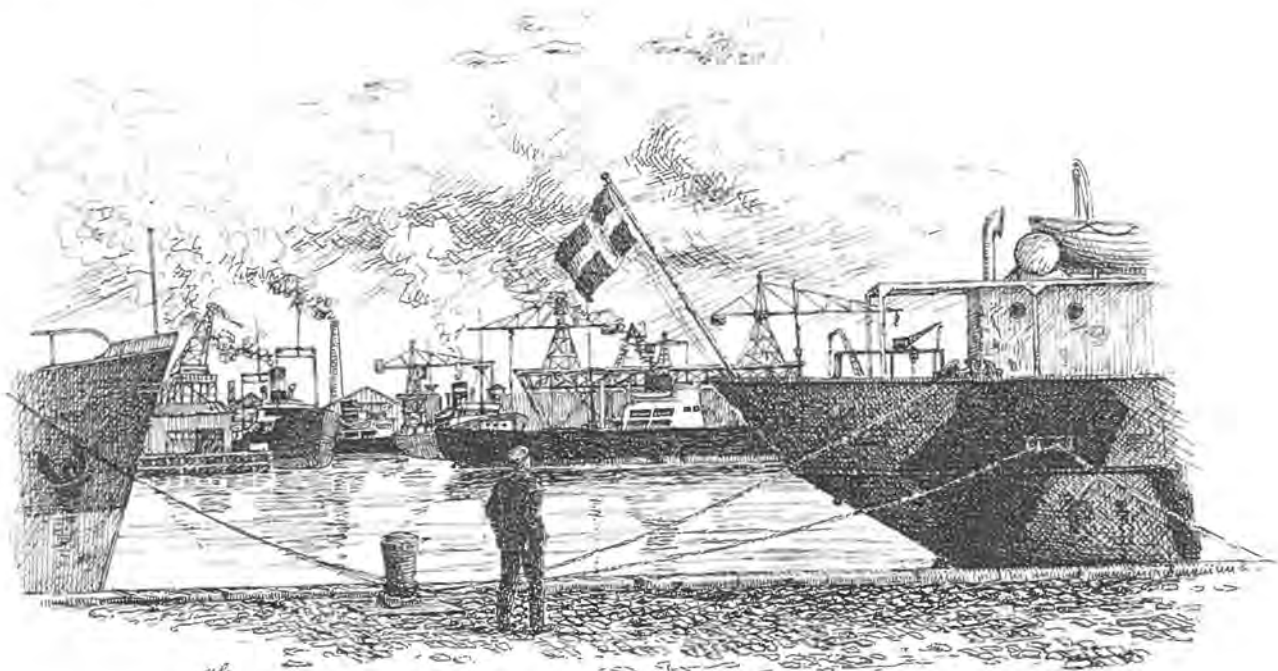
af bare ærgrelse – i enkelte tilfælde af noget så hæderligt som lungebetændelse. Nej, må jeg bede om kirurgerne. De går til sagen, fjerner ondet eller – hvad de ikke kan gøre for – slår patienten ihjel. Apropos kirurgien, så vil jeg påtage mig – i ikke alt for komplicerede tilfælde – at virke som kirurg. Hvis en af kanutterne her om bord kom til at fejle lidt mere end mavekneb og „sjællandsk syge“, så ville jeg love Dem at få fyren gjort arbejdsdygtig på meget kort tid.“

„Ja,“ indrømmede mester smilende, „eller slå ham ihjel.“

„Slå ham ihjel, ja. Som jeg sagde før: Det er en risiko, som enhver kirurg må løbe.“ Da han slyngede disse fraser ud, må han mindst have følt sig som en hel professor i kirurgi.

Mester opgav diskussionen. Han betroede mig, at kaptajnen var på ferie. „Den ukultiverede fyr dér er altså „surrogat-skipper“,“ sagde han, „og jeg har hørt noget om, at de skal behandles særlig varsomt.“ Styrmanden ignorerede totalt denne bemærkning. Jeg blev inviteret til næste dag for en hyggesludder, som mester kaldte det. Styrmanden nikkede samtykkende.

Denne indbydelse blev jeg desværre forhindret i at efterkomme, da jeg blev anmodet om at overtage en coaster, hvor skipperen var blevet alvorligt syg. Mine venner i Manchester ville nok få i det mindste et par måneder dér, da skibet lå for reparation efter en minesprængning, der havde ødelagt hele maskineriet. Heldigvis havde der ingen været i maskinen, da det skete.

Jeg stod og ventede på mit skib. Det var i de tider altid uvist, hvornår et skib kom

Efter en måneds forløb kom jeg med coasteren til Manchester med en ladning kul. Så snart jeg kunne, gik jeg til værftet, hvor min landsmand stadig lå. Jeg gik om bord og blev budt velkommen af maskinchefen, der inviterede mig ind i sin sirlige kahyt. Han fortalte, at skipperen havde været om bord i et par uger, men nu fortsatte sin ferie. Men i den periode var der sket noget ikke helt dagligdags, og mester refererede det for mig. Jeg vil nu gengive denne oplevelse med hans egne ord og så ordret som muligt.

Mester begyndte:

For nogen tid siden kom hovmesteren og søgte audiens hos styrmanden, vor „surrogat-skipper“. Hovmesteren er en ægte dansk hokertype, rund og gemytlig, ejegod, så blød som gelé og utrolig naiv. Jeg var tilfældigvis inde hos styrmanden, da den „runde“ søgte audiens. Han så meget miserabel ud.

„Hva' vil De?“ spurgte styrmanden, „det er et værre begravelsesfjæs, De møder op med.“ Høkeren stod og vred sig, sveden hagtede af ham, læberne mimrede, uden at der kom ét ord over dem.

„Nå, kom så med det, hva' fa'en er der i vejen?“

Meget langsomt tog hovmester Olsen jakken af, og endnu langsommere smøgede han venstre skjortærme op. På armens underside sad en stor, „moden“ byld.

„Fy for fa'en!“ udbød styrmanden, „hvor længe har De gået med den?“

„Ti dage,“ klynkede Olsen.

„Hm, tja, det er li'e no'et for en kirurgs kniv.“ Da styrmanden afleverede denne salut, stirrede han stift ind i Olsens øjne.

Olsen så ganske skrækslagen ud, for var der noget, han var bange for og kunne få gåsehud af, så var det talen om hospitaler og læger med knive. Han hører til den type, der ved at gennemlæse „Lægebog for Søfarende“ synes, at han har en gren af helc stadsen med undtagelse af et par stykker, f.eks. bleg-sot og barsel-feber.

Han bad så bønligt styrmanden om at få den byld fjernet med en lille sidebemærkning om, at denne tidligere havde erklæret, at han nemt kunne klare sådanne mindre affærer.

„Godt,“ svarede styrmanden højmodigt. „Men for jeg begynder min kur, må jeg udbede mig en erklæring fra Dem, der fritager mig for ethvert ansvar i forbindelse med operationen, således at hverken De eller Deres familie har noget som helst krav på mig senere, hverken økonomisk eller juridisk.“

Olsen følte sig skidt tilpas, al denne tale om operation og læger med knive huede ham ikke. Han skrev dog under på erklæringen, og jeg skrev under som vidne . . .

Olsen efterkom alle styrmandens anvisninger. Han smurte sig ind i salve og drak litervis af mystiske mixturer. Han troede virkelig på, at bylden snart ville forsvinde. Sådan så det ud, da skipperen kom tilbage.

— — —

Skæbnen kom ind i billedet en dag, da Olsen skulle lave noget, der krævede opsmøgede ærmer. Skipperen kom bag på ham, så forbindingen og spurgte, hvad der var i vejen. Da Olsen svarede noget undvigende, forlangte skipperen at se armen.

Skipperen her om bord hører bestemt ikke til dem, der kan kaldes blødsødne, men det gav dog et gip i ham, da han så et åbent, vædskende sår, begrænset af en ækel, gråsort salvesubstans. Skipperen beordrede Olsen til at hente salvekrukken. Da han så den, ville han ikke tro sine egne øjne. Det var nemlig kvægsølv-salve. Olsen fik ordre til at gøre sig klar til at gå i land aldeles omgående.

Imens opsøgte skipperen styrmanden. Han fandt ham i messen, hvor jeg også sad. I en ildevarslende tone spurgte „den gamle“, hvad hovmesteren havde forbrudt sig med, siden han skulle behandles på den måde.

„Hvad mener De?“ spurgte styrmanden oprigtig forbavset.

„Mener – De vil vel ikke bilde mig ind, at De er uvidende om, hvorledes kvægsølv-salve virker i åbne sår?“ sagde skipperen.

„Åbne sår, undskyld, der er tale om en byld, og intet er bedre til at samle ondet, samtidig med at salven gavner blodet . . .“

„Her er ikke tid til deres kvaksalverargumenter, her skal handles, inden det bliver så sent, at De kan anklages for uagtsomt manddrab,“ afbrød skipperen. „Se bare at komme i noget anstændigt tøj – og så af sted med ham til en læge.“

Med et skuldertræk, der kunne betyde både det ene og det andet, forlod styrmanden messen.

Kort efter var han og hans offer i susende fart på vej til byen.

Lægen var ikke længe om at bestemme sig. Han sagde kun ét ord: „Indlægges!“

Ankommet til hospitalet blev Olsen lagt på enestue, hvilket kan betyde hygge, men også noget helt andet. Styrmanden blev høfligt, men bestemt anmodet om at forsvinde og fik samtidig besked om, at patienten ikke måtte forstyrres de første seks dage.

Aldrig havde vi haft det så roligt i messen, næsten for roligt. Styrmanden var tavs, uhyggelig tavs, og alt andet end stolt af sig selv og sin „lægekunst“.

Femte dag efter indlæggelsen kom skibets engelske donkeymand og meddelte, at der i Missions of Seamen var opslået en anmodning til eventuelle be-

Reproduktion: Brdr. Bærentzen

Den norske fuldrigger „Rosenberg“, bygget i Stavanger 1775

Maleri af O. W. DAHLSTRÖM

THORKIL / ANGELUND

Reproduktion: Brdr. Bærentzen

Akvarel af TH. LANGELUND

S/s „Fanø“, bygget 1889 i Holland. Tilhørte Dampskibsselskabet Baltic. Deltog i invasionen i Normandiet juni 1944

kendte af steward H. Olsen til at indfinde sig på hospitalet, da han højst sandsynligt ville dø i løbet af natten.

Skipperen opsøgte styrmanden. I en dyster tone sagde han: „Nå, hva' si'er De nu? De har vel hørt, at hovmesteren antagelig dør i nat. Tror De ikke, det var bedst, at De indfandt Dem i hospitalet, inden det er for sent. Det er dog Dem, der har hovedansvaret for denne tragedie.“

Det var første gang, at styrmanden blev svar skyldig, så vidt jeg mindes. Lidt senere daskede han ned ad landgangen som en slagen mand.

Resten har jeg fra en ung sygeplejerske, der var hans eskorte.

Ved ankomsten spurgte han efter steward Olsen. Hun lodsede ham op til Olsens værelse, åbnede døren og bad ham gå indenfor. Værelset lå i en trist, dunkel belysning, næsten som et varsel om dødens komme.

I stedet for at gå ind trådte styrmanden et skridt tilbage og spurgte sygeplejersken, om hun havde fløjtet eller på anden måde givet en hvislende lyd.

„Næh,“ svarede hun, „det er bare døren til værelset, der er noget i vejen med.“

„Dør de allesammen her?“ Styrmanden pegede ind i værelset.

„Ikke alle,“ svarede pigen roligt, „men de fleste.“

Omsider fik han mobiliseret de sidste sørgelige rester af mod. Langsomt, meget langsomt, skred han over dørtrinnet og hen mod hovmesterens seng.

Som alle, der dengang gik i kystfart Skotland-England, var styrmanden hærdet af krigen og ikke ukendt med at se kammerater dø. Men da det kom dertil, at han personligt havde gjort noget, der eventuelt kunne berøve hovmesterens familie dens forsørger og besætningen i skibet en god hovmester, og styrmanden tillige selv ville miste en god og hyggelig ven – ja, da gled det hårde af ham. Hans egentlige og oprindelige jeg fik overtaget . . .

Inden styrmanden nåede sengen, standsede han og førte begge hænder op for øjnene. Sådan stod han et øjeblik. Sygeplejersken spurgte deltagende, hvad der var i vejen med ham, og om han ikke kunne genkende sin skibskammerat. I stedet for at svare blev han helt ude af sig selv og ævlede en masse på dansk, som hun ikke forstod, undskyldte sig så og fortsatte på engelsk i et meget usammenhængende sprog. „Nej – nej, det er umuligt . . . umuligt . . . et menneske kan ikke blive tyve år ældre på fem dage – og i stedet for – nej, nej!“

„Og i stedet for hvad?“ spurgte pigen blidt.

„Jo - i stedet for en blank kuppel - ja, skaldet - så har han nu fået en svær manke af gråt hår - nej, nej!“

Pigebarnet spurgte ham nu, om han slet ikke kendte manden. Inden han fik tid til at svare, lød det hult og grødet fra sengen på uforfalsket svensk: „Honom kjenner jag inte!“

Da vor „helt“ hørte denne stemme og dette sprog, og manden i sengen yderligere langede en pegefingertop mod tavlen over sengen, hvor der stod: H. Ohlsson – så var det for styrmanden bare med at komme af sted.

Da døren var lukket, spurgte pigen endnu en gang, om den mand derinde var ham helt fremmed. Med et dybt og befriende suk svarede styrmanden ja, men tilføjede: „Har De ikke en anden Olsen her, altså ikke Ohlsson?“

„Jo,“ svarede pigen, „det kunne da tænkes.“

Hun fandt en Olsen, for der lå mange skandinaver på dette hospital. Styrmanden blev vist op på første sal, fandt værelset og åbnede døren.

Her lå „runde“ Olsen, veltilfreds og grinende, i bedste velgående.

Nu havde styrmanden genfundet sit lægevidenskabelige „jeg“. Ganske uanfægtet satte han sig ved sengen og spurgte med professionel mine om, hvordan det gik.

„Går, det går s'gu dejligt,“ svarede Olsen overmodigt, „og det har det gjort, lige siden jeg slap ud af Deres kvaksalverkløer.“

Styrmanden svarede ikke – ikke et eneste ord af hans store forråd kunne han finde til at imødegå Olsens spontane udbrud, og til sygeplejerskens store forbavelse forlod styrmanden patienten efter kun nogle minutters ophold . . .

Om bord blev der ventet i spænding på styrmandens tilbagekomst. Kaptajnen havde i mellemtiden betroet mig, at han havde telefoneret til hospitalet og fået at vide, at hovmester Olsen var helt uden for fare, men at det var i sidste øjeblik, han var blevet indlagt.

Denne gang var vi enige om, at styrmanden skulle have en dukkert, der kunne holde ham på neutral grund et stykke tid. Slagplanen var lagt.

Da styrmanden omsider viste sig, lignede han alt andet end en slagen mand, og jeg må indrømme, at det afvæbnede os mere, end vi syntes om. Han lod sig falde ned i messesofaen med en stor cigar i flaben.

„Nå,“ begyndte skipperen, „hvad har De så at melde?“

I en arrogant tone svarede styrmanden: „Melde, tja, det hele viste sig at være én stor misforståelse. Kalorius er så sprællende frisk som en fisk i vandet.“

„Som en fisk i vandet,“ snerrede skipperen, „ja, havde det stået til Dem, ville han nu have været så død som en spegesild. Er De klar over, at hvis han

„Honom kjännar jag inte“, sagde manden i sengen

var blevet indlagt tolv timer senere, ville hans kone have været enke og De anklaget for uagtsomt manddrab? Ja, det er ikke noget, jeg finder på, jeg har det fra hospitalets overlæge, og hans ord regner jeg med.“

Uden at være det ringeste berørt svarede styrmanden overlegent: „Ja, selvfølgelig var han død, det ved jeg fuldtud så godt som overlægen. Armen var moden til operation ca. seks timer efter indlæggelsen. Jeg havde alt klart til operationen, og det ærgrer mig, at De greb ind, kaptajn. Med andre ord – det er mig, der har fået ondet samlet på det rette sted, således at den professionelle kun havde at føre kniven, og det var netop det øjeblik, jeg havde set frem til med forventning, om ikke for andet så for at nyde „den fedes“ ansigtsudtryk, ikke fordi jeg er sadist, næh tak, men de fyre har godt af at lære at holde sig rene. Hos mig ville der ikke blive tale om bedøvelse eller andre formildende omstændigheder. Nu blev det til, at han intet anede om operationen og går i den salige tro, at det altid vil gå sådan. Alle såkaldte „sailors“ ville have godt af at prøve, hvordan den slags vil forme sig i åben sø, hvor det primitive endnu er i højsædet.“

Direkte henvendt til mester sagde „den genopstandne kirurg“: „De, hr. hestebetvinger, ka' De nu se og indrømme, at det var den uslebne, kulturfattige amatør, der gjorde det grimme forarbejde, og den kulturmættede, professionelle, der høstede æren?“

Han tændte resten af cigaren, og inden vi blev klar over det, var han gået.

Der sad vi med en infam, flov smag i munden. I stedet for det angreb, vi havde tiltænkt ham, sad vi stumme. Men hvad skulle vi sige. Hans utrolige frækhed og taleflom havde helt afvæbnet os. Skipperen var rasende over, at slagsplanen var mislykkedes, han var vist heller ikke helt fri for at være imponeret over sin næstkommanderendes oratoriske evner. Han sagde bare: „Ja, ja, der skal nu ikke blive flere „forsøgskaniner“ i mit skib,“ hvorefter han satte alle giftstoffer under sin private lås og slå.

Sådan var historien, som jeg fik den fra mester. Jeg så hans misfornøjelse med resultatet og tilføjede nærmest forstående: „Ja, han er sikkert en besværlig herre til tider, De ville måske gerne have ham udskiftet?“

„Udskiftet,“ svarede mester, helt indigneret. „Jeg troede, De var klar over, at i disse tider er en sådan mand helt uundværlig. Nej, vorherre bevare os, ham vil vi ikke af med – ingen af os.“

Jeg bød farvel og takkede for al hygge.

Lidt senere så jeg styrmanden stå inde på kajen. Der lå et lunt smil om de smalle læber. „Nå,“ smilte han, „så har De vel fået hele referatet – med løgn og store omkostninger, det var jo slet ikke så dårligt – vel?“

Jeg omgik spørgsmålet ved at stille et andet: „Sig mig, hvad fejlede ham svenskeren Ohlsson?“

Helt uberørt svarede styrmanden: „Åh, ham – han fejlede faktisk ingenting, han hørte til den hypokondre type, og han døde af ærgrelse over, at han eller rettere andre, ikke kunne fremskaffe mere medicin, han ikke havde smagt. Kort efter, at han havde set mig, opgav han det hele, så man gjorde alligevel lidt gavn ved det besøg – ikke sandt?“

Jo – han hørte til de helt „hyggeligt frække“, og dem har jeg altid syntes godt om – de dumfrække går jeg langt udenom. Jeg forstod så godt mester, da han udbrød: „Ham, nej ham vil vi ikke af med.“

Det var i de harske dage, hvor Hitler boltrede sig i sit stinkende, blodmættede diktatur. Her var „surrogaten“ netop manden, én af de få, der på sin „barokke“ og til tider hasarderede måde holdt „hyggeskruen“ i de svingninger, der fik andre til at glemme det djævelske, der var rundt om os. Det var kun død og udslættelse, der både fra luft og vand hvilede rundt om os fra de hagekorsbehængte sadister. Denne prægtige fyr blev senere et offer for sadisterne. Hans skib blev bombet, de kom i bådene, men Görings håndlangere fortsatte med beskydning af bådene til alt liv i dem var kvalt.

Han hører til dem, jeg sent vil glemme.

„VAR-TIGER“

En sælsom beretning fra en fjern tid

Tekst og tegninger: Will O'Kay

Det var nytårsaften. Vi sad fire mand høj i den lille, gammeldags dampers salon og skulle se at få lidt nytårshygge ud af det.

Det blev nu nærmest uhygge, der kom ud af vore bestræbelser — uhygge i god, gammeldags forstand ganske vist.

De kender vist allesammen den følelse af gysende behag, som fremkaldes af spøgelseshistorier, godt fortalt og i forbindelse med varme romtoddyer, god tobak og en storm, der buldrer løs uden for kahyttens regndrivende køjer. Alle disse ingredienser var i rigt mål til stede, og passieren svingede da også kompasset rundt om sælsomme hændelser, oplevet overalt på kloden — til vands, til lands — men dog ikke i luften, for det foregik så langt tilbage som i året 1908, længe forinden jetfly, knallerter og den slags støjende djævelskab havde fået mennesker til at føle sig som nervepillevrug, utilfredse, klynkende velfærdsindivider, der allerede i ti-års alderen begynder at skele til folkepensionen langt ude i alderdommens horisonter.

Andenmester var en grånende, firskåren mand med tunge træk. Hans bidrag til underholdningen var ikke synderlig originale. De kendte gamle historier om albatrossen, den mægtige fugl, der varsler død og undergang for skibet, klabaftermanden og det fløjtende, forlængst afdøde hådelag, der kalder rorgængerens over bord ud for Papeete, så skibene går lige på revene o.s.v. Men der er jo mange af disse gamle sager, man udmærket godt kan høre en gang igen, når forholdene er til det, så vi andre lyttede til, som om vi aldrig havde hørt dem før.

Doktoren, en aldrende, nærsynet mand med stærke briller, fortalte også løs. Hans repertoire var nærmest om vanskelige operationer, hvor manden med leen forsøgte at få hånden med kniven til at snitte forkert — om mærkelige medicinmænds mirakelkure, hvor den hvide læge havde måttet give op — om varsler og lignende rariteter, som til alle tider har fået mennesker til at føle sig små og ubetydelige, når de bliver revet ud af hverdagshyggen, og de står ene

i en mørk og fremmed verden, fuld af dunkle og frygtelige kræfters spil.

Jeg vil holde mig selv udenfor og i stedet holde mig til plantageassistenten, der var på orlovrejse hjem til England efter tre års ophold i Malayas jungler. Det var en tynd, sorthåret, yngre mand, med indsunkne øjne og den blege, gullige ansigtsfarve, europæerne den gang lagde sig til efter nogle års ophold i fugtigt og feberfyldt tropeklima. Han var den, der sagde mindst — men han lyttede intenst, og næsten automatisk rakte hans magre hånd ud efter glasset med den dampende grog, uden at de stærke drikkevarer syntes at have den mindste virkning på ham. Men det var egentlig først, da doktoren kom ind på historien om en troldmand på New Guinea, der kunne forvandle sig til en kasuar — De ved den store, sorte strudsart, der kun hører hjemme i disse egne — og som på den måde tog hævn over sine fjender og skræmte dem fra vid og sans. Det var først nu, plantagemanden blev virkelig interesseret. Der var også historien om det sorte tæppe af uhygge. Jeg har

glemt de indfødtes navn på fænomenet, men det virkede næsten fysisk som noget ondt, der forgiftede skoven og fik kannibalerne til at ligge og lytte ud i natten med bankende hjerter og skælvende som børn under de dinglende, bemalede kranier af ofrene for deres grusomme jagttogter. Men det var altså det med kasuaren, der fik assistenten til at åbne munden. Eller måske var det også noget andet. For selvfølgelig betvivlede vi rigtigheden af alle disse historier. Som ægte børn af tiden før første verdenskrig var vi dødsikre på, at videnskabens klare lys havde sagt det sidste ord, og at kun det, man kunne bevise sort på hvidt, var værd at regne med for oplyste mennesker — og det var vi jo. Alle livets dunkle kroge lå klart belyst af de strålende elektriske pærer, alle dunkle skygger var henvist til få og skumle steder i den menneskelige tilværelse.

Men lige som når et fjernt tordenvejr kan få strømmen i de elektriske installationer til at glippe og dæmpe lyset ned for en stund, sådan følte vi det, da han begyndte at fortælle. Stemmen var hakkende og usikker, som om han forlængst var kommet ud af vane med at samtale. Det, han fortalte, førte os bort fra den lille kahyts behagelige armstole og fra den friske nordsøblæst udenfor — ind i den hede jungles dampende og dryppende tussmørke, hvor små brune mennesker levede et liv fuldt af frygt — frygt for dyrene og træerne og de onde kræfter, der befolkede naturen om dem. Og vi mærkede på assistenten, at også han var mærket af lange år under de samme vilkår. Vi kunne næsten fornemme det sorte nattemørke, der krøb hurtigt frem fra junglen bag floden og ind over gummitræernes lange, snorlige rækker. Og vi kunne høre alle lydene ude fra

natten. De ensomme natravnes hæse skrig og en jagende tigers hostende „wau-wau-u“. Nat efter nat det samme. De spinkle pælehytters bræddewægge og stråmåtter ydede ikke noget synderlig godt værn mod et stort rovdyr. Og hver morgen stod tydelige kattespor — store som aftrykket af fire mandshænder — i den fugtige jord under hytterne. Med korte mellemrum forsvandt et barn, en kvinde eller en mand, hentet lige ud fra kampong'en af den store, sribede kat. Enhver jagt på bæstet løb ud i sandet, for selv om tigreren havde sit faste leje i det høje græs ved en krumning af floden, var den aldrig til stede, når Smith, assistenten, enten ene mand eller med rækker af klappere, der larmede med træstykker og trommer, forsøgte at lede den op. Tigreren var som sunket i jorden. Efter det første års uafbrudte natlige mareridt var hele egnen slået med panik, og det blev mere og mere vedholdende sagt, at det ikke gik rigtigt til med den tiger. Landsbyformændene mødte op en morgen og havde en meddelelse at gøre ham. Det var kun med den største anstrengelse, han kunne tage sig sammen til at høre på dem. For han var på dette tidspunkt temmelig afkræftet af feberen. Som i en døs hørte han efter, parat til at give en sludder for en sladder og sende dem hjem, for han var snart træt af hele denne tigeraffære. Han havde netop overvejet at få distriktsofficeren, der var gammel i gårde, til at tage sig af historien, når han om en måneds tid kom på inspektion. Men pludselig spidsede han øren.

Det var landsbysmeden, det var galt med. Man havde til morgen set tigersporene føre bort fra hans hytte, men ikke til den. Og det var ikke første gang, dette var blevet konstateret. Ligeledes havde man bemærket, at

de fleste af ofrene for nattens bortførelser var folk, som ikke havde stået sig godt med smeden.

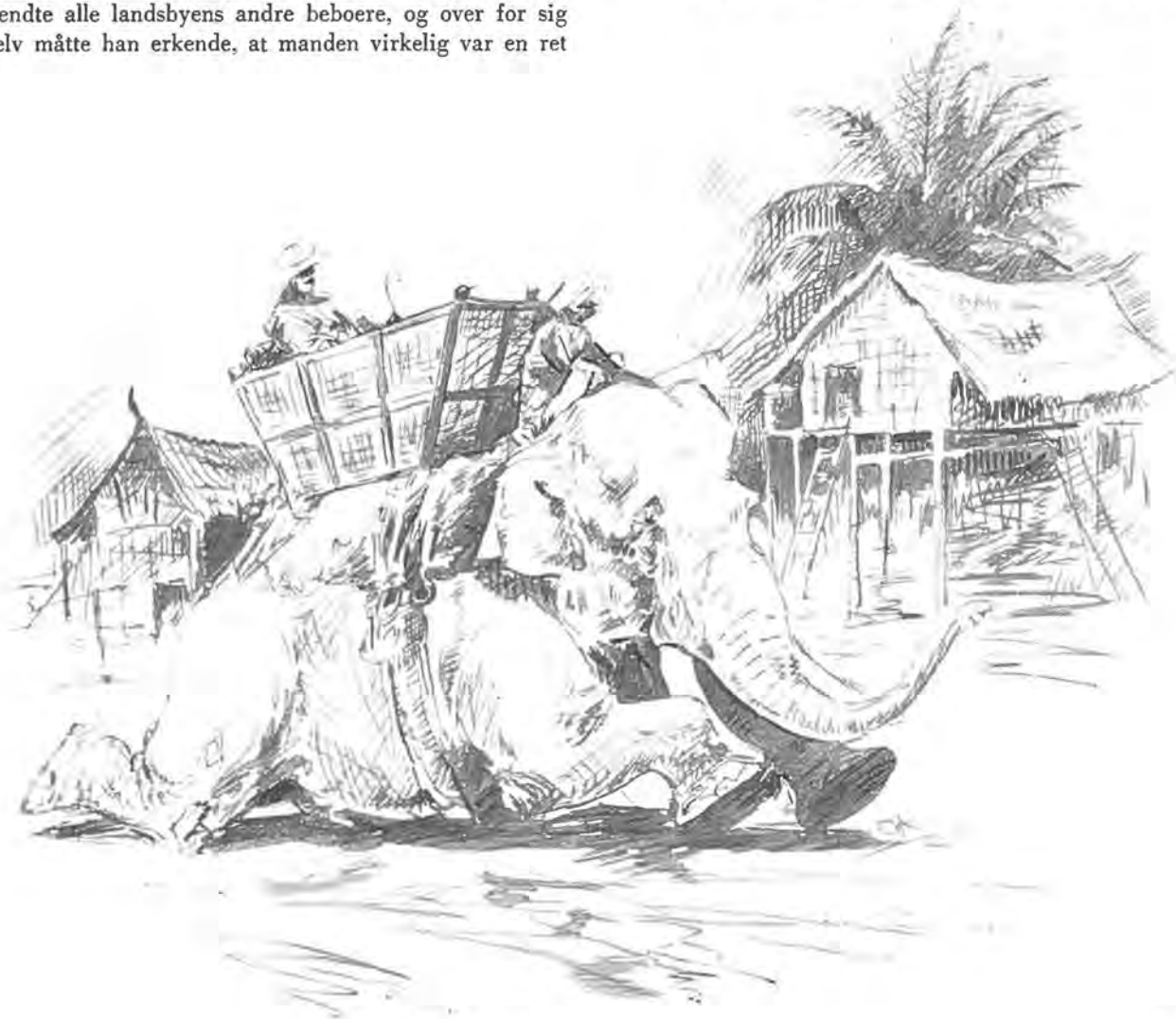
Selvfølgelig var tankegangen ikke ny for Smith. Han var ret godt fortrolig med disse menneskers besynderlige sammenblanding af det sete og det usete. For dem var et træ ikke et træ alene, et dyr eller et flodløb var ikke blot det, de gav sig ud for, men samtidig noget helt andet. Mennesker og dyr var snart det ene, snart det andet, der var intet skarpt skel, alt var flydende.

Modvilligt lod han sig bevæge til selv at overtude sig om, at sporene virkelig førte fra og ikke til smedens hytte. Og nødtvungent måtte han erkende, at det virkelige forholdt sig således. Det var en meget ubehagelig situation for ham, for han mere følte end så, at de skæve, sorte øjne hvilede spændt på ham, medens han funderede over tingene. Et eller andet, der kunne styrke hans autoritet, måtte han finde på, ellers havde han tabt ansigt, og disciplinen ville bryde sammen som et korthus for et vindstød. Og værre var det, at han selv slet ikke var upåvirket af deres argumenter. Foreløbig kunne han ikke finde på andet end at skjule sin usikkerhed under et uudgrundeligt ansigtsudtryk. Han vinkede dem af med en træt håndbevægelse og stavrede hjem til bungalowen for at tænke nærmere over tingene. Han kendte selvfølgelig landsbysmeden, lige som han kendte alle landsbyens andre beboere, og over for sig selv måtte han erkende, at manden virkelig var en ret

utiltalende personage. Han var uvillig og tvær, også til arbejdet, og med en — det kom han til at tænke på — smidig gang, der vidnede om stor behændighed, ikke ulig et rovdyrs bundne styrke og harmoni.

Hjernesvind naturligvis — fordi manden var skummel og på en måde frastødende, behøvede han jo ikke . . . han greb sig i, at tankerne vist var kommet ind på et lidt for skørt spor . . . Så forsøgte han som modgift at mobilisere al den tillærte viden, som en god akademisk opdragelse kan give en mand som ballast. Han var da i besiddelse af en exakt viden og kundskaber, som ingen og intet kan anfægte — mindst af alt en horde overtroiske og uvidende malayer. Men det var alligevel, som om modgiften ikke rigtig virkede — han måtte være godt overkørt. Derfor var det ham en utrolig lettelse, da han hørte elefanter trompetere og distrikts-officerens buldrende stemme, der uddelte ordrer, mens han steg af rideelefanten, der knælede ude i det blændende sollys på pladsen foran bungalowen. Med tunge trin steg han op af trappen og fandt, som Smith selv indrømmede det, et temmelig udslidt eksemplar af en hvid planter, der sad og hang i en liggestol, og som dårligt nok kunne tage sig sammen til at sige ordentligt goddag.

Nå, over drinken efter det meget beskedne aftens-

måltid fik han jo fortalt om affæren med tigreren, men blev både skuffet og forundret over, at den ældre mand ikke slog en skraldende latter op. For det var faktisk det, han mest trængte til at høre på dette tidspunkt. I stedet betragtede kommissæren ham forskende, og hvad Smith beklagede dybt — uden et gran af humor i blikket.

Trods alt fejede besøget noget af mulmet væk fra hjerneboksen, og der blev heller ikke talt mere om den mere filosofiske side af sagen; men allerede næste morgen anviste Jackson ham, hvorledes han skulle lade grave en tigerfaldgrube. Et otte alen dybt hul med vægge, der skrånede indad opefter, dækket til med ikke alt for svære grene og strøet over med jord og nedfaldne blade, så det tilsyneladende var fast jordsmon. I bunden blev et kadaver af en ged smidt ned, inden graven blev camoufleret. Det lugtede ikke behageligt, men skulle nok lokke tigreren til.

Hele dette arrangement var Smith ikke selv kommet i tanker om at foretage, selv om han nok havde hørt andre plantagefolk fortælle om tigerfælder, og han skammede sig lidt over sin egen tankeløshed. De små, brune fyre sled bravt i det, og sent på eftermiddagen stod fangstgruben færdig. Smith bemærkede, at smeden ikke havde deltaget i arbejdet, men givet sig en hel del at bestille ved sin esse. Over hans ikke uskønne, mørke ansigt lå et besynderligt uroligt og samtidig hånligt vidende træk.

Smith var sådan set et helt nyt og bedre menneske, da distriktofficeren tog afsked og ønskede ham held med foretagendet. Måske nok så meget, fordi Jackson havde lovet at indstille ham til fremskyndet orlov på grund af hans helbredstilstand, der bestemt ikke var helt god.

Næste morgen gik arbejdet på plantagen for første gang i lange tider fra hånden som en leg. Folkene sang deres skingrende monotone sange, for tigreren havde ikke ladet høre fra sig om natten, og nu var der jo for øvrigt taget forholdsregler mod — ja, — altså mod dyret.

Næste nat var det det samme. Man hørte ikke noget til rovdyret, men stemningen var alligevel igen blevet noget trykket, for omtrent samtidig med aktionen med faldgruben var smeden forsvundet fra landsbyen, og sporene stod tydeligt i mudderet fra hytten og ned til vadestedet, hvor tigreren plejede at drikke efter måltidet...

Smith tog en ordentlig slurk af glasset og tav. Han sad, som om han var langt borte fra os andre og tilbage i kampong'en.

Så fortsatte han langsomt og tøvende sin fortælling. „Jeg kunne ikke glemme det besynderlige, vidende smil på landsbysmedens ansigt, medens han stod bøjet over den glødende esse og trak i blæsebælgen. Flammernes spil fik hans øjne til at funkule gult, og de sorte pupiller trak sig sammen til en smal stribe — præcis som et tigerøje.

Trods de plagsomme tanker var jeg alligevel ved at falde lidt til ro i nerverne. Overspændtheden var ved

at vige for en vis optimisme, for om en lille uges tid ville min afløser indfinde sig, og jeg var begyndt at drømme om Londons behagelige, klamme tåger, om kold regngus og snefnug over Trafalgar Square. — De kender sikkert alle disse symptomer, der viser, at en mand har været for længe derude i varmen?“

Han sagde det næsten undskyldende.

„Alligevel kunne jeg ikke lade være at ligge søvnløs og lytte hver nat.

For på sin måde var det også sært nok, at dyret åbenbart havde forladt egnen just nu og — sammen med landsbysmeden.

Det hele syntes at have været ret nytteløst i øvrigt — for nu var folkene lige så trykkede over det med smeden, selv om katten var væk, og jeg forstod dem godt, for selv kunne jeg ikke slippe ham af tankerne. Takket være tørken stod sporene klare og koncise i det hårde ler og hørte op på den anden side floden. Selvfølgelig kunne det tænkes, at manden, uvist af hvilken grund, var gået ned til drikkepladsen, og at rovdyret så havde taget ham; men der var intet, der tydede på, at de to var stødt sammen — intet dyrespor — kun hans egne fodaftryk.“

Smith tændte sig en cigaret, og hans hånd rystede lidt. Manden havde åbenbart nerver på endnu så længe efter — blot ved erindringen, og jeg begyndte ærlig talt at blive lidt spændt på udgangen af hans historie. Smith tog tråden op og fortsatte:

„Et par dage gik det så som aftalt. Min afløser indfandt sig og fik sine instrukser, og i øvrigt havde vi et par behagelige dage sammen, inden jeg rejste derfra. Han var en robust og sund type — rigtig kornfedet hjemmefra og opsat på, at der skulle tages fat. Selvfølgelig fandt jeg det nødvendigt at sætte mr. Pulower ind i den foreliggende situation, for han ville jo komme til at opleve afslutningen på affæren — mente jeg da! Jeg selv ville jo heldigvis være borte til den tid.

Den sidste nat sad vi længe oppe og sludrede om løst og fast. Regnskaberne var afstemte, og det hele lå parat.

Mørket stod som en mur derude, og som sædvanlig var natten stille og rolig. — Ja, stille og rolig — lige til jeg hørte det kendte „wau-wau-u“. Der havde vi ham igen! Mine to hunde stod med stive øren og strittende pelse. Unge Pulower betragtede mig med hævede øjenbryn og et let forundret smil om de kødfulde læber. „Deres spøgelsestiger?“ spurgte han. — Lyden dirrede endnu i den stille luft. „Lad os håbe, den går i fælden denne gang, det ville være en smuk present til Zoo derhjemme.“ Han smilede overlegent og strakte sig. Og lige som han havde fået sagt det, hørte jeg knagen og bragen og noget tungt, der faldt — tigreren var gået i faldgruben! En serie hæse brøl skar gennem natten, og vi fo'r begge op.

I en fart fik jeg samlet de modigste af de skrækslagne malayer, og med tændte fakler — jeg for mit vedkommende med min tunge riffel i hænderne — nærmede vi os forsigtigt stedet. Ved faklernes skær så vi en kæmpestor tiger, der gang på gang forsøgte at springe op af gruben. Men takket være dennes konstruktion faldt den

ned igen efter hvert spring. En ram lugt af rovdyr og stanken fra det opløste gedekadaver forpestede luften.

Jeg havde allerede løftet riflen, da unge mr. Pulower lagde sig imellem. „Husk Londons Zoo.“ sagde han med et uanfægtet grin. Og mod mit eget instinkt føjede jeg ham og lod være at skyde. Vi satte vagt ved fælden, og vi europæere blev der resten af natten for det tilfælde, at bæstet trods alt skulle have held til at komme op. Men ud på morgenstunden opgav den. Kun en dump knurren dernede fra viste, at den var der endnu. Jeg lod Pulower om resten. Jeg var kun lettet over, at ansvaret var taget fra mig og lod ham rode med afviklingen, hvad han var meget glad og måske også lidt stolt over.

Den morgen, da oksevognene endelig ankom, havde jeg lige lagt sidste hånd på mine rapporter, og så bar mine boys bagagen ud og læssede på vognene. Lettet tog jeg afsked med enhver af mine folk. Pulower ønskede mig en behagelig orlov. Stolt slog han ud med hånden, og da jeg fulgte hans blik, så jeg noget, der bestemt ikke passede mig. De ellers så træge okser var urolige og vilde i øjnene, så driverne dårligt kunne holde dem. Og jeg forstod hvorfor. På den bageste kærre var der anbragt en svær kasse af tunge planker. I kassens ene ende var der et gitter, og inde fra dens dyb lød det kendte, snerrende „wau-wau-u“, som kom det fra bunden af en dyb brønd. Hvorfor pokker havde det unge menneske også så meget til overs for Londons zoologiske have? — Jeg forbandede i mit stille sind dette påfund, men nænnede ikke at behjælpes ham noget — for jeg tænkte på de lange ensomme nætter, der ventede ham, når jeg var borte.“

Smith gjorde et kort ophold og trykkede gløden ud af cigaretten. „Jeg skal ikke komme ind på alle de besværligheder, der dengang gjorde turen ud til kysten trætende og slidsom.

Det var blot vidunderligt at sætte foden på damperens dæk og vide, at det nu gik hjemover. Jeg vidste, at jeg senere ville komme til at længes herud igen; men foreløbig følte jeg bestemt ikke vemod ved afskeden med Malayas jungler. — Kort sagt, vi sejlede, og jeg ville have nydt livet i fulde drag, hvis ikke det stribede uhyre, hvis kasse var anbragt forsvarligt surret på mellemdækket, havde bragt mig ustandselige mindelser om alt det, jeg havde forladt.“

Han tav længe og stirrede på væggen bag doktoren, som om han var alene i kahytten.

Doktoren rømmede sig. „Javel, ja,“ begyndte han. „Deres oplevelse kan jo være mærkelig nok i sig selv — men noget som helst bevis for formodningerne om, at smeden var tiger og tigreren smed var der jo ikke tale om — og selvfølgelig kan man heller ikke tænke sig. . .“

„Vent lidt —“ Smith lænede sig frem over bordet — „historien er ikke færdig endnu. Hvis det ikke trætter Dem, vil jeg fortælle dem resten — slutningen er ikke så lang,“ sagde han næsten undskyldende.

„Bevis og bevis,“ mumlede han hen for sig. Andenmester bakkede sindigt på piben og skulle lige til at sige noget, men Smith fortsatte, som om der ingen af-

brydelser havde været. „Jeg indrettede mig behageligt i min kahyt, og bortset fra en farvet mand, der havde listet sig om bord som blind passager, og som omgående blev sat i arbejde, indtil vi kunne komme af med ham, forløb sejladsen udmærket. Da vi kom ud i Det indiske Ocean, blev vejret uroligt, og vi fik temmelig svær sø, der ustandselig fik båden til at tage nogle ordentlige overhalinger. Jeg holdt mig for mig selv, af naturen er jeg ikke selskabelig anlagt — hvad De måske selv har bemærket — så jeg havde dårlig nok vist mig på dækket siden afsejlingen. Imidlertid fik jeg ikke lov til at være i fred ret længe. Det var nemlig galt med den forbandede kasse med junglebæstet. Stormen gjorde vel sit, men det kunne måske endda være klaret. Værre var det, at den rått sammentømrede kasse begyndte at give sig betænkeligt under rovdyrets forsøg på at bryde sig vej ud. Til sidst blev man enige om, at det ville være ufor-svarligt at lade den leve, og en slags dyrplageri var det vel på en måde også. Resultatet blev, at man anmodede mig, der formodedes at være en dreven tigerjæger, om at aflive den, så jeg måtte altså have min tunge riffel ud af dens hylster og prøve at leve op til mit ganske ufortjente ry som storvildtjæger, selv om jeg aldrig har kunnet få ram på andet end agerhøns og fasaner, og det endda kun ved rene slumptræf. Det var ikke noget nemt job på det slingrende dæk. Men da jeg genså den tunge kasse, som jeg sidst havde kigget på, da den blev hejst om bord i Singapore, blev jeg klar over, at der ikke var noget at komme udenom. De svære brædder var allerede ved at skilles ad, og de seje reb, der skulle holde sammen på dem, var næsten slidt over.

Måske kun et par tørne endnu, og buret ville falde fra hinanden. Så ville dyret have dækket som tumleplads — resten kan man tænke sig til!! Tigerens gule øjne funkede, da jeg satte bøssepipen ind mellem tremmerne og tog sigte.

Den snerrede dumpt, og jeg syntes, at jeg genkendte det hånlige, vidende drag om dens savlende kæber. Den stirrede ufravendt på mig, men angreb ikke. Jeg betænkte mig ikke længere, men lod skuddet gå lige mellem de vilde øjne.

Den sank sammen uden en lyd og var stendød. Jeg rakte riflen til en af søfolkene og tørrede sveden af panden. Jeg skal ikke nægte, at jeg trak et lettelsens suk over, at det var overstået. — — Så hørte jeg lyden — for sidste gang — et kort, rungende „wau-wau-u“. Jeg stirrede på den døde kat, men lyden kom ikke fra den. — Den kom fra mandskabskammerne forude! — Jeg stod som forstenet og så skibslægen skynde sig hen ad den lange, overdækkede gang, fulgt af et par mænd, der næsten råbte i munden på hinanden.

Da jeg nåede derhen, så jeg lægen stå bøjet over en sammenkrummet skikkelse, der lå på gulvet. Han stak stetoskopet i lommen og så irriteret på mig. Men jeg tog mig ikke af hans uvenlige holdning, for manden på gulvet var en malay — landsbysmeden fra min egen kampong, og midt imellem øjnene var der et lille rundt hul, som om et skud var gået ind dér. Munden var halvt åben og trukket op i en skæv grimasse, som om han havde snerret i dødsøjeblikket!“

Smith tav —.

„Det var som hede, hule —“ begyndte andenmester, men blev stikkende i det.

„Jeg ved omtrent, hvad De vil sige,“ sagde plantagemanden, „men jeg kan fortælle Dem, at der absolut ikke fandtes skydevåben om bord, hverken i mandskabets eller officerernes rum. Det eneste mordvåben om bord var mit eget, og da mandskabslukaferne lå bag mig, kunne selv den svageste formodning om, at skuddet kunne være trængt gennem skillerum o.s.v. afvises som absurd.“ Han lænede sig tilbage i stolen og stirrede

stift frem for sig: „Alt blev selvfølgelig indført og bevidnet i skibsjournalen.“

Vi sad tavse. — Doktoren var den første, der tog ordet: „Joh — jah —“. Det var temmelig godt indpakket, hvad han sagde, men det var altså noget om centralnervesystemet — ordet tropekuller forekom ikke direkte — men både andenmester og jeg selv begyndte at trække vejret ligesom lidt friere — videnskabens kolde, klare lup begyndte jo at jage dunsterne fra junglen på flugt —!

En flad bemærkning fra mig om, „at der er mere mellem himmel og jord o.s.v.“ faldt mat til jorden. Jeg kastede et flovt blik ud gennem køjjet. Søgangen var begyndt at tage af, men tågen var blevet tættere derude. Tætte, grå tågebanker slørede nu bølgekammens konturer over Nordsøen.

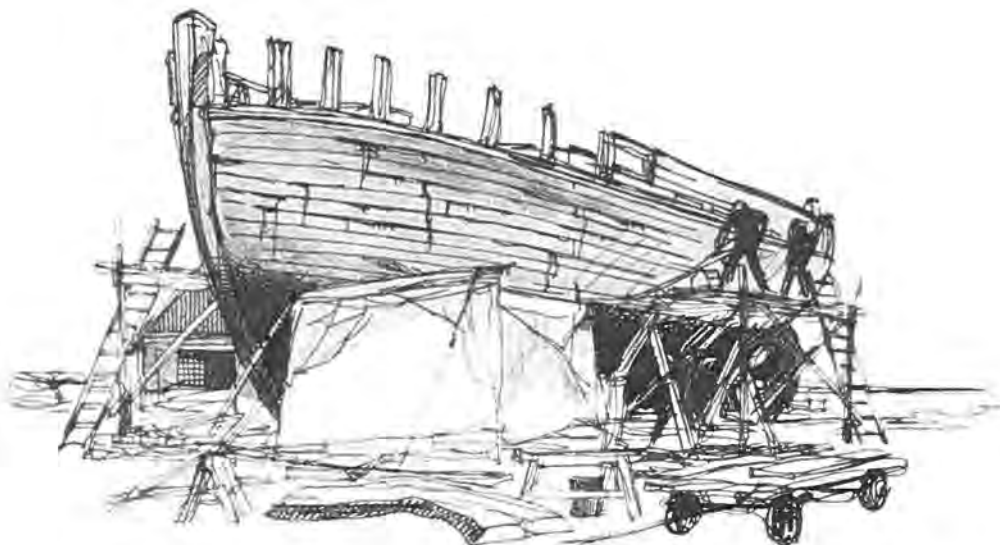
„Ja, hvad man nu end vil mene —“ begyndte andenmester på ny. „Videnskaben har nu alligevel nok sagt det sidste ord . . .!“

Den blege mand fra Malayas jungler løftede langsomt hånden og sad, som om han lyttede. Og så hørte vi det alle fire — et langt, snerrende brøl flængede gennem tågen — og en sær fornemmelse krøb ind over os i al sin gru — „wau-wau-u“.

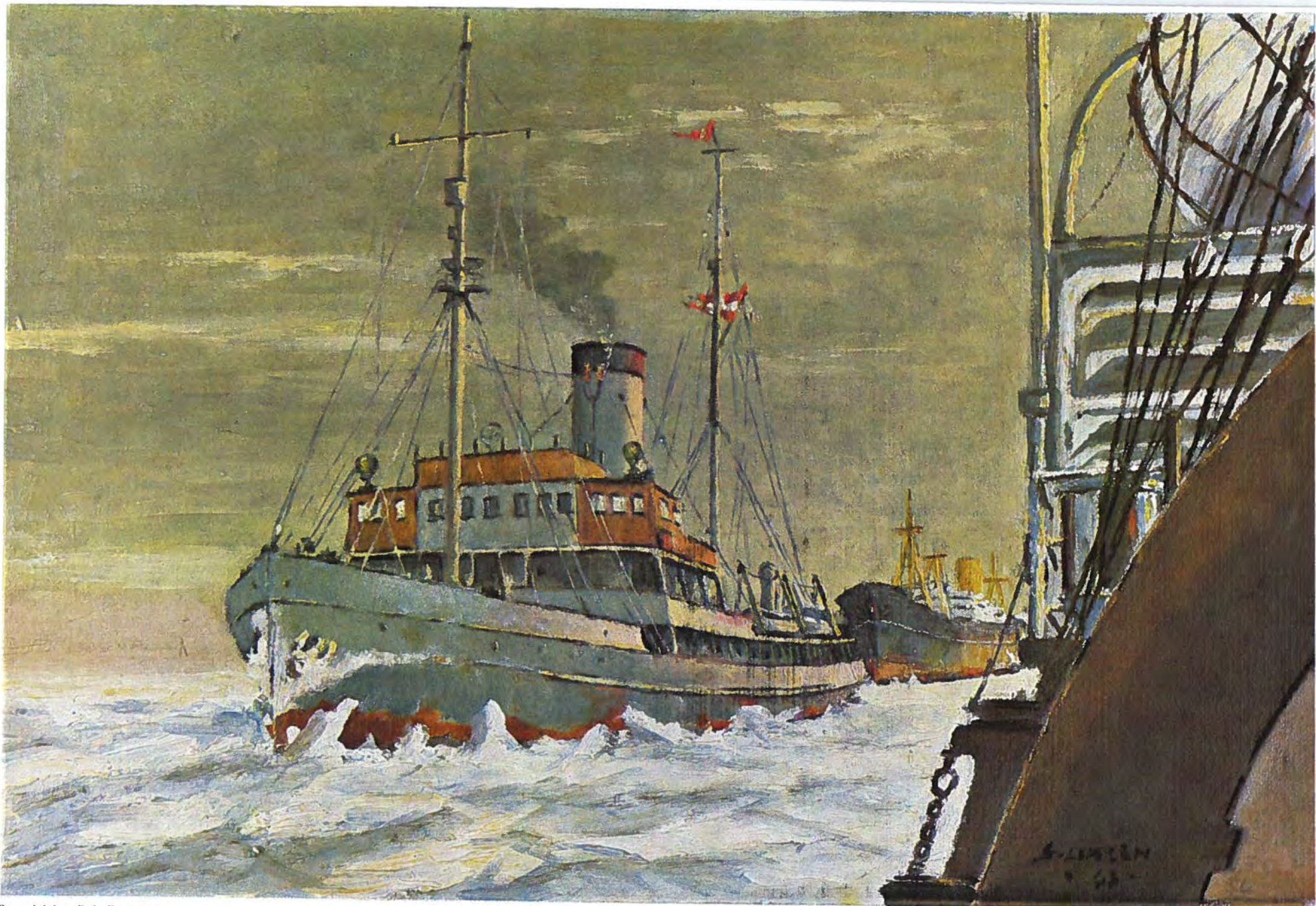
Smith rejste sig — han var ligbleg og mumlede: „Må jeg ønske Dem alle et godt nytår.“

Da han var gået, sad vi og stirrede fortabte på hinanden.

„Vel nok et tågehorn?“ mumlede doktoren — „men alligevel — ja, alligevel — det kom næsten for belejligt!“

Reproduktion: Brdr. Bærentzen

Isbryderen „Storebjørn“ i det nordlige Øresund, isvinteren 1963

Maleri af Sv. A.A. LARSEN

Hvordan Amerika fik navn

Historien om Amerigo Vespucci

Af AAGE HEINBERG – Illustreret af OSCAR KNUDSEN

Amerigo Vespucci, efter hvem America har fået sit navn, har i tidens løb været genstand for den mest forskelligartede vurdering, skiftevis været betegnet som „dristig søfarer, stor videnskabsmand, astronom, fremragende korttegner, Columbus' nære ven og bitreste fjende, der blot ville rane den andens ry, svindler, charlatan, tyv, strålende rejsebogsforfatter, den mest horrible løgnhals, eventyrer og lykkeridder . . .“

Sandheden er måske den, at han var et ret almindeligt menneske – oprindelig handels- og kontormand, siden søfarer, i besiddelse af en god portion ærgerrighed og med et absolut skrivetalent. Han forstod at fortælle om det, han havde set – og muligvis mere end det. Ingen har vel opnået evig verdensberømmelse for så relativt lidt som Amerigo Vespucci. Tilfældighedernes spil har her været fuldkommen overvældende.

Lad os nu følge ham, dels med en romantisk, dels med en realistisk baggrund! Han er søn af en velhavende købmand i Firenze, hvor Vespuccierne var en gammel, kendt slægt. Fødselsdatoen er der ingen tvivl om: 9. marts 1451. Den unge Amerigo har ingen lyst til læsning, men faderen sender ham dog til Genua, hvor faderens broder er biskop, og hos ham bliver Amerigo og en kammerat opdraget og undervist. De har mere lyst til at strejfe omkring ved havnen, og her indtræffer det, der får afgørende betydning for Amerigos senere liv: I en havneknejspe spår en gammel zigøjnerske ham ved at læse i hans hånd, og hun bliver selv lamslået, inden hun røber, at hun aldrig har set noget lignende, hvad der selvfølgelig gør det voldsomste indtryk på Amerigo og følger ham livet igennem.

„Du skal komme vidt omkring i verden,“ siger hun, „og dit navn blive mere berømt og leve længere end nogen anden dødeligs! Cæsars og Hannibals vil blegne ved siden af dit. Men hvad du skal udrette for at opnå det, kan jeg ikke se; kun er der ingen

tvivl: Din hånds linier lover dig evig berømmelse!“

Intet tydede dog længe på, at Amerigo skulle nå, hvad zigøjnersken havde spået. Han kom hjem i faderens forretning i Firenze og siden, efter faderens død, i Mediciernes tjeneste. Disse Medicier ejede datidens største handelshuse.

Så vidt det romantiske indslag.

Ser vi nu på kendsgerningerne, må vi begynde med baggrunden. På den tid, der her er tale om – de sidste årtier af 1400'erne – var der særligt liv og røre i de to lande Spanien og Portugal. Det var de store opdagelsesrejsers tid, – hvert år bragte meddelelser om dristige søfarende. I 1486 havde portugiseren Bartholomæus Diaz rundet Kap Tormentoso – Kap det gode håb. I 1492 lykkedes det Christoffer Columbus, „en hidtil ganske ukendt skibskaptajn“, som det hed, under spansk flag og ved at sejle vestpå ud over det åbne hav, at nå til det land, der betegnedes som Indien, i stedet for som andre, der var sejlet østpå rundt om Afrika, at bruge et år. Drømmen om at nå Indien levede helt fra Marco Polos tid, denne eventyrlige venetianer, der i 1298 kom tilbage til sin fødeby, belæst med rigdomme og fuld af beretninger om sine oplevelser i Kubla Khans fjerne rige, Kina, der også lå ved havet, og som var nært forbundet med Indien. Ingen kunne helt klare de geografiske begreber, og mange var tilbøjelige til at betragte Marco Polo som en eventyrer og løgner.

Columbus, der kom til det land, han anså for at være Indien, hvad han vedblev at tro til sine dages ende, fandt dog ikke blandt de rødhudede indfødte, han mødte, folk, der havde hørt tale om Kina eller Kubla Khan. Han fortalte ved sin hjemkomst om de mærkelige mennesker og dyr, han havde mødt, han fejredes, blev storadmiral, al mulig hæder blev ham til del, nye rejser . . . og så sluttelig, efter hans vellynder, dronning Isabellas død, tilsidesættelse og glemsel . . .

I en havneknejspe spæede en gammel zigøjnerske Amerigo Vespucci ved at læse i hans hånd.

I 1499 vender Vasco da Gama hjem fra Indien efter et eventyrligt togt rundt det farlige Kap. Han har været i Calcutta og Indiens rige skatkamre . . . Så sker det mærkelige, at portugiser-admiralen Pedro Cabral på en af sine rejser mod vest kommer ud af kurs, længere mod syd, og når et landområde, som han tvivler om kan være Indien. Om bord er Amerigo Vespucci. Han giver senere en skildring af rejsen til dette vidunderland, som Cabral og han et øjeblik tror er selve Paradisets Have. De fabler også om, at det kan være det gamle Atlantis, det forsvundne land, som Plato omtaler. De søger nu længere mod syd, bliver sikrere i deres tro på, at det ikke er en ø, – det er et stort fastland, *en helt ny verden*.

I „Mundus Novi“, „Den nye verden“, får man senere beretningen om dette nye land, fortalt af

Amerigo Vespucci. Men først beretter han derom i breve til sin gamle arbejdsgiver i Firenze, Lorenzo di Medici. Brevene bliver senere samlet til et lille hefte på 36 sider med alle skildringer. De bliver mangfoldiggjort og kommer i hænderne på de store handelshuse, ikke blot i Spanien og Portugal, men også i England, Holland, Tyskland og, frem for alt, Italien. Beskrivelserne oversættes fra det ene sprog til det andet, og heftet får som flyveskrift rivende afsætning.

Den første rejsebogsforfatter af betydning siden oldtidens dage er fremstået! Måske er han ingen stor litterær begavelse, men han er en fortræffelig journalist, der forstår at bruge sine øjne og på en levende måde gengive, hvad han har set. Der er før kommet beretninger om fremmede lande, men dødsens triste, – her er en mand, der er med i alt, hvad han har set.

Med den portugisiske admiral Pedro Cabral var Amerigo Vespucci på en rejse mod vest, hvor de kom til et vidunderland, som Vespucci et øjeblik troede var selve Paradisets Have

Skumlerne er der naturligvis straks og mumler giftigheder om, hvor meget han mon har set af alt det, han beskriver. Det gør ikke noget: Overalt i Europa er man interesseret i den slags skildringer. Kong Hans i Danmark er en af de begejstrede læsere og sender den portugisiske konge sin anerkendelse af værket. Det er en bogtrykker i Firenze, der som den første har fået fat i Amerigos breve, samlet dem i et lille hefte, trykt det på italiensk og kaldt det „Lettera

di Amerigo Vespucci delle Isole Nuovamente Trovati“ (Amerigo Vespuccis breve om de på hans rejser opdagede steder).

Gennem dette hefte får verden for første gang noget at vide om denne mærkelige opdagelsesrejsende. Man hører af indledningen, at han er født i Firenze, har været i Mediciernes tjeneste og i denne egenskab kom til Spanien, hvor han, da forretningen dér ophævedes, kom ud på en stor, vestgående rejse

med et af Kongen af Spaniens skibe, siden med et andet og i alt har været på fire rejser, to under spansk, to under portugisisk flag.

Dette lille hefte er begyndelsen til verdensberømmelsen. En Wiener-bogtrykker får nu færten af, at det kan betale sig at udsende rejsebeskrivelser. Han går mere systematisk til værks. Titlen „Mondus Novus“ anvendes nu til en antologi, kan man vel kalde det, som Wiener-bogtrykkeren udsender under redaktion af Zorri og Montalbado, hvem de så er, – og deri finder man beskrivelser fra Columbus' tre rejser, Vasco da Gamas ekspedition, Cabrals togter, – men alt sådan lanceret, at man får indtryk af, at *det hele* er Amerigo Vespuccis oplevelser! Hermed begynder faktisk en fantastisk komedie.

Næste fase er henlagt til den lille lothringske by *St. Dié*. Her – i et operettehertugdømme – regerede en fyrste, René den Anden, der blandt andet førte titlen „Konge af Jerusalem og Sicilien“, og som havde vist megen interesse for de forskellige ekspeditioner. Under protektion af René den Anden og antagelig med hans hjælp danner et par snobbete humanister i den lille by en art akademi, der skal udsende sjældne, værdifulde bøger. En ny, smart bogtrykker, Gautier Lud, får ideen til intet mindre end en ny *cosmographia*, en moderniseret udgave af den gamle græker Ptolemæus' værk af samme navn, hvori alle de værdifulde kort føres op til dato og nye indføjes om den verden, som har fået betegnelsen „Mondus Nuevo“ af Vespucci. Det er Lud's idé at lave den nye cosmografi, og han er ikke blot bogtrykker, men også sekretær hos hertugen. Alligevel – i denne forbindelse bliver det en anden, der spiller hovedrollen. Til tegning af kortene, til at udføre stikkene, har han en udmærket mand, en 27-årig matematiker og geograf, professor Martin Waldseemüller, der allerede har udsendt geografiske arbejder under sit pseudonym, Hylacomylus. Han er udgået fra universitetet i Breisgau, driftig og frisk, med en usædvanlig tegnebegavelse ved siden af udmærkede geografiske kundskaber.

Og nu foretager denne lille humanistkreds en decideret gavtyvestreg, om end af forholdsvis uskyldig art: Man foregiver, at Amerigo Vespucci har tilegnet „sin ven, hertug René“ sit værk for at vise, hvilken betydelig rolle hertugen har spillet i international forskning, og at denne offentliggørelse sammen med kortene er den første, der fremkommer! – Amerigos virkelige verdensberømmelse skabtes faktisk gennem dette litterære bedrag, – uden at han selv havde ringeste anelse derom. I *St. Dié* udkom 1507 det værk, „*Cosmographia*“, som foruden at bringe beretningerne om Amerigo Vespuccis rejser indeholdt et antal landkort, deriblandt et højst usikkert

om den hidtil såkaldte „nye verden“, der her for første gang betegnes „America“! I Martin Waldseemüllers redegørelse hedder det, at da man gennem Amerigo Vespuccis her gengivne rejsebeskrivelser får det første virkelige kendskab til den af ham besøgte og studerede verden, finder han det rimeligt, at disse egne, denne nye verdensdel, opkaldes efter den mand, der først har besøgt og beskrevet den. Kun mener han, at da Asien, Afrika og Europa har hun-kønsbetegnelse, bør man kalde det nye land America og ikke Amerigo eller Americus.

Hvad Vespucci havde set, var det nordligste af Sydamerika, Brasiliens nordøstkyst – men Waldseemüller gik da heller ikke videre end til at betegne disse sydlige områder med navnet America. Det var først, da dette af Waldseemüller lancerede navn på forbløffende kort tid slog igennem, at det kom til at gælde hele området, begge de to kontinenter i nord og syd på den vestlige halvkugle. Man kan sige, at de linier, Waldseemüller anfører i sit forord og så navngivningen på det meget ufuldkomne kort er at betragte som Amerikas dåbsattest. Uden at ane det opfylder Waldseemüller derigennem zigøjnerskens spådom – hvadenten den nu hører til det romantiske eller det konkrete i Vespuccis liv: Evig berømmelse gennem disse få sider og navnet på kortet sammen med beskrivelsen af de fire rejser . . . Det kan kaldes absurd, utroligt, men det er trods alt sandheden. Der er klang i navnet Amerika, fra første gang det slynges ud. Alle andre navneforslag til den nye verden opgives hurtigt, såsom *Isla de Santa Cruz*, *Indias Occidentales*, ja, selv det pudsige *Terra dos Papagaios* – Papegøjelandet.

Hvad der kan fastslås, er, at Amerigo Vespucci er den første, som taler om en ny verden og ikke kredser om den gamle forestilling om Indien. Han er altså den første, der mener, at de områder, som er blevet opdaget på de spanske og portugisiske togter, er en ny verden, endnu uden navn. Selvfølgelig er han aldrig blevet spurgt, om han billigede Waldseemüllers navngivning, – røverhistorien om hans forbindelse med fyrsten i den lille lothringske stat er frit opfundet.

Blandt de mange mærkværdigheder, der kan anføres i forbindelse med Vespucci, er også den, at han udfører sine bedrifter, både rejserne og beskrivelsen deraf, i en meget moden alder. Man ved fra Medicierne regnskabsbøger, at han kom til Sevilla, da han var 39 år, og han blev nu i denne by i de næste ti, en tid lang som ansat i Medicierne filial. Samtidig har han imidlertid lært sig navigation, matematik, astronomi og korttegning. Hans eventyrtrang er da også vågnet for alvor; men der skulle altså gå en længere årrække, før han kom ud på togt med den

Efter gennemførelsen af sine to spanske og portugisiske rejser skrev Vespucci sine siden så berømte rejsebrev

spanske admiral di Hajedes. Han var da fyldt 48, og i de følgende fire år gennemførte han sine to spanske og to portugisiske rejser og skrev sine siden så berømte rejsebrev.

Da han kom tilbage fra sin sidste rejse under portugisisk flag, slog han sig igen ned i Spanien. Man hører, at han nu er gift og har sit hjem i Sevilla. Fra spansk side vil man gerne anerkende ham, og han får stillingen som chefpilot de Casa de Contrac-

tion, hvilket betød, at han blandt andet skulle fore opsyn med al fart på den nye verden.

Fra disse år har man et brev, som Columbus har skrevet til sin søn kort før sin død, og hvori det blandt andet hedder: „Jeg har talt med Amerigo Vespucci, som begiver sig til hoffet, hvortil han er blevet kaldt for at blive taget med på råd vedrørende visse forhold angående søfarten. Han har altid bestræbt sig for at stå sig godt med mig og er et

retsindigt menneske . . . “ Her kan ikke være tale om andet end venskab, og de insinuationer, der har været fremsat om, at Amerigo Vespucci ville snigløbe Coloumbus, har altså intet på sig.

Som chefpilot i Sevilla har han opnået en vis anerkendelse, men der er rigtignok langt igen til den evige verdensberømmelse. Man ved ikke med sikkerhed, om han, der skulle føre opsyn med alle nye kort, har fået Waldseemüllers fra St. Dié forevist – ej heller hans reaktion, hvis det er sket. Man kan spørge, om han – hvis han har set sit navn angivet – deri har anet et kommende verdensry, men man ved her intet. I fem år sidder han på sin post i Sevilla, og der er næppe grund til at tro, at der er sket store forandringer i hans tilværelse. I februar 1512, da han er knap 61 år gammel, dør han, uden at det vækker synderlig opmærksomhed. Men det må her tilføjes, at da Columbus døde nogle år inden, var der heller ikke mange, der ænsede det. Glemslen har på en ejendommelig måde for en tid lagt sig over dem begge . . .

Men så sker der noget usædvanligt. Navnet Amerika er slået igennem, og det amerikanske fastland, de to kontinenter på den vestlige halvkugle, tegner sig tydeligere og tydeligere i folks bevidsthed. Ganske naturligt forlanger folk besked om baggrunden: Hvorfor hedder dette land Amerika? Var det ikke Columbus, der først kom til de øer, der fik navnet Vestindien? Og så følger reaktionen. I flere århundreder sværtede man Amerigos navn til, både i Amerika og Europa. Han blev kaldt svinder, løgner og alt muligt andet ærekrænkende. Vi kan nu sige, at det var helt med urette, for Amerigo Vespucci

har ikke selv ansvar for de kuriøse hændelser, der fulgte med offentliggørelsen af hans rejsebrev. Hvor meget smuds, der blev kastet på ham, har man et typisk eksempel på i de ord, den store amerikanske filosof, Ralph Waldo Emerson, for kun godt 100 år siden kunne udtale uden at blive modsagt. „Det er besynderligt,“ skriver Emerson, „at Amerika må bære en tyvs navn. Amerigo Vespucci, lommetyven fra Sevilla, hvis højeste ansættelse om bord på et skib har været som bådsmandsmedhjælper på en ekspedition – hvis han nogen sinde har været på en sådan – formåede i denne løgneverden at skubbe Columbus til side og døbe halvdelen af denne verden med sit uærlige navn.“

I de 100 år, der er gået, siden Emerson fremsatte sin uhyrlige påstand, har adskillige forskere studeret Amerigo Vespuccis liv og historie og er kommet til stik modsatte resultater. Der er intet at bebrejde Amerigo. Når hans navn blev anvendt som betegnelse for den nye verden, var han ikke alene uden skyld deri, – han anede intet om det, og selv om der muligvis er overdrivelser i hans rejsebrev, indeholder de dog det usædvanlige, at han fastslår, at de lande, de øer, som Columbus og dennes samtidige, deriblandt han selv, havde opdaget, ikke var Indien, men en helt ny, fremmed verden.

I konstateringen heraf ligger Amerigo Vespuccis storhed – uanset hvor meget han personlig har oplevet. Han blev den store rejsebogs forfatter – selv om hele beskrivelsen kun var 36 sider – og som sådan kom han, takket være Martin Waldseemüller, til at give Amerika navn.

Vor anden kærlighed

Tanker

under havets overflade

ved et skibs

afgang fra hjemhavnen

Stand by ved maskintelegrafien,
skibet skal sejle om lidt,
og seks tusind sorte heste
står rede til næste ridt.

Så ringes den første ordre,
se lampen lyser ved klar,
og chefen på dørken griber
håndtaget for at gi' svar.

Så ringer de: *Langsomt fremad*,
maskinen smelder som skud,
da andenmester nu slipper
de seks tusind sorte ud.

Sirener hylér, klokker klemter,
vore nerver står på kant,
en og anden „søsmed“ ønsker,
han i land et job sig fandt.

Men nu er vi over det værste,
og lodsén er sejlet hjem,
støt hamrer maskinens hjerte,
takten er: Fuld kraft frem.

Vor hjemby er sunket i havet,
og første vagt er forbi,
vore kvinder de stod på kajen,
men vi var jo ikke fri.

For vi er også gift med maskinen,
den gamle B & W-tøs,
som venter vi hopper og springer,
hver gang hun vil ud til søs.

Arne Hartmann

STORMNATTEN

Af Christian Peters - Illustreret af Th. Langelund

Oktoberdagen havde været kold og blæsende, og havet havde hele dagen vist sig fra sin mest uvenlige side. Arrigt, vredt var bølgerne skyllet ind over den gule strandbred, slået ind mod land af pålandsvinden, der kom nordvest fra. Nu hen under aften begyndte det at regne, og vinden tiltog. Som et vedvarende hårdt pres stod den ind over husene og gårdene, som lå i lavningen bag diget. Efterhånden som mørket voksede, og natten stundede til, tiltog regnen og blæsten, og kaskader af iskold regn og havvand stod ind over landet. Lysene fra gårdene og husene kunne knapt skimtes i det regntunge mørke.

Bølgernes larmen, når de skummende og hvidglødende slog ind over strandbredden, trængte tydeligt ind i soveværelset i det lille, stråtækte stuehus til Mary Andersen og hendes mor, der var gået tidlig i seng. Det knagede i det gamle bindingsværk, og Mary, der lå anstrengt lyttende, kunne gennem stormen tydeligt høre hesten og køerne røre uroligt på sig i stalden, der var bygget sammen med stuehuset. Hun fornemmede næsten deres uro gennem væggen og tænkte uvilkårligt, at det var noget primitivt med den stald, bygget sammen med beboelsen.

Hun vendte sig lidt og hørte, hvordan stormen piskede regnen mod ruderne. Bagved hørte hun havets syden og larmen, når det i vrede sendte sine skumbeklædte bølger ind mod land. Hun trak vejret dybt, næsten i et staccato hulk og ønskede, at hendes far var hjemme. Men det var han næsten aldrig; han lå for det meste i sin fiskekutter ude på havet og fiskede og lod kvinderne om at passe det lille landbrug. Føde og klæde tre mennesker kunne stedet ikke, og derfor havde hendes far slået sig på fiskeriet, der gav så meget, at det hele kunne køre rundt. Men til gengæld var hendes far næsten aldrig hjemme, og det var et savn, for hendes far var en dygtig og munter mand, der forstod at sprede lys og glæde om sig.

Og nu i en nat som denne, hvor stormen rasede, regnen piskede ned, og himmel og hav stod ud i ét, var det ikke morsomt at opholde sig på havet. Men hendes far skulle nok klare sig, det gjorde han altid.

Han var dygtig til at sejle og fiske og var sikkert gået i læ af en eller anden ø, som han plejede, når det blæste hårdt. Men det blev sikkert en lang og drøj nat både for dem på søen og landjorden, og hun ønskede, at hendes far var hjemme og kunne give dem en håndsrækning, dersom der skulle ske noget.

Men hvad skulle der ske, fordi det blæste en smule mere end sædvanligt? beroligede hun sig selv. Hun havde jo oplevet så mange storme, og selv om denne her var lidt voldsom, kunne hun ikke indse, hvorfor hun skulle være bange. Alligevel følte hun sig ikke helt tryk ved situationen og lyttede intenst til stormen, der som en mægtig gigant, hånleende og spottende, kom buldrende og larmende ind ude fra havet og med hule, dumpe drøn ildevarslende slog mod huset, så væggene rystede.

Og så den regn, der blev pisket mod ruderne. Og havets brølen og larmen bagved. Det lød, som alle onde dæmoner var brudt løs og hujende og spottende drog ind over landet, hånende alle levende for deres afmagt. Uvilkårligt så hun over på moderen, der var faldet i søvn. Hun skimtede hendes mørke hår mod den hvide pude og hendes ene kraftige arm, der var slængt hen over dynen. Hun lyttede til moderens regelmæssige åndedrag og fandt det ubegribeligt, at hun kunne sove i det spektakel.

Så hørte hun hesten sparke let i stenbroen inde i stalden og langt nede bagved en gris grynte i søvne; det var velkendte lyde, beroligende lyde, lyde, hun var vokset op sammen med. Og nu fandt hun pludselig, at det var helt i sin orden, at stalden var bygget sammen med beboelsen, for mennesker og dyr hørte sammen, især i en nat som denne, hvor elementernes rasen gjorde alt levende så småt og ubetydeligt.

Hun så over på vækkeuret, der stod på et lille bord ved moderens seng, skimtede svagt viserne og konstaterede, at klokken var godt halv et. Så strakte hun sit sunde, stærke legeme ud og forsøgte at sove. Hun pressede øjnene i og borede ansigtet ned i puden, søgte at gemme sig bort fra stormens buldren og rasen og regnens pisker mod ruderne. Men det ville ikke lykkes. Regnens pisker og stormens rasen

gjorde hende immun over for søvnen og fyldte hende med en uro, der fik hende til hvileløs at kaste sig rundt i sengen.

Så begyndte hun, bare for at bortlede sin opmærksomhed fra uvejrets rasen, at tænke på sit liv.

Var det kedeligt? spurgte hun sig selv. Nej, nej! skyndte hun sig at indvende. Kedeligt var det ikke. Måske lidt monotont til tider, men ikke kedeligt. Hun havde det faktisk meget bedre end mange andre unge piger. Hun holdt af landet og ville ikke give afkald på det. Hun kunne lide dyrene, muldens duft, græsmarkerne, når de i en tidlig morgenstund lå smaragdgrønne med duggen perlende i stråene. Hun kunne lide morgenerne med deres renhed og klarhed, himlen, når den hvævede sig blå over bækken, kornets duven, sangen i poplerne, når vinden blidt vendte de sølvlysende blade en sommeraften med frøkvæk fra mosen og guldkær fra solen, der isprængt purpurfarver forvandlede havet fra blå til gult og lilla, til alverdens skønneste farver. Hun kunne lide en hests bløde mule og se den i lyset fra en klar sommerdag stå rund og blødt aftegnet mod den blå luft. Hun kunne lide alt, hvad der hørte landet til. De skiftende årstider, muldvarpeskuddet ved hegnet, koens tyggen drøv og stalens lune hygge.

Og dog manglede hun noget. Og det, hun manglede, var kærlighed, ikke den kærlighed, forældre giver, for den fik hun nok af, men den kærlighed, der fødes og skabes mellem unge mennesker, dette vidunderlige, der gror op af ingenting, løfter én opad mod noget usynligt, noget guddommeligt, der forvandler sorg til glæde og glæde til ekstase.

Hun havde hørt veninderne tale om, hvor vidunderligt det var, når man havde én, man holdt af, én, man kunne give alt og selv modtage alt af. Hun havde set deres øjne tindre og lyse og munden smile et lykkeligt og hemmelighedsfuldt smil, når den, de havde kær, kom dem i møde. Hun havde set alle disse små ting hos sine veninder, ting, der usynligt gror op, når kærligheden var til stede.

Hun kendte det hele, for hun holdt selv af en mand og havde gjort det længe. Og selv om denne mand ikke vidste, at hun holdt af ham – det troede hun i hvert fald ikke – fyldtes hun alligevel af sød uro og glæde, noget stort og mærkeligt, når han var i hendes nærhed.

Og vidste den mand så alligevel ikke, at hun holdt af ham? Somme tider troede hun at se noget i hans øjne, når han så på hende – noget, der talte om mere end lige netop venskab. Var det måske blot noget, hun bildte sig ind? Hun vidste det ikke. Hun vidste blot, at Iver var en pragtfuld, ung fyr, der gjorde indtryk på alle unge piger. Han kunne

faktisk få hvilken som helst pige, han ville have. Han behøvede blot at vise sig på et bal, så blev der straks uro mellem pigerne:

– Iver er kommet, Iver Johansen fra Enggården!

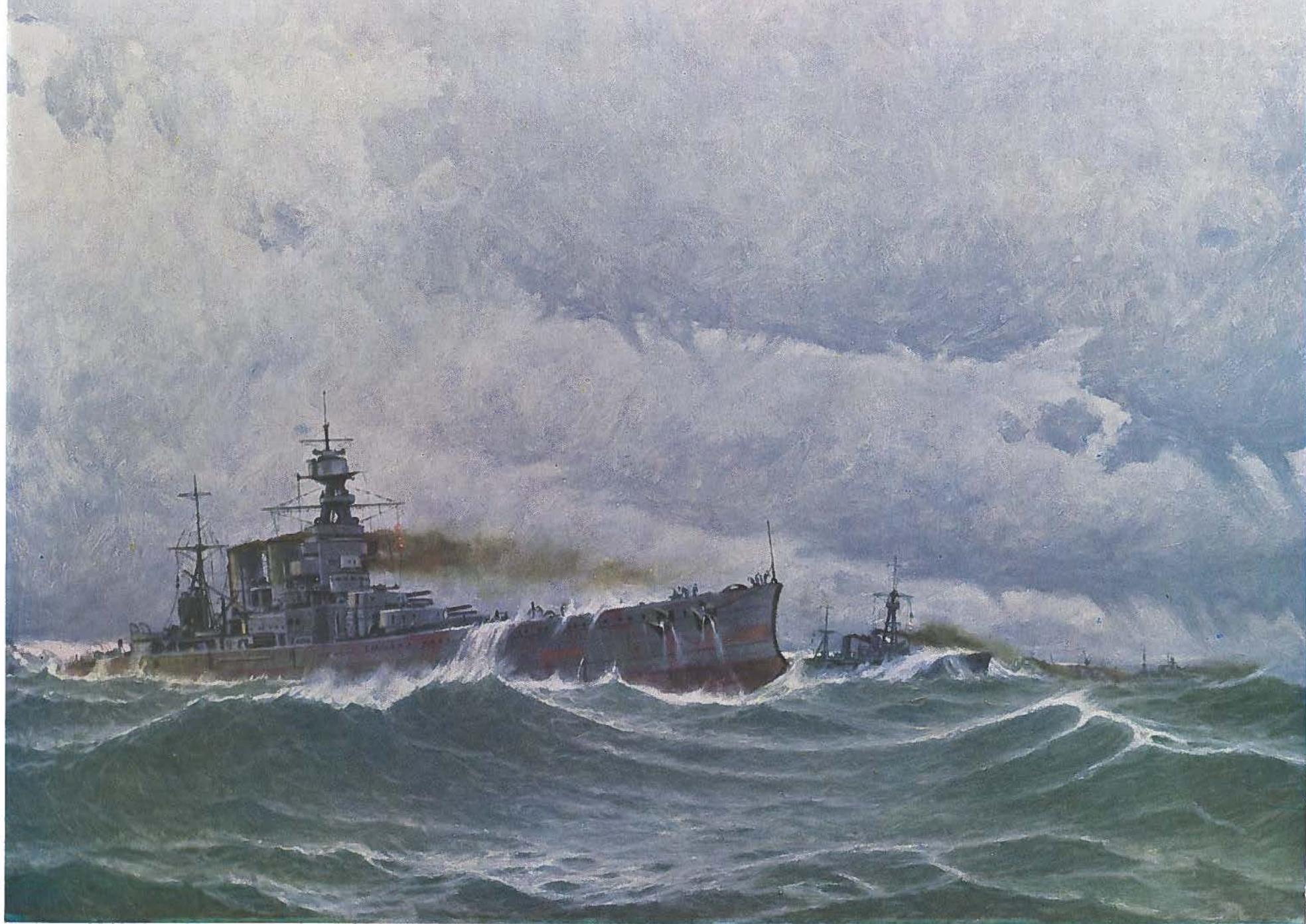
Og så sværmede pigerne om sønnen fra Enggården, der høfligt og elskværdigt dansede med dem alle uden at foretrække den ene frem for den anden. Mary havde også ofte danset med ham, og nogle gange havde han fulgt hende hjem, hvilket ikke havde været til synderlig besvær for ham, da hans og hendes forældres jorder stødte sammen. Han havde aldrig kysset hende eller så meget som lagt armen om hende, når han fulgte hende hjem. Han gik bare, høj, slank og lyshåret, ved hendes side og lyttede til, hvad hun sagde, sikkert lidet anende, hvad hans nærværelse betød for hende. At hendes hjerte hamrede, og struben snørede sig sammen, blot han så på hende, anede han måske næppe. Og dog – vidste han det alligevel ikke? Hun syntes at spore en vis drilagtighed, en vis underfundighed og viden i hans øjne, når han strøg hånden gennem håret og lo til hende.

Hun stønnede og tænkte: Nej, han ved ingenting! Og selv om han vidste det, hvad så? Ville han nøjes med en pige som hende, fiskerens Mary, der knapt ejede salt til et æg, når han kunne få masser af piger, som både havde position og penge?

Hun strakte, næsten som i trods, sit unge, stærke legeme ud i lagnerne og tænkte med en vis skadefryd: Men flottere, kønnere og mere velskabt pige end mig, finder han næppe! Og penge! Hvad var der ved penge? Når blot to mennesker holdt af hinanden, var det så ikke nok? Var det ikke det største i verden, det mest vidunderlige, der fandtes, bare det at være to, der holdt af hinanden og frit sammen en lys sommermorgen, hånd i hånd kunne vandre ad stier, hvor duggen perlede, og duften af eng og kløver berusede ens sanser? Fandtes der noget mere vidunderligt? Fandtes der en bedre tilværelse for to, der holdt af hinanden, end det at dyrke jorden i fællesskab og sammen glæde sig over naturens mangfoldigheder? Nej, der gjorde ikke!

Hun borede ansigtet ned i puden og stønnede: – Hvorfor skal det være således? Hvorfor kommer han ikke, når jeg venter på ham og har gjort det i årevis! Hvert minut er jo kostbart! Hun bed sig i læben og kravlede ned under dynen og ønskede, at hun kunne sove. Men det var ikke nemt i det spektakel. Stormen, der forekom hende at være vokset i vildskab og styrke, for hylende og larmende om huset og piskede regnen mod ruderne. Bagved hørte hun havet brøle og tordne mere end nogen sinde.

Det var en nat, hvor stormguderne spillede på det store register og i et fejende sus sendte sine

Reproduktion: Brdr. Børentzen

Slagskibe i høj sø

Maleri af V. QVISTORFF

Reproduktion: Brdr. Børentzen

Galease lænses Sundet ind. I baggrunden Kullen

Maleri af A. S. FREDERIKSEN

stormtropper ind over land, for at menneskene ikke skulle blive for overmodige, men ydmygt føle deres lidenhed, når de store, usynlige kræfter, der rege-rede rummet, tog fat.

Pigen i sengen kravlede uvilkårligt længere ned under dynen, da det pludselig forekom hende, som om havet var rykket nærmere. Diget! fløj det gennem hendes hoved. Kan det holde, hvis der skulle ske noget? Og hvordan med sluseportene? Funge-rede de ordentlig? Det var hendes far, der havde opsyn med dem og skulle sørge for, at de lukkede forsvarligt, så havet ikke trængte ind i den bagved liggende kanal og ødelagde og oversvømmede de lavtliggende marker og enge.

Men hvad skulle der være i vejen med dem? trø-stede hun hurtigt sig selv. De lukkede og åbnede jo sig selv automatisk, alt eftersom vandet pressede på. Nu bare rolig, tænkte hun. Bliv endelig ikke nervøs, fordi det stormer en smule – det dige skal såmænd nok holde. Og sluseportene var der sikkert heller ikke noget i vejen med.

– Men sæt nu, spurgte hun sig selv i samme åndedræt, at sluseportene alligevel ikke fungerede, som de skulle . . . hvad så? Ville havet da ikke trænge ind i kanalen og lave oversvømmelse og ødelægge engene og markerne og eventuelt drukne både dyr og mennesker?

Hun rejste sig hurtigt og så over på moderen, der stadig sov tungt. Skulle hun vække hende? Nej, hun var træt og trængte til hvile. Hun tog sit tøj og listede ind i stuen, der var hyggelig og varm. Foran bilæggerovnen, der endnu ikke var gået ud, sad katten og halvdødede. Et let, rødt skær fra ovnen faldt hen over gulvet. Hun nikkede til katten og sagde til sig selv: – Jeg må derud, mis – der er ingen vej udenom!

Hun klædte sig hurtigt på, iførte sig regnfrakke og sydvest og greb en lommelygte. Lydløst lukkede hun sig ud ad bagdøren, der lå i læ for uvejret, stod et øjeblik ved gavlen som for at samle mod og løb så ud i regnen og stormen, der hylende slog sammen om hende og truede med at slynge hende hen ad jorden. Gispende bøjede hun sig fremover og begyndte sejt og metodisk at arbejde sig hen mod diget, som lå ca. fem og tyve meter fremme. Hun hørte havets brølen og larmen og skimtede de hvide skumsprøjt, der fra bølgerne, når de knustes mod diget og strandbreddens sten, som lysende søjler gik til vejrs for i næste nu at blive grebet af stormen og sendt ud i mørket som grå skumklatter.

Hun fornemmede stormens pres mod sit ansigt og krop som noget hårdt og brutalt, der truede med at rive tøjet af hende og slynge hende op i rummet. Hun snappede efter vejret, drejede rundt flere gan-

Hun lukkede sig ud ad bagdøren, der lå i læ for uvejret . . .

ge, kastede sig til sidst ned på jorden og kravlede hen mod diget gennem pløjjord og vådt græs. Stædigt arbejdede hun sig frem, meter for meter, mens regnen styrtede ned over hende. Dødrøt og udmattet nåede hun hen til diget og sank pustende og stønnende sammen bag den høje jordvold, der gav læ. Befriet tørrede hun regnen af ansigtet og så ud i mørket i den retning, hvor Ivers forældres gård lå, og tænkte, at hvis diget blev brudt igennem, ville deres marker, som lå meget lavt, være nogle af de første, der blev oversvømmet. Men hvorfor skulle diget blive brudt igennem? Det havde jo holdt til så mange storme. Og sluseportene var der sikkert heller ikke noget i vejen med. Det var vist bare hende, der var blevet en smule nervøs.

Hun sad lidt og krøb sammen i regnfrakken. Så kravlede hun op ad diget og blev i samme nu, hun nåede op, grebet af stormen og slynget tilbage. Hun snappede efter vejret og lå lidt og pustede ud. Så bed hun tænderne sammen og kravlede igen op ad diget, løftede forsigtigt hovedet, mens hun holdt sig for næse og mund, og så ud over havet, der hvidglødende, skummende og kogende sendte sine op-

rørte vandmasser ind over stranden mod diget, hvor bølgerne knustes, og skummet af stormen i hvide, sejlene flader blev slynget bagud ind i mørket.

Et fantastisk og storslået syn, som uvilkårligt fik hende til at rykke lidt baglæns, for aldrig havde hun set havet i så vildt oprør, og aldrig havde hun set det gå så højt op mod diget. Men endnu så der ikke ud til at være fare for diget. Bølgerne skyllede nok op og slog imod det, men deres kraft var brudt af de store sten nede på strandbredden. Hun betragtede tryllebundet det fantastiske skuespil og kravlede igen ned og gik sammenbøjet op langs diget hen mod slusen, da hun pludselig trådte i vand. Hun sprang op på diget og lyste med lommelygten ud i mørket over marken – og pludselig gav det et sæt i hende.

Kanalen, hun skimtede i lommelygtens skær, var gået over sine bredder og havde allerede oversvømmet nogle lave engdrag. Hun så det sorte vand ildevarslende brede sig indefter. Hun begyndte at løbe, faldt, rejste sig igen og løb videre, mens det hamrede inde i hende: Slusen! Det er slusen, det er galt med! Hun sprang op på diget, blev slynget omkring af stormen, rejste sig gispende igen og løb foroverbøjet, med ansigtet vendt væk fra stormen, hen mod slusen, som hun skimtede i mørket. Gispende, halvt gående, halvt kravlede, arbejdede hun sig gennem stormen hen til slusen, klamrede sig stønnende til rækværket og konstaterede, at den ene sluseport stod åben, og at havvandet, pisket frem af stormen, i dansende, skummende hvirvler under øredøvende larm fossede gennem den åbne sluseport ind i kanalen.

Du godeste! tænkte hun. Hvad er der i vejen med den sluseport? Hvorfor lukker den sig ikke som den anden?

Hun smed sig ned på maven og lyste nedefter med lommelampen og opdagede, at der sad en stor, hvid strandsten klemt ind under sluseportens øverste hængsel. Hun stirrede lamslået på stenen og tænkte forfærdet: Hvem har anbragt den sten der? *Hvem* har gjort det? Det er ondt gjort! Måske var det nogle drenge, som tankeløst havde anbragt stenen der? Voksne kunne ikke finde på det. Det *måtte* være nogle børn. Men ligegyldigt, hvem der havde anbragt den der, fjernes skulle den, og det omgående!

Hun masede sig ind under rækværket, svang benene ud og blev i samme nu, hun hang frit svævende i armene, grebet af stormen og slynget op-efter mod broen. Gispende holdt hun fast og arbejdede sig hen til siden og kravlede ind på diget. Et øjeblik sad hun pustende og så ned i det oprørte vand, der larmede gennem den oplukkede sluseport.

Så kravlede hun ned langs broens side og kom med en overmenneskelig anstrengelse til at stå på sluseporten. Klamrende sig desperat til broens overkant sank hun ned i det ene ben og begyndte med det andet at sparke på stenen, som ikke rørte sig ud af stedet.

Fortvivlet skiftede hun stilling og sparkede med det andet ben. Hun sparkede, så det gjorde ondt op i knæet. Men stenen, der sad, som var den kilet fast, rørte sig ikke. Udmattet, gispende efter vejret, drivvåd og fortumlet af bølgernes larmen og stormens pres arbejdede hun sig ind på diget igen og begyndte, kravlede på hænder og knæ, at lede efter et eller andet, hun kunne vride stenen ud med. Hun mavede sig hen ad diget, febrilsk søgende alle vegne, og fik pludselig fat i et jernrør, der havde været brugt som skaft til en tøjrkølle. Hun kravlede tilbage og entrede ned på sluseporten. Et par sekunder stod hun, presset ind til siden af broen af stormen. Så stak hun jernrøret ind bag stenen og begyndte at arbejde med den. Hun vrikkede den frem og tilbage, sparkede ind imellem til den, vrikkede den igen frem og tilbage med jernrøret uden at få den løs.

Desperat betragtede hun den hvide sten i mørket og følte, at hun i sin afmagt var ved at komme til at græde. Synkende en klump gav hun pludselig slip på brokanten, hun havde klamret sig til med venstre hånd, tog hurtigt fat om jernrøret med begge hænder og vrikkede med et fortvivlet tag stenen løs og sparkede den ned i det sydende og kogende vand under sig.

Et øjeblik stod hun vaklende på sluseporten, idet hun skrækslagen greb frem for sig. Så smækkede sluseporten i med et øredøvende brag, og hun fløj frem gennem luften og nåede i sidste øjeblik at få fat i overkanten af broen. En kort tid hang hun i armene, presset ind mod broen af stormen, og gispede efter vejret. Så forsøgte hun at hæve sig op og komme ind på broen, men opdagede forfærdet at hun var alt for mat og kraftløs til at kunne løfte sig en tomme. Hun klamrede sig desperat til kanten og hørte vandet syde og koge under sig. Hun drejede hovedet lidt og så angst ned i det oprørte vand, der slikkede op efter hende. Hun bed sig i læben og prøvede fortvivlet at komme op, men uden resultat. Hun hang som naglet fast, kraftløs, dødtræt og udmattet. Stønnende lagde hun panden ind mod sin arm og tænkte: Om lidt giver jeg slip! Jeg kan ikke mere!

Hun vendte fortvivlet ansigtet op-efter i mørket, som ville hun bede en eller anden usynlig magt om hjælp oppe i rummet. Og så pludselig skreg hun. Hun råbte desperat ud i mørket, ud i natten, blev

ved og ved, skønt hendes skrig knapt kunne høres for stormen og havets rasen. – Stønnende holdt hun op et øjeblik. Så skreg hun igen, et langt skrig, der gik over i en hulken. Og så begyndte hun svagt, næsten bedende, at kalde på Iver. Hun hviskede hans navn utallige gange, kaldte på ham, som hun havde gjort tusinde gange i tankerne. Til sidst stønnede hun; hun hang, stiv og udmattet, træt helt ind til sjælen, og følte fingrene blive mere og mere døde og følelsesløse. Apatisk så hun fra siden ned i vandet, der skummende og sydende rakte opefter. Fortvivlet pressede hun hovedet ind mod armene og mærkede kroppen blive stiv og slap. Hun følte, at den trak hende nedefter mod den sydende heksekedel under sig. Hun mærkede svagt fingrene slippe deres tag i brokanten. Nu! tænkte hun – nu falder jeg!

I det samme skar et hvidt, metallisk skær gennem mørket, og hun hørte langt borte fra et kaldende råb. Så var der pludselig to stærke hænder, der greb om hendes håndled, og hun følte, at hun blev løftet op og båret ned i læ af diget og lagt i græsset. Hun gispede og hev efter vejret og så Iver knæle ned ved sin side.

– Det må du aldrig gøre mere! råbte han ophidset. Hører du! Aldrig mere!

– Sluseporten ville ikke lukke, sagde hun svagt.

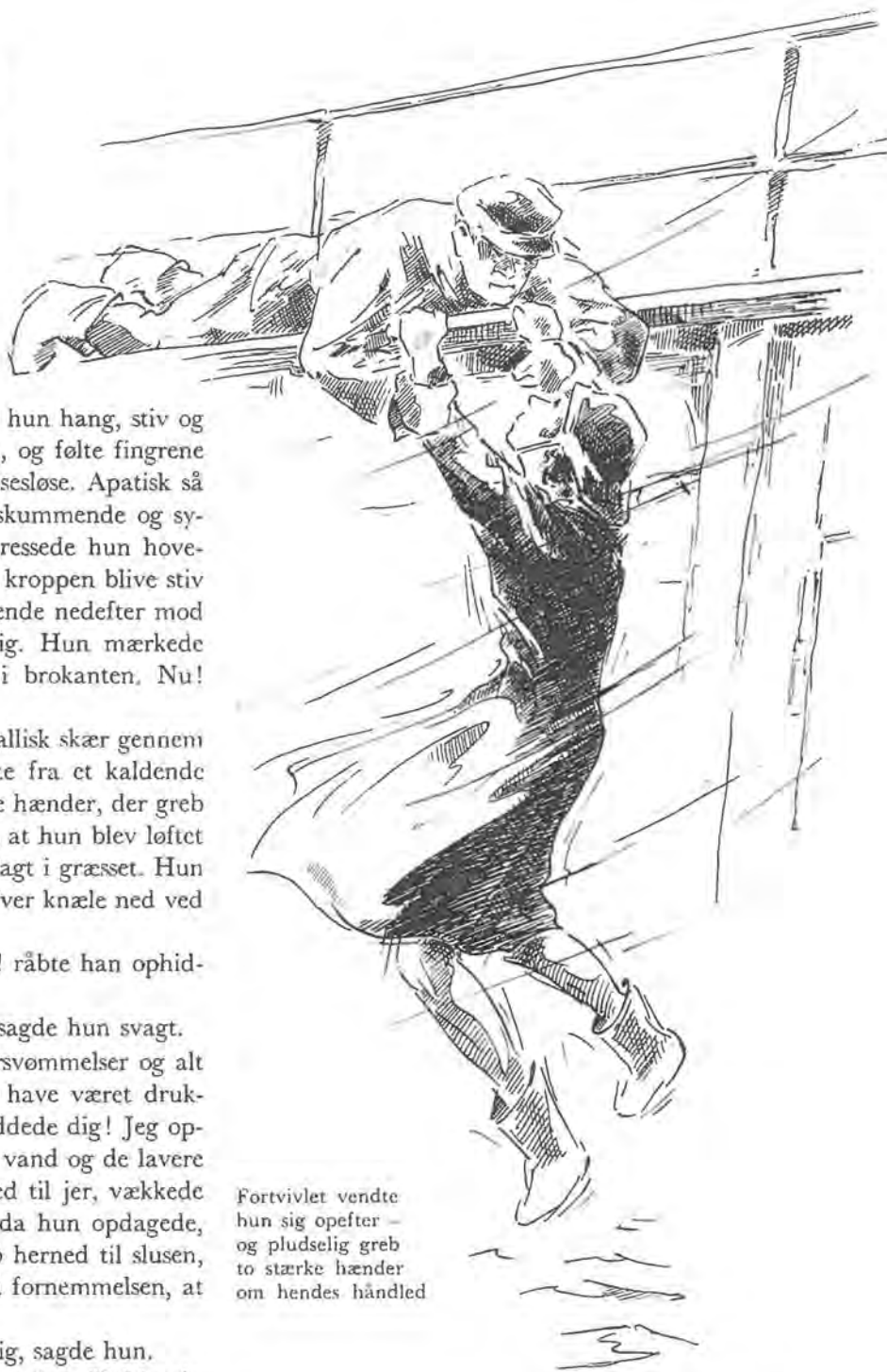
– Pokker med sluseporten, oversvømmelser og alt den slags! råbte han. Du kunne have været druknet! Det var et mirakel, at jeg reddede dig! Jeg opdagede, at kanalen var fyldt med vand og de lavere engdrag oversvømmet. Jeg løb ned til jer, vækkede din mor, der blev rædselsslagen, da hun opdagede, at du ikke var i din seng. Jeg løb herved til slusen, alt hvad jeg kunne. Jeg havde på fornemmelsen, at du opholdt dig her!

– Det var mig, der kaldte på dig, sagde hun.

– Kaldte på mig, sagde han forundret. Kaldte du på mig?

– Ja, sagde hun. Da jeg hang i armene og ikke kunne komme op, og jeg troede, jeg skulle dø, da kaldte jeg på dig hele tiden!

– Åh, sagde han – jeg forstår. Han trak vejret dybt og gjorde en lille, kejtet bevægelse. Så bøjede han sig pludselig ned og lagde armene fast omkring

Fortvivlet vendte hun sig opefter – og pludselig greb to stærke hænder om hendes håndled

hende. Og hun kravlede tæt ind til ham og lagde sit ansigt ind til hans kind.

Og pludselig var det, som uvejret, stormens rasen og havets brølen forstummede – blev til en stor stilhed. Og i den stilhed, der som en usynlig, skærmende kappe havde lagt sig over dem, hørte de ingenting . . . kun deres eget hjertes banken.

Snejegasten

„Kævelas“

Hvert af flådens gamle hornsignaler har en – som regel uofficiel – tekst. Når den øverste officer inspicerer, blæses der „skæpperær“. Og det signal har den meget respektløse tekst: „Her kommer flådens allerstørste snejegast“! I Søværnet er en snejegast som bekendt en mand, der synes, at arbejdet er en velsignelse – når han kan få andre til at gøre det!

„Kævelas“ kom virkelig ind i Søværnet i håb om engang at blive noget stort. Admiral blev han ikke, men i den korte tid, han var derinde, nåede han at blive flådens allerstørste snejegast.

I virkeligheden hed han noget ganske almindeligt. Men tilnavnet „Kævelas“ passede bedre end noget andet. Nok var han meget doven, men på ét punkt udviste han en fantastisk energi. Dette punkt sad lige midt i ansigtet, og han brugte det med stor iver, både når han havde noget på hjerte, og når han skulle have noget i maven. Munden, der næsten gik fra det ene øre til det andet, var altid i bevægelse – lige fra han ravede ud af køjen om morgenen, til han ligefrem sprang op i den om aftenen. Og han havde et par øjne så troskyldige som en brugtvognhandlers.

Han var næsten to meter høj og havde et par hænder så store som kulskovle. Men hvad, der blev jo heller ikke slidt på dem! Hans fødder lignede et par redningsbåde. Når der blev kommanderet „rør“, råbte banjermesteren til ham:

– Hva' dølen, mand! De gør jo rør som en hest!

„Kævelas“ var, hvad man kalder en „distanceblænder“. Han slap altid godt fra sit snejeri. Kun én af befalingsmændene havde hidtil haft held til at „pejle“ ham, men blev snart overflyttet til anden tjeneste. Samme befalingsmand sagde en dag til ham:

– De har meldt Dem frivilligt til tjeneste. Hvorfor? De har jo intet at gøre her i Søværnet!

– Det havde jeg heller ikke regnet med. Det var derfor, jeg meldte mig! svarede „Kævelas“ rapt.

Befalingsmanden var ikke af den slags, der indberettede folk. Han lovede at kvittere for svaret på anden måde. Men han blev altså forflyttet.

Nu var det kun os, hans kammerater, der kendte

„Kævelas“ specielle egenskaber. Og vi sladrede ikke, men beholdt vor viden som en militær hemmelighed. I øvrigt havde vi respekt for hans vældige labber, hvor denne respekt så end kom fra. Alligevel lurede vi på en dag at få ram på ham. Når vi prøvede at få ham til at hjælpe med et eller andet, sagde han:

– Hvem? Mig? Næh, jeg er medlem af Landsforeningen „Arbejdet ælder“!

Der gik et halvt år om bord i inspektionsskibet „Ingolf“, før vi og selveste chefen i samarbejde fik nedlagt det sjældne stykke vildt.

Det var en bidende kold vinterdag. Der var lige blevet blæst skytrulle, og besætningen var mødt på de forskellige poster, hvor de nu ventede på at få lov at træde af. Men pludselig blev der givet ordre til øvelse med kanonerne. Der skulle ikke skydes, men ammunition skulle op fra magasinet, og der skulle bakses med kanonerne mod tænkte mål.

Særlig vi, der stod i ammunitionsmagasinet, var sure. For 12 cm-granaterne skulle hejses op til kanonerne med en hånddrevet elevator. Men heller ikke ved kanonerne var man glade. For det var som sagt koldt og dertil meget blæsende. Sneen piskede ned over skibet og sneg sig ind alle steder.

I magasinerne var man allerede i fuld gang med at hejse „bolsjerne“, der denne gang kun var eksercergranater, op til de sultne kanoner. I agterste magasin hørte vi pludselig „Kævelas“ kendte røst. Han syntes, luften var lunere hernede, hvilket ingen benægtede – da slet ikke den af os, der betjente elevatoren. Det var mig, og jeg svedte, så jeg dampede. At bede „Kævelas“ om at give et nap med ville være som at bede en ubåd om at flyve.

– Skal du ikke op til din kanon? spurgte en af kammeraterne.

– Min? snerrede „Kævelas“. Hvis det var min, var afrustningen allerede begyndt. Jeg ville sælge den!

– Har du da aldrig lyst til at bestille noget? spurgte en anden.

– Jo, hver gang, jeg er i land og sidder på et eller andet værtshus! lo „Kævelas“.

Man må endelig ikke tro, at vores snejegast gik

og sov. Næh, hans øjne var altid på vagt – undtagen når han selv var på vagt. Han plejede at sige:

– Når bare man har et øje på hver finger, behøver man ikke at bruge fingrene til andet!

Det var ham selv, der først af os alle så lakskoene, der var på vej ned ad lejderen. Enhver af os andre i samme situation som „Kævelas“ ville have følt os klemt op i en krog. Men han handlede for en gangs skyld hurtigt.

Hvordan det så end skete, så havde „Kævelas“ altid det mest snavsede overtrækstøj og de sorteste fingre af hele besætningen. Og alle de overordnede lod sig vildlede af camouflagen. Han havde også en krigslist i denne situation. Endnu før nogen af os andre havde opdaget lakskoene, snuppede „Kævelas“ håndtaget til elevatoren fra mig. Jeg troede, han havde fået et anfald at moralske tømmere og ville hjælpe en ven.

Pludselig stod chefen nede på dørken og fulgte interesseret den for en gangs skyld arbejdende snejgast. Pludselig sagde „den gamle“:

– Det dér kan vist gå meget hurtigere! Mere fart på!

„Kævelas“ klagede ikke over kulden. Han svedte mere og mere, mens chefen skyndede mere og mere på.

– De store „brød“! sagde skipperen. De kan arbejde meget hårdere!

– Vi plejer at være to om det! løj snejegasten.

– Plejer og plejer! sagde chefen. Tror De, det er et plejehjem?

Det varede meget længe, før kommandørkaptajnens laksko atter bevægede sig op ad lejderen. Da han var helt oppe, stak han hovedet ned og råbte til „Kævelas“:

– Man bliver jo snavset hernede! De, min herre, kan efter skytrulle gå ned og gøre magasinet rent!

„Kævelas“ tørrede sveden af panden. Men ret længe fik han ikke lov at rekreere sig. En af kammeraterne kom nemlig med en bemærkning om, at det jo kunne være, at „den gamle“ også fik lyst til at inspicere ved kanonerne. Med ét spring var vor ven oppe ad lejderen og indtog sin plads ved kanonen som sidesigter, inden chefen kom anstigende.

Da fyren på denne plads sad med ryggen til, opdagede chefen ikke hans dobbeltrolle. Men heller ikke denne gang fik „Kævelas“ lov til at fryse. Chefen lod kanonen bakse i alle mulige stillinger i én uendelighed.

Det blev svært for snejegasten at rehabilitere sig i kammeraternes øjne. Der var ganske vist aldrig nogen, der sagde noget om episoderne i magasinet og ved kanonen. Men han følte sig uvægerligt til grin.

Men det varede ikke længe. Snart snejede „Kævelas“ videre. Når vi var ude at ro, havde båden altid en vis tilbøjelighed til at dreje til den side, hvori fyren sad. Denne vane hos båden kendte kun kammeraterne. Befalingsmændene opdagede ikke noget, for „Kævelas“ sad altid med sammenbidte tænder og så energisk ud. Det var aldrig ham, men os andre, der holdt på åren som en vis mand på et krucifiks.

Og sådan klarede han sig i nogen tid. Men en dag skete det:

Besætningen stod opstillet til at hejse fartøjerne op i daviderne med hånd og magt. Det skulle gå hurtigt, for nede på banjerne stod store fade og ventede på en stormende modtagelse.

Bådsmandspiberne hvinede, og dækket sukkede under hundrede fødder, der stemte hele kroppens vægt i tømmeret. Der manglede kun én mand, og denne ene var „Kævelas“.

– Hvor er „Kævelas“? hviskede man ned gennem rækken.

– Spørgs mågerne! De kommer så langt omkring! lod svaret hver gang.

Men så megen ulejlighed behøvede man ikke at gøre sig. For nede bagest i rækken stod en mand, der vidste, hvor „Kævelas“ snejede. Og nu gik det rigtige svar den modsatte vej:

– Han er i skorstenskassen! – Han er i skorstenskassen!

Vi så ikke, hvem der gjorde det. Men pludselig var slåen sat for skabet. I skorstenskassen var „Kævelas“ nu lukket inde med alle de koste, som han så inderligt hadede og gjorde alt for at undgå.

Den sidste af bådene knaldede nu mod blokkene. Bådsmanden råbte:

– Læg stropperne på!

– Og tag haspen fra! hviskede „Kævelas“ inde fra kassen.

Ingen hørte det, for i det samme kom de forløsende ord:

– Ned at skaffe!

Det ville være sadisme at beskrive „Kævelas“ følelser, da han hørte dette råb. Han syntes ligefrem, kostene grinede ad ham.

– Hold mund! råbte en af kammeraterne ind til ham. Dér inde har du fuld *kost* til lang tid!

Nede på banjerne gnaskede vi andre i os af de udfordrende bøffer. Til daglig kaldte vi frikadelle-smeden for „Kokken fra den franske bark“ – sådan nærmest ironisk. Men i dag var maden i hvert fald fin. Og vi åd op til sidste kartoffel – også for at der ikke skulle blive noget til „Kævelas“.

Så begyndte det at dundre fra skorstenskassen. Men ingen hørte, eller ingen *ville* høre. Vi konstaterede, at „Kævelas“ sad inde med enorme kræfter

i de svulmende overarme. For en sikkerheds skyld gik vi til kabyssen for at forhøre, om der var mere mad tilbage. Det var der ikke.

Chefen ringede op til vagthavende officer og spurgte:

– Hvad er det for en larm?

Vagtchefen lovede at undersøge. Og på den måde blev „Kævelas“ endelig pejlet. Men da befalingsmændene erfarede, hvor lyden kom fra – og fra hvem – besluttede de at lade ham blive derinde lidt endnu.

– Jeg tror, der er rotter i skorstensskabet! sagde banjermesteren.

– Så lad os hellere smide en gang tåregas derind! grinede vagtchefen. Hvis der altså kommer mere støj fra den kant!

Det kom der ikke.

„Kævelas“ blev lukket ud efter middagshvilet – med øm ryg og tom mave. Ingen sagde noget til

ham. Sammen med os andre blev han beordret til gymnastik på agterdækket.

Det blev aldrig opdaget, hvem der havde sat skyderen for døren på skorstenskassen. Men én ting havde man opdaget: „Flådens allerstørste snejegast“ havde givet afkald på sin titel. Ja, selv kælenavnet syntes efter den tid at være uberettiget. For sandt at sige havde han ikke mere så meget at skulle have sagt.

Da vi senere kom på anden tjeneste, forfaldt han dog igen lidt efter lidt til sin gamle svaghed. Det endte med, at han blev hældt ud af Søværnet. En af befalingsmændene sagde til ham:

– De bliver aldrig til noget!

Forleden mødte jeg samme befalingsmand, og han spurgte mig, hvad der var blevet af „Kævelas“.

Jeg fortalte ham, at han og „Kævelas“ nu igen var i samme firma. „Kævelas“ er ansat på et af statens kontorer.

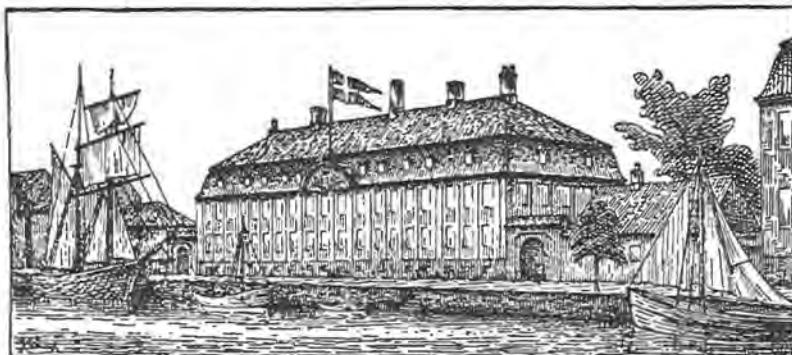

„Martha“ af Odense – Tegning af Andreas Laursen

Uddrag af bogen
„Orlogsgaster“ (1926)

SKOLELIV

Af RICHARD JENSEN

Kammerater, den dejlige sommer er endt;
solen os alle sin ryg har vendt,
blomsten visner på gærder og hegn,
alt det, der duftede, farver som smilede,
vårbris, der luftede, vinde, der hvilede:
Alt er nu under forvandlingens tegn.
Naturen bli'r rynket og gammel og grå
— og vi, kammerater, bli'r ligeså.
— Nej, dengang, vi sås for første gang,
da stemte vi op en anden sang,
vort øje kun af fornøjelse tindrede,
ingen katarer vor fordøjelse hindrede,
ingen mæne og alderdomssvækkelse,
og syndebyrder og anger og vækkelse.
Vort hjerte var blankt som et uskrevet blad,
og selv uden whisky og vand var det glad,
og ventede sig al mulig fryd og nydelse
ud i det blå: Uden penge og ydelse.
Ja, da var der forår i vore hjerter —
vi blæste ad årene med deres smerter.
— I barndommens dage kun glæde man venter
og ænser intet om lån og renter —
om unger, der kommer, og bukser, der slides,
om det, der skal huskes, og det, der skal vides,
om man vil sit regnskab lykkeligt klare
og holde sig fri af fallenternes klare.
De gyldne dage, den sorgløse tid,
så fuld af sundhed og tro og lid!
— Og årene løb — tænk syv gange fem!
og hvad er der ikke hændet i dem!
Verden har drejet; konger er dukker,
medens for degne og husmænd vi bukker;
vi har nu biler, hvor før man så heste,
i hine tider man skrev til sin næste,
hvor nu om stunder man kun „slår på tråden“.
Vi har skiftet fra sejlskib til undervandsbåden.
Alt er gjort lettere, langt mere praktisk,
fremskridt gav tiden os — det er jo faktisk,
men om vi alt det moderne bør hædre,
om det gør hjerterne dybere, bedre,
om det vil frede om hjemmenes hygge,
om det har bragt os en sikrere lykke
— det skal om 35 år jeg besvare.
Kammerater, vi mødtes i ungdommens år,
at dele broderligt samme kår.
De gamle geschichter, som vi fortæller,

de gamle sange, de gamle „deller“,
de svundne sorger og tidsfordriv
er fælles minder om svundent liv.
Vi var en flok af små raske drenge,
hver kom vi fra hjemmenes lune senge,
for nu at blive et nummer med navn,
et stykke mandfolk, der gjorde gavn;
og samlivet, skolen, den rå disciplin,
den gjorde vist næppe vor sjæl ret fin,
men det gav os ryggrad og vilje og evne —
og ser vi langs rækkerne, kunne vi nævne
så den, så den, som en rente har givet,
der blev af betydning langt ud i livet.
— Men kredsen blev brudt, vi er knebet ud,
da der andetsteds lå et antageligt bud.
En som tit gjorde sjov på bakken,
han ta'r nu en anden synder i nakken.
En, der brøled' basunstød som løven,
retleder nu skælmene ude på „Prøven“,
— der gik jo lidt brud på den gamle ramme,
dog, vi sidder som grene endnu på vor stamme
— og af dem, der dengang med sang jo'r på havene,
nu tier de fem, for dem gemmer gravene,
hvor gemmes skal alt, hvad vi elske og hade,
og hvor engang vi venter den sidste parade.
— Se høsttid er det, som snigende kommer!
Gud lad det blive en Indian Summer,
en tilgift af solskin og lykke og glød,
en blussende fest førend sommerens død —
og dog med en mindelse bragt til os alle,
at når som helst kan jo bådsmænd kalde
med piben skingrende for sin mund;
og da er det godt, om i regnskabet stund
vi kan sige, vi trofast gjorde vor pligt.
— Høsttid er det — men glødende blade,
skovens bragede harlekinklæder
viser, hvor nødigt vor jord vil forlade
solen og alt det, der ungdommen glæder.
Føler I ikke som jeg, at endnu
ligger og venter ved næste bakke
det, der kan fylde med længsel vor hu,
det, der kan ranke vor ryg og vor nakke.
Drik så, kammerater, ved mindernes fest,
drik for den ungdom, der end er tilbage,
nyd hver en eneste af de dage,
vi gamle drenge endnu har til rest!

Hvert femte år mødes klassekammeraterne af min årgang til fest for at mindes dagen for vor indtræden i marinen. Til 35 års festen havde en af kammeraterne — 90 — digtet det omstående kvad. De fleste af os er efterhånden søgt ud i livet i civile stillinger af vidt forskellig art, men det kit, som bandt os sammen i ungdomsårene, er ikke blevet mindre fast, tvært imod.

Ved disse fester må selvfølgelig minderne fra vort samliv om bord og i den store bygning derude på Christianshavn, hvis skønhed først er gået rigtig op for os, efterhånden som årene gik, holde for.

Efter optagelsesprøven, hvortil der havde indstillet sig nogle og halvfjerds aspiranter, mødte vi tyve, der var antaget, den første oktober. Vi kom alle fra beskedne småhjem, og overgangen til de store forhold, hvor al hygge var handlyst, virkede i første omgang forbløffende og lagde straks en klædelig dæmper på frejdigheden. Efterhånden levede vi os dog ind i forholdene og lærte at få det mest mulige ud af eksistensen.

De folk, i hvis varetægt vi først og fremmest blev overgivet, var de sidste rester af underofficererne af den gamle, faste stok, som allerede dengang var isprængt tilgang fra det øvrige land. Det var folk, som uden at stikke dybt i videnskaberne forbandt et sundt livssyn med en egen brav, faderlig djærvhed, der virkede velgørende og gav os mod til at ty til dem, når noget trykkede. Uden at forfalde til den nu så moderne — såkaldte „humane“ — blødsødenhed forstod de at føre os frem uden kunstige, pædagogiske krumspring.

Værelset, som klassen fik anvist til læse- og opholdsstue, var et stort, hvidkalket rum, hvis eneste vægprydelse var et kort over Orlogsværftet; et stort bord midt på gulvet omgivet af bænke og en række kistebænke langs væggen fuldendte udstyret.

Den store sovesal i bygningens nordre fløj, hvor halvfjerdsindstve senge stod i snorlige rækker, med sine alentykke loftsbjælker og sin vældige bilæggerovn, som skrev sig fra Frederik den Femtes tid, virkede alt andet end hjemligt og bibragte os en solid erkendelse af vor egen ubetydelighed.

Ovenover sovesalen havde chefen — som vi kun sjældent så — sin bolig. I den søndre fløj, hvor regnskabsføreren og skoleinspektøren boede, havde det værnepligtige mandskab — „basserne“ — deres sovesale og opholdsrum, medens spiselokalerne fandtes i kælderen. Til spisekælderen førte fra gården en dør omgivet af et morsomt gammelt bislag. Fra dettes tag forlystede den senere direktør for Røde Kro, Christian Petersen, som var elev et par år, og hvis kælenavn var „Langelars“, mangan gang sin indespærrede samtid med komiske numre.

Alle lokalerne var hvidkalkede med oliemalede paneler, hvortil farverne var valgt med sjælden sans for det grimme. Det var for så vidt en skam, som de samme lokaler, hvortil hørte smukke, svære døre med massive metalhåndtag, kunne være blevet sande perler i en forstående arkitekts hånd.

Jeg skulle ikke omtale noget så uæstetisk som retraderne, hvis de ikke, foruden at opfyldte deres naturlige

bestemmelse, tillige spillede en stor rolle i vor tilværelse som „smoking rooms“. Tobaksrygning var forbudt, og selvfølgelig røg vi på kraft i smug. De fire retrader, der bar så højt klingende navne som: Det blå anker, Sømandens hvile, Cap Horn og Krydsmærts, afgav et fuldyldigt bevis for, at hvor der er hjerterum, er der også husrum. Hvert appartement kunne med nogen tillempning rumme seks elever, og der var altid fuldt hus i rygetimen. For ikke at røbe vor lyssky færd hængte vi en trøje over hjertet i døren; det sparede svært på tobakken, vi var nemlig ligeså nikotinfyldte, når der var gået et kvarter, som vi ville have været efter at have røget ustandselig fem timer i mere luftige omgivelser.

Hver morgen klokken halv otte stillede vi i kasernegården for at marchere til skolen på Dokøen, en lille venlig bygning, overgroet med vedbend.

I stueetagen fandtes skolestuerne, på loftet havde værftet skomagerværkster, her repareredes søstøvler og sprøjteslanger, og fra disse udgik en mild tranduft, som fyldte huset. Ved siden af skomagerværkstedet var sanglokale, og skumlere påstod, at det skyldtes trannen, når der fandtes så mange gode tenorer blandt eleverne.

Skolebordene, hvorom vi placeredes, var som store spiseborde. Denne ordning affødte, at undervisningen blev ligesom mere voksen, der blev intet rigtigt marked for drengestreger. Udfør hver elevs plads stod den første dag en mægtig stabel bøger, som vi betragtede med rædsel. Overkanoneren, som var skoleinspektør, trøstede os imidlertid:

„Bliv bare inte bange, børn, det er inte meningen, at I skal kunne alt, hvad der står i bøgerne allerede i morgen. Når I bare inte går i krumholterne, så kommer der en dag, hvor I har det hele på nål og tråd. Mærker I, at I sækker agterud, så syng ud, vi er nok, der vil give Jer en slæber.“

De fleste lærere var officerer og underofficerer, de holdt sig som regel strengt til det reglementerede pensum, og kun ganske enkelte bestræbte sig for at gøre os interesserede. Derfor blev professor B's timer i historie, geografi og dansk oaser i ørkenen. Han gjorde nemlig det modsatte, overlod til os selv at lære, hvad der stod i bøgerne, som vi forøvrigt kunne i forvejen. Hans kæphest var „kunne, skulle og ville,“ og klarede man det skær, så var man sikker på hans bevågenhed. Overfor de mange søudtryk, som vi — mere eller mindre bevidst — brugte i vore stile, gav han blankt op. Derimod tog han sig varmt af vor åndelige udvikling; hans valg af bøger til skolens bibliotek var fortrinligt, og han lærte os at læse disse bøger med udbytte. Dette var så meget mere prisværdigt, som det var chefen meget imod, at lærerne gjorde noget for at hæve vort åndelige niveau. Han havde den opfattelse, at en sådan højnelse ville gøre os misfornøjede med den sociale stilling og de kår, vi kunne vente som underofficerer.

Min matematiklærer fra den tid fortalte mig mange år efter, at han, første år han underviste, ved skoleårets slutning var gået til chefen og glædestrålende havde meddelt, at han ikke alene havde gennemgået

Reproduktion: Brdr. Barentzen

Fiskekuttere ud for Sydslesvigs vestkyst

Maleri af CLAUS WENSKUS

Reproduktion: Brdr. Børentzen

Skoleskibet „Georg Stage“ på Atlanterhavet

Maleri af O. W. DAHLSTRÖM

det fastsatte pensum, men at det var lykkedes ham at interessere eleverne i den grad, at de var nået betydelig videre:

„Men det skulle jeg bare ikke have sagt. Chefen blev rasende. Er De gal, mand! Kan De ikke forstå, at De på den måde ødelægger i stedet for at gavne? Ved at bibringe eleverne flere kundskaber end de har brug for som underofficerer, hæver De dem op i et kulturlag, hvor de ikke hører hjemme og giver dem smag for æstetiske nydelser, som de ikke får råd til med deres indtægter.“

Den kære, gamle kommandør havde åbenbart aldrig gået til offentlig dans, ellers ville han have erfaret, at det var betydeligt dyrere at gå i „Figaro“ end i Det kongelige Teater.

Når udbyttet af undervisningen alligevel blev forholdsvis godt, skyldtes det sikkert den flid, som frygten for at miste søndagsudgangen affødte. Vi kunne ved at fremføre meget vægtige grunde få fri nogle aftentimer på en hverdag højst en gang om måneden, ellers var vi afskåret fra omverdenen fra søndag til søndag.

En sang, forfattet af professor B. til et skolebal, begyndte således:

*Vi har et lille Jomsborg her
på Christianshavns kaserne.
Vi øver os i ledingsfærd,
og bruger våben gerne.*

og endte:

*Dog borgen våger om sin ven,
den slutter som et fængsel.
Kun søndag morgen drejer den
mod verden ud sit hængsel.
Her tåles ingen kvindeskik,
her lyser intet jomfrublik,
dog ud fra borgen stundom gik
så mangan ynglings længsel.*

Sangen gjorde ikke samme lykke hos chefen som blandt eleverne. Professoren fik vistnok en forsvarlig „firemark“, og næste års sang blev af en ganske anden beskaffenhed. Det afholdt os dog ikke fra at synge den første både i tide og utide, og navnlig når der var ud-sigt til, at det ville blive hørt af rette vedkommende.

Når teoriundervisningen var forbi, havde vi to timers gymnastik eller våbenøvelser.

Interessen for gymnastik var ikke så almindelig dengang som nu, og den kolde gymnastiksal med det stam-pede lergulv var alt andet end hyggelig. Lærerkrafterne var gode efter den tids opfattelse, men manglede både kendskab til anatomi og pædagogiske forudsætninger sammenlignet med nutidens gymnastiklærere.

Kanoneksercitsen foregik i den gamle fregat „Niels Juel“ og var vor rædsel, navnlig det første år, da vi havde ældre kammerater til lærere. Når ti fjortenårs purke blev sat til at betjene en kanon, hvortil der normalt hører lige så mange voksne mænd, måtte betjenin-gen naturligvis blive derefter, og gik det for langsomt, så dansede stykbordet flittigt på den del af vor ryg,

hvor den mister sit ærlige navn. Når så sneen pressede gennem kanonportene og føg langs batteridækket, og man ligesom brændte sig på alle jerndelev, så var de to timer lange. Og det skulle fryse adskillige grader, før eksercitsen blev strøget; men hændte det, så kendte vor jubel ingen grænser.

Skønt vi udad til stod ubrydeligt sammen, så herskede der indad til en mægtig klasseforskel. Aldersforskellen — seks år — bidrog selvfølgelig meget hertil. De to ældste klasser betragtedes af de yngste som halvguder, og det skyldtes ikke udelukkende aldersforskellen, men vel nok den omstændighed, at de betragtede det som værende under deres værdighed at lægge hånd på de yngste. Hændte det en sjælden gang, så var vedkom-mende sikker på sine jævnaldrendes misbilligelse, når ikke en meget grov forseelse var anledningen.

At blive „junge“ for en af de ældste betragtedes som en dæksmand, man forskaffede sig således en forsorg, som beskyttede én mod overlast fra mellemklassernes side; til gengæld var der en ædel kappestrid mellem jungerne om at holde sin forsorgs sager i så smuk en stand som mulig.

Det var vore længslers mål at blive som de, tænk, at komme så vidt at være mellem dem, der gik til barberen søndag morgen inden paraden! Ja, det var vel værd at tragte efter. Da jeg kom så vidt, forsømte jeg da heller aldrig barberen, skønt min skægvækst gjorde ham hver- vet uhyre let.

Gik det således godt med de ældste, så var til gen-gæld mellemklasserne meget opfindsomme, når det drej-ede sig om at pine de yngste. Det var bl. a. en yndet sport i frostvejr at lægge bankesten, som vi brugte til skomagrerering, på solbænken udenfor vinduet og over-gyde den med vand, til den lå i en skorpe af is, for så at putte den ind på den bare mave af en ulykkelig yngste elev, der fik ordre til at hoppe i strakte knæ, til stenen var tør og varm.

Vi lovede da også, medens vi var i yngste klasse, at afskaffe dette barbari — det gør alle yngste klasser — og glemte det, da vi selv fik smagt magtens sødme — det gør alle mellemklasser.

Nogen fin tone herskede der således ikke, men den skabte raske og dygtige unge mennesker, og det bedste bevis herpå turde vel være, at både underofficerer og officerer — som på kadetskolen har gået gennem en lignende skærsild — med velberåd hu sender deres sønner samme vej.

Nå, lutter bedrøvelighed var det heller ikke; var vore fornøjelser få og små, nød vi dem så meget desto inderligere.

Når vi f. eks. søndag morgen forinden paraden mar-cherede rundt i spisekælderen, fire og fire, med de æld-ste i spidsen, alle i vort fineste puds, syngende vore raske skolesange, med hovedet fuldt af forjættelse om hvad dagen ville bringe, så var det ganske vist en billig fornøjelse, men den dejlige stemning, der var over os, kan de blaserte kigge efter, og den var meget værd, så meget, at vi endnu efter et par menneskealdres forløb kan glæde os over at mindes den.

Seks år er en lang skoletid, og når den alligevel gik forholdsvis hurtigt, skyldtes det søturene.

Vi læste kun i vintermånederne; om sommeren var vi til søs. Var togtet kortere end et halvt år, fik vi praktisk uddannelse på takkeloft, arsenal og laboratorium afvekslende med roning, rejsningsøvelser og signalering. Således gik de første år; siden fik vi sejlbriggen „Ørnen“ til skoleskib. Den første rejse med „Ørnen“ bragte mig den opfattelse — som jeg stadig går rundt med — at denne ordning var forfejlet. På den første måde lærte vi ganske anderledes de forskellige skibstyper at kende. Ved stadig at være sammen med det værnepligtige mandskab lærte vi også dettes ejendommeligheder og den mest praktiske måde at tage det på at kende, hvilket kom os svært tilgode, når vi kom så vidt, at vi selv skulle vejlede mandskabet.

Et skoleskib er et skoleskib, og de befalingsmænd, som udgår derfra, må ligesom begynde forfra, når de stilles overfor forholdene, som de er i de andre skibe. Heldigvis gjorde jeg kun een rejse med skoleskibet.

De sidste halvtredie år læste vi ikke, men var til søs eller til praktisk uddannelse i land. Således gjorde artillerieleverne i ældste klasse tjeneste som hjælpelærere på eksercerskolerne.

Jeg husker endnu det stolte øjeblik, da jeg stod over for min første trop.

Jeg var dengang atten år.

Da jeg havde stillet mine ti mand på geled, drog jeg en uhyre lommebog frem, vædede blyanten og noterede med værdighed nummer, navn og livsstilling.

Højre fløjmand var meget høj og havde et imponerende fuldskæg, som jeg misundte ham.

„Deres navn?“

„Alfred Lehmann.“

„Stilling?“

„Dr. phil.“

„Embedseksamen?“

„Cand. polyt.“

„Alder?“

„25 år.“

„Det var som pokker! Det er vel noget ganske enestående at være nået så vidt i Deres alder?“

„Åh, jeg ved ikke; jeg har en ven, som var polytek-nisk kandidat, doktor phil., havde aftjent sin værnepligt, giftet sig og fået tvillinger, da han var 24 år.“

Efter at have set min fløjtmænd springe sin egen højde, og han var godt 70 tommer, og efter at have erfaret, at han var delingsfører i Akademisk Skyttekorps, roede som en engel og ikke var helt usøkyndig, er det forståeligt, at jeg behandlede ham med en hensynsfuld-hed, som den øvrige trop også nød godt af.

Til min store sorg blev han — vistnok efter eget ønske — ordonnans hos chefen for Orlogsværftet. For sikken en søartillerist han kunne være blevet!

Den eneste, han ikke imponerede, var troppens venstre fløjmand, sandgraver Sivertsen, som sgu ikke gav meget for en doktor, der ikke kunne kurere ham for ligtorne.

Den sidste september hvert år afgik et hold for den næste dag at møde ved korpset som underofficerer af 2. klasse, strålende af nyslæthed, med to gule snore på ærmet og sabel med kvast ved siden. Det var den store dag, vi alle længtes mod.

Af hensyn til bagagen kørte de fra skolen i droske — hver sin. Efterhånden, som de svingede ud af porten, fik de et hurra af de tilbageblevne.

Da mit hold afgik, skete det også pr. vogn, og skønt alt mit liggendefæ mageligt kunne rummes i en stor cigarkasse, havde jeg droske — for mig selv.

Jeg havde så ofte ærgret mig over den skødesløse måde, vor honnør blev besvaret på, navnlig af purunge landofficerer, og lovet mig selv, når det blev min tur at tilkomme honnør, da at besvare den lige så stramt, som den blev afgivet. Da jeg derfor den næste morgen, iført al min vilde pragt, på vej til værftet mødte en menig soldat, glædede jeg mig til at praktisere mit forsæt.

Soldaten gloede meget forbavset på fænomenet — men han hilste ikke.

Skibsfører Chr. Petersen fortæller
en episode fra Grønland

EN DØDSFÆLDE

Illustreret af Oscar Knudsen

„Som sagt, du må selv om det, men hvis jeg var i dit sted, ville jeg vente med at køre til i morgen. Lyt til en gammel polarrotte, inden aften har vi en nordenbrøler med sne, hva' mener du så?“ „Jo – selvfølgelig, jeg retter mig efter dine erfaringer, men sig mig, har du rigeligt med hundefoder, jeg kører på det sidste?“ „Ork ja, masser, bare ta' væk derude i skuret – lige så meget, som du har brug for!“

Denne samtale fandt sted en vinterdag i udstedsbestyrerens bolig i Ritenbenk, Nordgrønland, og manden, „med erfaringen“, var bestyreren selv.

Tredive år havde han ofret på Grønlands lune-fulde „alter“, heraf de første femten som fartøjsfører på kysten. Sømanden stak endnu stadig igennem, han kunne udstedsbestyreren ikke rigtig få bugt med. Han var omkring de halvtreds med et friskt livssyn, én af de mænd, som i Grønland benævnes „gæve“. Han hed Johansen.

Den anden var en ung assistent fra kolonien Jakobshavn; han var her i et meget vigtigt ærinde. Ritenbenk havde været helt udgået for medicin, og han havde nu leveret det hårdest tiltrængte; den unge mand hed Jensen. Han havde kun været i Grønland i et års tid, altså meget „lysegrøn“, men materialet for at begå sig deroppe havde han – nemlig tålmodighed, optimisme, sportsånd og jægmatur.

Den korteste slædevej mellem Ritenbenk og Jakobshavn er ca. 58 km, men kan nemt blive det dobbelte, såfremt isen er upålidelig. Med et velfoderet og veltrænet hundespand kan rejsen gøres på titolv timer, men – der er tilfælde, hvor det har taget seks til otte dage.

Når et slædespand kommer til et fremmed sted, er det klogest at få det isoleret, ellers risikerer man at komme til at spænde adskillige invalider for, når man skal af sted igen. Hundene, som hører til stedet, slås indbyrdes hver dag, men de vil altid være rørende enige om at gennemhøvle et fremmed spand, og bliver der ikke grebet ind, er det givet, at der vil blive invalider. I dette tilfælde var de fremmede hunde blevet lukket ind i værtens hundegård, medens hans egne gik udenfor, skummende af raseri og mordlyst. Hvad man herhjemme forstår

ved hundehuse, kendes ikke i Grønland norden for den 67. breddegrad, for slet ikke at tale om polstrede kurve med duntæpper og „barnet“s navn i slyngbogstaver i kurvens top! – Nej, ved en hundegård forstås en indhegning, i nogle tilfælde med brædder over og lidt kasseret tagpap smækket på, ikke for at beskytte dyrene, men for at undgå sne-skovling fra „gården“.

Slædehunden er vant til at være ude, selv om termometret viser tredive og mere under 0. Kommer han derimod ud for en temperatur, der ligger omkring tredive over 0, taber han lysten til at leve! Der er bevis for, at et helt spand, på vej til Sydishavet, har givet op, inden de nåede Ækvator.

Tværs over indgangen til hundegården lå Jensens bas, klar til at gribe ind, hvis noget ubehageligt skulle vise sig. Han var en fireårs kraftkarl, grå som selve ulven. Han var en af disse få slædehunde, der bliver deres herre virkelig hengiven; denne fyr ville ikke svigte. Hans navn var Angissoq –, det betyder „Den Store“, og han svarede til navnet. Største parten af slædehunde er egoister, og uden undtagelse er de alle fødte slagsbrødre, både når det gælder kampen for føden og erotikken. De eneste af dem, der for et tidsrum af ubestemt varighed ikke behøver at bekymre sig om føden, er basens favoritkoner; så længe de er i gunst, vil han se til, at de får deres andel og lidt mere. Til gengæld vil disse „piger“ blive meget uheldigt stillet, den dag de falder i unåde, for slet ikke at tale om, når de bliver helt kasserede.

Bortset fra basen var der ikke én hund i Jensens spand, der brød sig en døjt om deres herre, undtagen når han viste sig for at fodre. I øjeblikket sov de alle trygt med undtagelse af basen. Udenfor hørtes Johansens bas give den typiske, ildevarslende snerren, der altid tilkendegiver en ulvehunds dårlige humør; sådan noget kultiveret pjat som at go nedværdiger en slædehund sig kun til, når den agerer „baby“.

Da Jensen viste sig med foderet, var „Den Store“ straks på „stikkerne“, og hele spandet fulgte efter, klar til kampen for føden. De tørrede fisk og hvalkodet forsvandt utrolig hurtigt, dog lå der bag ba-

sen to lunser kød og en portion fisk. Pigernes øjne fulgte „sultanen“s bevægelser, klar til at begynde måltidet. Da basen var færdig, gjorde han front mod spandet, pigerne rejste sig, gik hen til deres andel og tog for sig af retterne.

Så skete der pludselig noget, som enhver bas må være forberedt på før eller senere, men som denne fyr alligevel ikke havde regnet med. En af de unge knægte i spandet kom dristigt og udfordrende over mod basen. Han var ung og stærk med et par øjne, der så friskt på alt, måske lidt for friskt på „Den Store“s koner. Det kunne se ud til, at lømlen vidste, at der er grænser for en bas' regeringstid, det afhænger kun af, om en af de andre i spandet kan give ham „mul“, så er det sket – og nu ville knægten forsøge. – Basen var ikke i tvivl om hvalpens hensigter og ligeså lidt om, hvordan de skulle imødegås.

Pigerne holdt op med at æde; med kvindens beregnende instinkt så de, at her eventuelt kunne blive tale om forandringer i fremtiden – en ung, ny sultan! Resten af spandet indskrænkede sig til at løfte hovedet, som om de meget vel vidste, hvorledes dette ville ende, ikke fordi de elskede Angissoq – men det var en infam dumhed, knægten indlod sig på. Og de fik ret! På mindre end ét minut lå den unge oprører med alle fire ben sprællende ud i luften, basen stod skrævende over ham, dette var, hvad man forstår ved „betingelsesløs overgivelse.“ Der var et glimt af foragt i basens kampglade øjne, blodet flød fra et bid bag knægtens højre øre og fra et på venstre flanke, de var dybe, men drengen var arbejdsdygtig. – „Den Store“ flyttede sig som tegn på, at hvalpen var tilgivet, pigerne fortsatte deres måltid, altså ingen forandring i denne omgang. Med den før så kækt vajende hale mellem benene luskede den afstraffede over i gårdens fjerneste krog, hvor to af hans mindre brødre gav sig til at slikke hans sår.

Imens sad de to mænd og hyggede sig ved en romtoddy. Nordenstormen var i fuldt sving med snefog. Johansen stak en buttet tommelfinger i retning af ruden: „Nå, hva' si'er du nu, ka' du høre ham derude, du er vel ikke i tvivl om, hvor der er bedst at være i øjeblikket? Forresten du, sig mig, hvor gammel er din bas, ka' du stole på ham?“

„Han er fire år, og han har aldrig svigtet!“

„Det glæder mig meget at høre, bare det må holde. Hvis han begynder at svigte konerne, så pas på, du kan være forvisset om, at du bli'r den næste, han svigter! Mens jeg var i Umanak, havde jeg en bas, som jeg roligt kunne overlade kørslen til, bare krybe i soveposen, han fandt vej til alle de nærmeste udsteder. Så var det en dag, jeg havde været på

besøg hos gamle Fleischer i Ikerasak og var for hjemgående, at denne satans bas lavede et nummer med mig, bare fordi han var blevet betaget af en „tøs“ i Ikerasak.

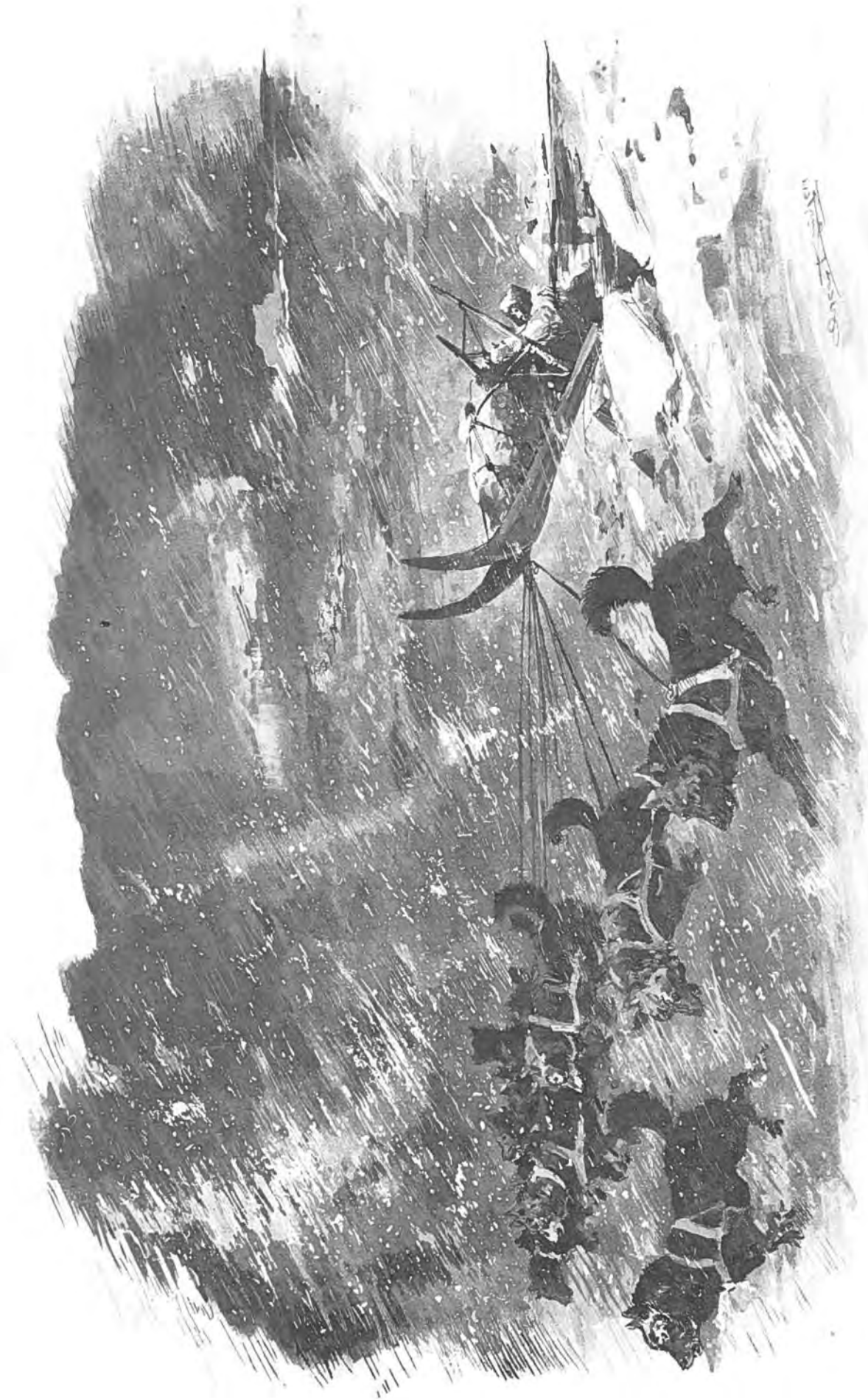
Hos Fleischer var der aldrig langt imellem snap-sene, så jeg var vel nærmest lidt „halvdiset“, da jeg tog derfra, og det endte med, at jeg faldt i søvn. Jeg blev vækket ved, at slæden standsede; jeg så på mit ur, jo, det passede godt nok med tiden, hvis spandet havde været flittigt. Jeg kom ud af „sækken“ og så mig om, men jeg kunne bestemt ikke få noget af det til at ligne Umanak. Ved du, hvor jeg var? Jo, jeg holdt ved bagsiden af Fleischers hus, og den gamle djævel stod og skrupgrinede inden for vinduet! – Så måtte jeg naturligvis kassere den bas. Ak ja – den kærlighed – den kærlighed!“

— — —

Tredje dags morgen var vinden løjet, og sneen hørt op med at fyge. Der blev spændt for. Jensen takkede for gæstfrihed både for hundene og for sig selv, syd over gik det, mod Jakobshavn. – Den nye sne havde samlet sig i driver, så der måtte køres mindre omveje, de gamle spor var næsten udslettede, men med snuden mod sneen fandt „Den Store“ dem og ledede sine undersætter, uden at kusken behøvede at blande sig i det.

Da de kom ud på det sidste frosne sund mellem øerne og fastlandet, var der dejlig jævnt, det gik derfor i et støt trav, nærmest søvndyssende; fristelsen blev for stor, Jensen satte sig på slæden og – blundede. Han blev vækket af Angissoq, der gav nogle hæse, advarende strubelyde fra sig. Jensen kom op i en fart og stillede sig mellem opstanderne, klar til hvad som helst. Hele spandet standsede nogle sekunder, til slædemederne var helt oppe i haserne på dem og sprang frem i de slække skagler; alle tretten dyr formede en grå bue. Slæden fulgte med et stykke, stod derefter uvis vippende, indtil dens bageste parti begyndte at hælde. Jensen følte fødderne glide fra mederne, det var ham umuligt at holde dem der, det føltes, som om der sad en slimet substans under kamiksålerne, han gled nedad, hænderne fulgte langsomt efter. Med de tykke vanter og særdeles stive skindhandsker på kunne han ikke få noget solidt greb i opstanderne, han gled – gled – og så – til sin rædsel følte han isvandet slå op om sig og trænge gennem klæderne. – Temperaturen lå omkring de 18 under 0 og vandet 5 under 0; her var ét af de strømskårne steder, hvor vandet aldrig bliver andet end grødet isfråde.

Han havde åndsnærværelse nok til at iagttage basen og så, at dyret holdt øje med ham, dog uden at slække skaglerne. Efterhånden som han gled nedad, blev bagvægten af slæden lettet så meget, at

Hele spandet røg frem i sluttet trop - endnu et træk fremad, og Jensen var atter på den sikre is!

den vippede ind på den faste is. Med besvær fik han handskerne krænget af og klamrede sig til krydset mellem opstandere og meder. Dersom hundene – bare et par sekunder – slækkede skaglerne, ville slæden glide tilbage i grødet og ned over ham; var den først kommet under iskanten, ville spandet ikke være i stand til at trække den op igen, de ville så kæmpe for livet ved at bide skaglerne over, og når det var gjort – ja, så er resten såre nemt at forestille sig.

Men her var ikke noget, der hed at slække, tværtimod, basen gav sit eget fartsignal, og hele spandet røg frem i sluttet trop. Jensen blev trukket så højt op, at han fik brystet mod iskanten, endnu et signal, endnu et træk fremover, og han var inde på den sikre is!

Alt dette havde højst taget to minutter, men for Jensen ville det altid stå som en evighed. Nu var han i sikkerhed, ganske vist med flåede hænder og arme; men hvad betød det, livet var reddet, mente han. Han havde endnu selvkontrol nok til at give „kørselssignalet“, indover gik det, og snart havde de fast grund under fødderne. Han løb ved siden af slæden – løb – løb – rent mekanisk, uden at se noget, alt omkring ham lå i tåge. Hvor længe han løb, anede han ikke. Han kom til fuld bevidsthed et kort nu, da slæden standsede, og han faldt hen over den. Da han løftede hovedet, mente han at se et lys – jo – jo det var et lys – altså et hus, bare komme derind – ind i varme! Han stirrede i lysets retning – men så – langsomt – ganske langsomt – blev lyset svagere – han syntes, det så brustent ud, for så – til sidst – helt at dø hen.

Kort efter var der samlet en snes snurrende hunde omkring Jensens spand. Ud fra et hus kom en grøn-lænder med en hundepisk i den ene og en kraftig lommelampe i den anden hånd. Han fik hurtigt bragt hundene til orden. Denne mand var bestyrer for en lille boplads tæt ved det sted, hvor Angissoq havde stoppet op. Han var kendt som en af de dristigste og dygtigste hundekuske i distriktet. Han var en handlingens mand, og – hvad der var særlig heldigt i dette tilfælde – en meget erfaren mand, når der blev tale om forfrysninger; han hed Boas Kleist.

Jensen blev båret ind i huset og anbragt i et værelse, hvor der ikke blev fyret, og alt det stivfrosne tøj blev fjernet, til han var helt nøgen. Boas hentede så et par skovfulde ren sne, hvormed han begyndte at massere Jensen. Han blev ved, til varmen fra den unge krop sagde ham, at her var der endnu håb. Han rullede ham derefter i uldne tæpper – lagde ham til køjs med et edderdunsoverlæg – så måtte naturen om resten.

Han havde allerede givet konen besked om at

gøre slæden klar, så han kunne køre med det samme; han lukkede Jensens hunde ind i sin egen hundegård, hvor de blev fodrede, og kort efter var han på vej til Jakobshavn.

Efter otte timers forløb svingede Boas op foran huset igen. I slæden sad en indpakket dansker. Det var lægen fra Jakobshavn; han var en meget god ven af den unge assistent.

Efter at have undersøgt patienten blev lægen hurtigt klar over, at tilstanden var kritisk. Efter en kort konference med Boas, gav lægen patienten en indsprøjtning, hvorefter de blev enige om at finde stedet, hvor Jensen var gået i. Der var ingen sne faldet, siden han kom, så det var let nok at følge hans spor; det tog en snes minutter at komme derud. Kort før de nåede helt frem, reagerede Johansens bas – han var en „gammel“ slæderotte på otte år, som havde bitre erfaringer og derfor ingen chancer tog. – Boas fik *tuken* frem og gik undersøgende videre. Apropos „tuk“, så er den et uundværligt redskab – eller om man vil – værktøj, hvor der køres på is over strømskårne fjorde. Den består af et fladtformet jern, nærmest som et stort stemmejern anbragt på et tre meter langt skaft. Man undersøger isen ved at bevæge tuken i en lav bue foran sig og – samtidig – med korte hug i isen føle, om den er stabil; går tuken igennem, ja, så er vejen spærret, hvis man da ikke er ude for at begå selvmord. Selve stedet fandt de hurtigt. Jensens handsker lå tæt ved. Trods det, at her absolut ikke var noget mistænkeligt at se, røg tuken igennem så let, at Boas nær havde mistet den. Selve åbningen, hvor strømmen kom malende fra isens underkant, var ca. fire meter i kvadrat, altså rigelig stor til, at en slæde kunne forsvinde. „Ja“, sagde Boas på sit mærkelige danske, „moske ham Jensen meget heldig – also – hvis han må leve, for ingen mand aldrig komme op fra den hol“. Han pegede på åbningen.

De kørte hjem. Boas kone sad vagt ved Jensens seng, hendes store, brune øjne var blanke og fugtige; hun hviskede nogle ord til sin mand. Boas vendte sig mod lægen og mumlede: „Min kone sige, han moske aldrig vågne mere!“ Lægen gik hen og lyttede til den syges åndedræt, rejste sig og sagde ret roligt: „Nåh, Boas, det er nu ikke så sikkert, han har endnu en chance for at komme tilbage til os!“

Således forløb fem døgn. Jensen blev madet med kondenseret mælk og vælling. Den femte dags aften slog han øjnene op, han lå stadig i feberfantasier, men begyndte at tale. Det lød nærmest uhyggeligt, denne grødede, ophidsede stemme, helt ukendelig, og det han sagde, syntes der ikke heller at være megen mening i. „Hvor – hvor – er – han – min

I fem døgn blev Jensen madet med kondenseret mælk og vælling – først den femte dags aften slog han omsider øjnene op

bedste ven – jeg – må se ham – min redningsmand!“ Han tav igen og lukkede øjnene. Der blev så stille i stuen, indtil Boas ytrede, henvendt til lægen: „Det mo være daj, han mener!“

„Såh, hvorfor det, det ka’ da li’så godt være dig, ikke?“ Boas tav og tænkte.

Ganske langsomt lagde Jensen feberfantasierne bag sig, og endnu langsommere vendte kræfterne tilbage. Lægen rejste til Jakobshavn for at aflægge rapport.

En af Jensens første feberfrie dage, da han kunne sidde oppe i en magelig stol, kom han og Boas til at tale om denne tildragelse, og Jensen udtrykte sin taknemmelighed for alt, hvad der var gjort for ham i dette hjem. De kom også ind på at tale om Jensens spand. Boas kaldte Angissoq „en arrig bandit“, en af de værste han nogen sinde havde mødt. Dette kunne Jensen ikke begribe; men senere forstod han.

Lægen havde givet instruks om, at patienten under ingen omstændigheder måtte komme uden for en dør. Hermed var det udelukket, at Jensen kunne komme til at hilse på „Den Store“. Dog – en formiddag fik han en idé. „Sig mig, Boas, tror du – at det var muligt for dig, bare for én gangs skyld at afvige fra dine principper, som jeg ved, du kalder „orden i mit hus“; heri hed det blandt andet, at ingen hund måtte betræde beboelseshuset, eller dets stuer. – Boas sad lidt, inden han svarede. „Jeg først høre, hva’ du moske mener?“ Da han blev klar over, at Jensen ville have ham til at åbne et vindue, så han kunne kalde på basen, og at åbne så meget for hundegården, at basen kunne slippe ud – og til slut give den tilladelse til at komme ind for at hilse på sin herre – brød han – for første og sikkert også sidste gang sit princip.

Da Boas kom ud for at linde lægen, lå „Den

Store“ klods op ad den; så snart den så Boas, begyndte den at snerre, men i det samme lød Jensens stemme fra vinduet: „Angissoq – Angissoq!“ Ret op i luften kom ørerne, hver muskel stod spændt, og da Boas lindede lågen, røg basen igennem og lige hen til vinduet. Boas fulgte efter og åbnede døren til huset, men det var for mistænkeligt, den vej syntes „Den Store“ slet ikke om at gå; han var netop vendt om for at gå tilbage, da han atter hørte „his masters voice“; da kastede han alle betænkeligheder over bord, sprang ind og fandt omgående den, han havde savnet. Det var rørende at se det store dyr, da han kom helt hen til Jensen – der var et ubeskriveligt, hengivent skær i de strålende øjne. Boas sagde senere og – vel at mærke uden at blues – „at han troede nok – han – moske – ha’de en lille smule „regn“ i øjnene, og han vidste, at hans kone tudbrølede“.

Jensen tog hundens hoved mellem sine hænder, basen lagde ørerne fladt tilbage og gav sig til at slikke de flåede steder på hans håndled og arme. Boas opfangede nogle danske ord, som Jensen hen-

vendte til „Den Store“. Det var noget om „tusind tak – kloge, modige kammerat – mere værd – end din vægt i guld – min redningsmand, tak, kære ven, tak for mit liv!“

Da basen blev bragt tilbage til hundegården sprang den glædestrålende op ad Boas hele vejen, som om den ville takke for, at han havde taget vare på dens herre – og muligvis give ham undskyldning for sin mistanke om at ville rydde ham af vejen.

Da Boas kom ind igen, smilede han og sagde: „Den hund, han slet ikke dolig, meget, meget, meget klog!“

Da doktoren vendte tilbage, var han godt tilfreds med Jensens tilstand, han kunne snart køres til Jakobshavn. Boas tog lægen til side og med et lunt smil erklærede han: „Hi-hi-hi – du tro – du meget stor redningsmand – og mej moske tro være en lille smule redningsmand, men det s’gu bare lyv – vi to slet ikke redde no’et – nej-nej – men ham – „Store“ Angissoq – han rigtig redningsmand – jo-jo – for hvis ikke han redde – så du og mej ku’ gøre – ingenting!“

Tegning af Andreas Laursen

Den kaprede skippers jul

Efter en virkelig tildragelse

Der var engang en driftig danziger-skipper, som ikke lagde op, når vejret blev koldt, og efterårsstormene truede, men først når isen tvang ham til det. December måned 1658 var temmelig mild, og Jockum Groot, skipperen, havde en god ladning tømmer til England og skulle derfra til Spanien, hvorfra der var løfte om hjemladning. Det fik så være med julen i den hjemlige by. Julen kunne jo fejres om bord, og man var lige nær Vorherre for det! Jockum Groot ventede dog at nå engelsk havn, inden juleaften oprandt.

Mad og drikke skulle det ikke mangle på! Da skibet „St. Jacob“ kom af sted i begyndelsen af december, var der øl og mad nok til en lang, lang rejse. Skipper Groot vidste godt, at der var krig mellem Danmark og Sverige, og at København blev belejret af svenskerkongen, men det kom jo ikke ham synderlig ved.

Dengang sejlede store, fremmede skibe *ikke* gennem Storebælt; det var for indviklet. Farvandet var ikke afmærket, og der skulle en stedkendt mand til at føre skuden ad snirkelvejen mellem grundene. Og „St. Jacob“ var et ret stort skib. Altså: Op gennem Øresund, men kun ved dagslys, naturligvis. I Sundet var der nogle vagere, nogle malede tønder, men ingen fyr. „St. Jacob“ ankrede for natten ud for Dragør.

En fisker sejlede sent om aftenen fra Dragør ind til København og opsøgte den kaperfører, som han plejede at få penge af for sine nyheder. Den mand var Jacob Vinskænk.

Dette er ikke et novellenavn! Denne historie er fuldkommen sand og navnene helt og holdent historiske; aktstykkerne er fundet i Admiralretten om den prisesag, som fulgte oven på fiskerens natlige besøg i den belejrede by, – og denne fremstilling er en gengivelse derfra.

Jacob Vinskænk var ikke nogen fin mand, han har næppe været vinskænk i nogen fornem mands hus, men han skænkede bravt i for sig selv og har måske fået navnet deraf. Kaptajn Jacob tørnede straks ud, samlede sine landlovsfolk fra kipperne, hvor de holdt til, og fik dem om bord i kaperen

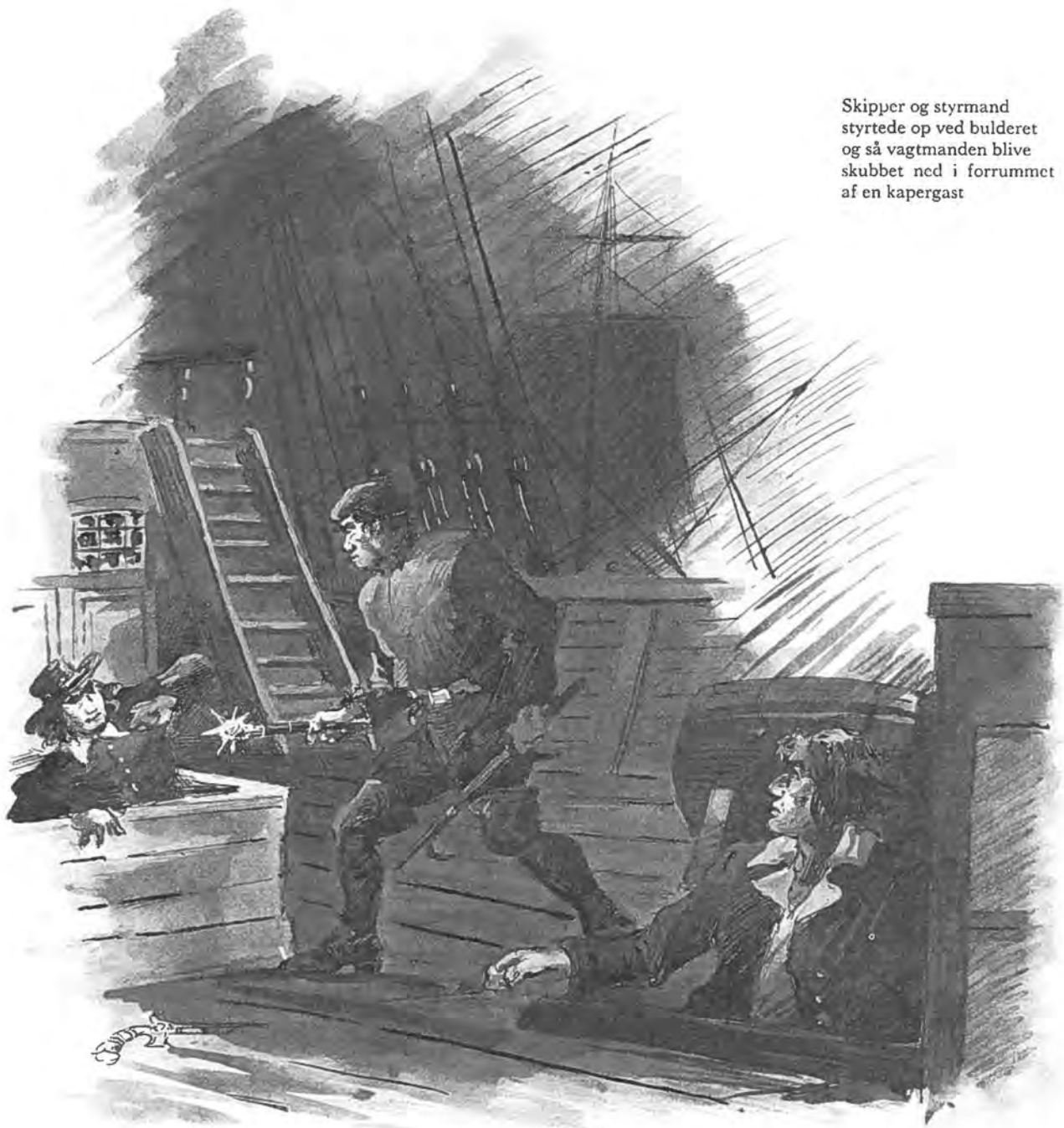
„Den sorte Ørn“. Og så skikkede han bud til sin reder, den emsige Giert Borchertson Meyer i Snaregade, om, at han løb ud for den gunstige vind efter en skude ved Dragør.

Under udsejlingen prajede „Den sorte Ørn“ vagtskibet. Kaptajn Vinskænk lyste med en lanterne ned over sit kaperpatent, brølede en besked over til løjtnanten og fik lov til at stå havnen ud. „Den sorte Ørn“ krydsede ud i Sundet og stod så ned gennem Drogden for fuldt brus. Ved daggry den 15. december løb kaptajn Jacob Vinskænk op omtrent på siden af „St. Jacob“, lod mande båd og entrede danzigeren. Skipper Groot og styrmanden styrtede op ved bulderet og så vagtmanden blive skubbet ned i forrummet af en kapergast med en entrebil i den ene hånd og en skrækindjagende, pikket morgenstjerne i den anden.

Så gjaldede Jacob Vinskænk's ru kommandostemme. Groot ville protestere, men to mænd med huggerter og musketter jog ham ind i kahytten og styrmanden ned i folkerummet, der blev stængt. Kaptajn Jacob inspicerede „St. Jacob“, dens beholdning samt tillige vejret! Vinden var ugunstig til sejlads nordpå ad København til, skibets beskaffenhed som prise var noget tvivlsom, men beholdningen om bord af fetalje særdeles gunstig. Der fandtes et stort fad med tyndtøl og to mindre fade pryssing samt en mængde dejlig mad. Der var nok ikke smalhans i Danzig, men *det* var der i København. Velan! Syd-på! For vinden ad Falster til. Der var nogenlunde sikkerhed, og ventetiden kunne gå godt med al den mad, pryssingen og tyndtøllet.

„Den sorte Ørn“ og „St. Jacob“ kom under sejl og nåede velbeholdne ned til Falsterkysten, hvor de ankrede i læ af land, vist nok ved Hesnæs, og ventede på god vind.

Tiden gik med æden og drikken. Det var gammel nordisk skik i juletiden, og den kunne bedre efterkommes i kahytten på „St. Jacob“ i ro og mag ved Falsters kyst end i den belejrede, dårligt forsynede hovedstad. Det var så nemt og billigt her, for Jockum Groot havde alt, hvad der behøvedes, lige ved hånden, oven i købet en mægtig forsyning af

Skipper og styrmand
styrtede op ved bulderet
og så vagtmanden blive
skubbet ned i forrummet
af en kapergast

lys. Derfor brændte der stadig lys i kahytten, og prysingen og skibsøllet og de gode madvarer blev nydt af de djærve, mandhaftige kapere, så Groot og hans folk ikke kunne have nydt dem bedre. Groot var ikke så ringe en karl. Han havde en særdeles fin, skrammeret hat, som fandt nåde for Jacob Vinskæns øjne. Det behagede ham at tage den, ligeså et par kønne pistoler. Dem kunne den filur af en danzigerskipper ellers komme for skade at misbruge.

Det blev en helt fornøjelig jul, kaptajn Jacob fejrede på „St. Jacob“. Groot havde desuden en net skrivelade „med sedler udi“, som Jacob Vinskænk snart betragtede som sin egen. Muligvis har kaptajn

Jacob og hans folk, takket være øllet, ikke været helt klare over, hvilken aften der egentlig var *juleaften*, og hvilke andre dage derefter, der var endnu mere hellige. Det gjorde dog ikke dem noget. Der var folk nok i land, som tog sig af den side af sagen og passede datoen.

Straks efter jul blev der gunstig vind. Måske havde den også været gunstig før, men da var prysingsfadene ikke tomme endnu. Da imidlertid de to kendsgerninger indtraf på et vist tidspunkt, vist nok den 28. december, blev der handlet ret energisk. Ankrene blev hevet op, sejlene sat, og de to skibe stævnedes op mod hovedstaden. De nåede lykkeligt

Da Jacob Vinskænk senere forsyndede sig påny, blev han arresteret ved landgangen.

i havn, men da skete der en og anden forandring. Kaptajn Vinskænk blev mere spag i mælet. „St. Jacob“ var jo en tvivlsom prise. Skipper Groot fik, da han kom i land, anderledes klang i stemmen og en foretagsomhed, han ikke før havde vist.

Han skrev et vægtigt indlæg til admiralitetsretten og vedlagde en regning på det „røvede“ gods, specificeret: Tyndtøllet og fadet 3 rdlr., hvert fad pryssing

3 rdlr., pistolerne 6 rdlr., lys 1 rdlr. 24 skilling, en hat til 4 rdlr. og „nock en hue“ 1 rdlr. o.s.v.. Nu var det ham, der førte det store ord i det gæstgiversted, hvor han havde slået sig ned, og Jacob Vinskænk var mindre brovtende i det vinhus, hvor han plejede at opholde sig – og brede sig –, når han var i land.

Admiralitetsretten lod afholde forhør. Groot frem-

Sluttes side 66

Snekkens drøm

Tekst og tegninger af Oscar Knudsen

Det dybe, mørke vand skulper gennem snekkens mørnede spanter – næppe til at skelne i det dæmrende halvmørke på fjordens bund. Den tunge styreåre rejser sig som en mørk skygge mellem de svajende tangskove.

Og snekken drømmer sin mangehundredårige drøm. Længst forsvundne tider bliver levende igen. Endnu kan den mærke stævnvandets brusen og fornemme vandet, der iler agterud og forsvinder i den hvidgrønne kølvandsstribе. Den salte blæst svøber sig om dens udskårne dragehoved, og den lytter endnu efter den gammelkendte knagen i årehullerne, når de lange årer dryppende hævede sig i taktfast rytme og blev trukket frem igen af kraftige, muskelstærke arme, brune og hærdede af de lange rejsers sol og vind. Blå var himlen med de skrigende måger og de grågrønne søer, der hævede og sænkede sig og rullede bort mod de uendelige horisonter . . . Dragen stod ud på togt.

Glemte var de lange isvintre, hvor skibet stod af-taklet i bådehuset med skroget og rundholterne tjærede og stuvet bort sammen med det løbende gods. Men glemt var ikke den dæmpede hvisken mellem to mennesker – en sagte mumlen, som stormens rusk omkring huset rev i stumper og stykker. Tæt omslyngede i det begsorte mørke lagde de planer, som måtte føre til ondt vejr.

Snekkens mindedes de korte glimt af flygende sne, når den tunge bjælkeport forsigtigt blev skudt til side, og pigen, hyllet i sin svære, mørkebrune hættekappe, smuttede ud og forsvandt som en skygge mellem bræddevæggens udhæng. Lidt efter fulgte så manden, trælkvindens søn, der havde sit liv forbrudt ved disse natlige møder, om de blev kendt. Blot tanken om disse to – en forbindelse mellem dem – var en tåbelig drøm.

Snekkens, der kendte hvert trin på sine dæksplanker, som var det nære slægtninges med hver sit særlige kendetegn, vidste fra første færd, at skæbningen her spandt et edderkoppespind, der dryppede af edder og forgift.

Når den hørte de hårde, korte kommandoråb under sejlads, vidste den, at høvdingen i bygden

ved Isefjord ville sætte hårdt mod hårdt over for enhver, der ville bøje hans vilje – selv om det var hans eget barn. Den syntes endnu at kunne høre de lidt haltende skridt og den tunge klirren af våben, når han gik agterud, hvor styrmanden tvang den store styreåre til at holde bådens kurs efter dens førers vilje.

Men det havde været et godt bådelaug – et virkeligt kampskib. Ingen kunne ønske sig et bedre. Endnu kunne den mærke det dirre i hele skroget, når der blev gjort klar til kamp. Når fremmede drager dukkede op, og legen skulle til at begynde, var det,

Gennem snekkens mørnede spanter skulper det mørke vand . . .

som om skib og mandskab blev ét levende væsen, der uden tøven fulgte sin leders vilje. Meget blod var sivet gennem dens planker og havde farvet bundvandet rødt, og efter hver kamp var der skridt og stemmer, der ikke kom igen, hvor meget man end lyttede efter dem.

Snekkens planker var fulde af kampar. Tunge økser og sværd havde under entring og nærkamp sat deres mærker i skanseklædningen, og pile havde til tider spækket dens sider som et pindsvin, der rejser sine pigge. Men alle disse ar var kun vidnesbyrd om sejr efter sejr. Andre skibe havde den mødt – skibe, som sank flammende i dybet eller forsmædeligt blev taget på slæb som bytte, fyldt med fanger, som ud i fremtiden måtte leve i trællekår. Selv var den altid gået i havn med sejrsmærket vajende fra

toppen. Endnu klang jubelen som et fjernt ekko – også klagerne –; for mange af dem, der stod ud på togt, stod jo ikke fjorden ind igen.

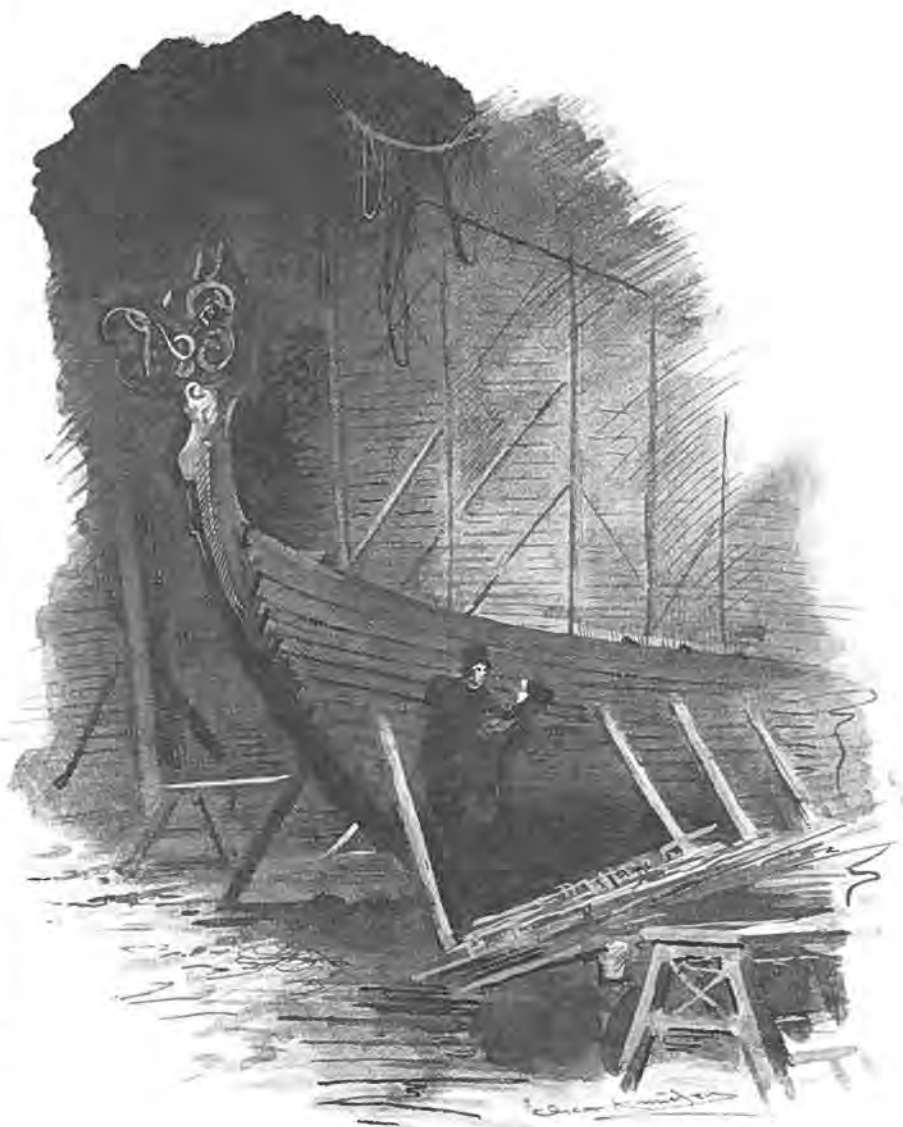
Fangernes rækker, når de blev drevet i land ad gangliene, hørte også med i billedet af endt sejrstogt med de gyngende drager. Lurenes skingrende signaler og den friske blæst, der sendte en brise af tjæret træværk og tovværk ind mod landet, ligeledes.

I de mørke, lune eftersommer-nætter lå snekken og duvede for de knirkende fortøjninger. Den lyttede til havets brusen mod den stenede fjordbred og til den larmende sejrsfest oppe i vikingeborgen, hvor drikkehornene gik rundt, og faklerne gnistrede som rækker af stjernesrud. Ud på morgenen blev der stille. Kun de jernklirrende skridt af vagten på løbebroerne brød stilheden, indtil hanegalet meldte den nye dag.

Mellem de enkelte togter blev skibene udbedret og passet, som kun mænd, der er helt afhængige af deres våbens brugbarhed, gør det. De mørkede skjolder af udgydt blod blev skuret væk med vådt sand – det var trællenes sag at gøre dette under opsyn af båds-mændene. Mange forbitrede og hadefyldte ord havde snekken hørt fremmumlet, når trællene lå og gnubbede de blodvædede planker med de korte skurebrædder. Mange planer om flugt og hævn havde den lyttet til i årenes løb; men mere end snak blev det nok sjældent til. Nok blev folkene ikke slet behandlet, men mange af dem var selv krigere, og en kriger finder sig ikke let tilpas i trællekår, selv om det er krigens lov og den tabendes lod.

Tankerne strejfede igen tilbage til vinternætterne i den store bådehal og til de stævne-møder, den dér havde været vidne til. Der kunne ristes mange runer over det, den havde hørt og set. Havde den haft mæle, kunne den have advaret og hindret, hvad der senere hændte.

Det gamle kampskip syntes ikke om de planer, der blev smedet. For drengen var ikke kriger, men født i trællenes lav, og pigen var høvdingebåren. En krigssnekke er trofast mod den høvding, der har ført den i slagets tummel.

I bådehusets begsorte mørke mødtes trækvindens søn og høvdingens datter...

Den så også for sig den blege, kronragede munk, der nu og da deltog i de skumle rådslagninger. Også han var bragt i fangenskab i bunden af dens last efter et heldigt gennemført angreb mod et klosterbo på en fjern strand. Lægekyndig var manden, men hulkindet og svaglemmet – en bogens mand. Det var åbenbart, at han kendte til giftudtræk af den hæs-lige bulmeurt og de dødsens farlige paddehatte – planter, der rigtigt behandlet kunne bedøve eller dræbe efter behag.

Og drengens hverv var at bære drikkehornene rundt langs langbordene og fylde dem på ny, når de var tomte.

— — —
Ingen vil vel mene, at et drageskib på vinterbedding kan give udtryk for uvilje; men der var en nat, hvor frosten bed særlig hårdt, og da knagede det

højt og skarpt i de svære egeplanker. Lyden kom så uventet, at de tre sammensvorne krøb sammen under kølen, rystende af frygt for at være blevet overlistede.

Der gik mange nætter efter denne – omtrent helt til foråret brød isens magt på fjorden –, før der skete videre i det handlingsforløb, der måtte komme. En dag blev de svære porte til bådehallen trukket til side, og den blege forårssol faldt ind i den støvede hvælving. De svære slæberuller blev anbragt under kølen, støtterne taget bort og dragerne halet ud på vandet. Vinterdvalen var forbi for denne gang – for snekkens vedkommende for sidste gang.

Mændene var ved at ryste vinterens sløvhed af sig, de strakte og rakte sig i den lune forårsblæst og spøjte godmodigt med de af trællene, der var beskæftiget ved skibsarbejdet.

Eet billede stod navnlig skarpt: Pigen med det lyse hår, der flagrede for blæsten mod det grå fjordvands rillede flade, og drengen fra trællegården. De vekslede flakkende blikke, som ingen andre lagde mærke til, men som fortalte, at noget snart ville hænde. Kun den, der vidste besked om de natlige møder, kunne ane, at disse to havde noget sammen.

Dagene gik deres gang, og dragerne lå klar til at stå til søs. De sled og huggede i fortøjningerne og svajede med stævnene ud mod det åbne hav, utålmodige efter at komme ud på det store forårstogt. Oppe fra hallen lød sang og våbenklirren. Der blev holdt fest som en afslutning på den lange vintersøvn. Samtidig var det en afskedsfest inden afrejsen næste morgen.

Kun de få vagtmænd ved skibene var årvågne.

Der blev dog sendt trælle ud til dem med drikkehorn, som blev tømt ud til bunden. Og én efter én begyndte de at falde om – og snart lå de alle som bedøvede. De ravede lidt for at komme på benene igen, men giften i drikkevarerne gjorde sin virkning.

— — —

I ly af de lange slagskygger fra bådehallerne sneg tre formummede skikkelser sig ned mod skibene. De var hyllet i tunge kapper med hætterne slået for ansigterne. Munken standsede et øjeblik ved en af de liggende vagter – han trak vejret tungt. Så nikkede han til de to andre, der gik i gang med at løsne fortøjningerne og hejse det store sejl. Det peb og knagede i blokke og taljer, men op kom sejlet og fangede en svag brise, der førte fra land.

Dragen skød ud til havs!

Ved rorpinden stod trællen, og munken lå sammenkrøbet og så tilbage mod landet og borgen, der snart forsvandt som tågerids i det fjerne.

Så tog søerne ved, og det store skib slingrede

frem gennem en hård dønning, for det er næsten umuligt for tre mennesker at sejle et langskib, der kræver tredive mands besætning – kyndige sømænd, som kan få det til at bære selv i voldsom sø. Og disse tre, pigens, drengen og munken, var ikke søkyndige.

Morgenen brød frem med en bleggul dæmring under lavthængende skytæpper, og skibet vidste, at uvejret ville komme. Snart tog de store skyer alvorlig fart, og det var en ynke at høre de to mænd give sig. De blev søsyge, og deres angst for det hårde vejr førte til usikre og vovelige manøvrer. Man kan ikke føre et langskib gennem en orkan ved hjælp af salmesang og bønner, og det var forstemmende at høre den blege munks jamrende stemme, der anråbte en fremmed gud om at frelse dem.

Trællesønnen kunne dårligt magte den svære styre-åre, og til sidst tog pigens hans plads og befalede ham at hale det tunge, baskende sejl ned. Det kom ned med et brag, og fartøjet vaklede af sted som en beruset mand – og giredes sig frem gennem søerne. Det var en sejlads, der kun kunne ende med forlis.

Og dog kom afslutningen ikke på grund af vind og vejr eller dårligt sømandsskab. Efter snekkens dagelange huggen sig frem – hyppigt med bredsiden mod bølgerne – løjedes vejret af. De tre flygtninge lå udmattede i bådens bund og mumlede rådløse om, hvad der nu skulle gøres.

Men skæbnen var allerede undervejs. Langt ude i horisonten dukkede langskibe op. For bugnende sejl og under pres af alle årer jog de som havhestc over bølgerne for at tage hævn. Og disse skibe blev sejlet af virkelige søfolk, der kunne deres kram til bunds. Vel kan et skib ikke trække på skuldrene og vise sin foragt, men foragtelige var de to mænd, der rystende af træthed og modløshed blev enige om at give op uden kamp.

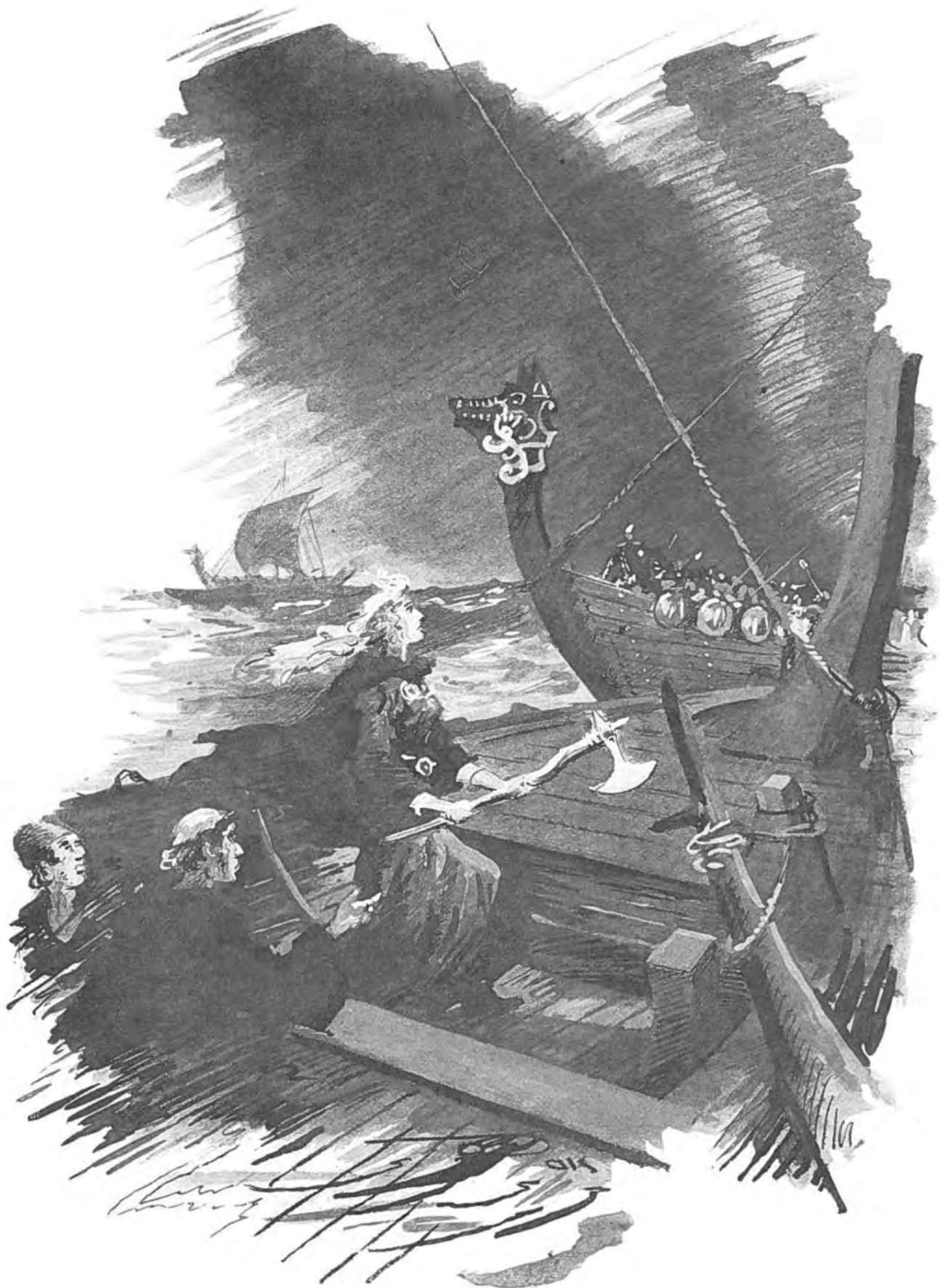
Kun pigens havde høvdingesindet i sig. Uden et ord, men med lynende øjne greb hun en af de langøkser, der var anbragt under mastefoden og løb agterud uden at ænse munkens flæbende bønner.

Roligt stod hun dér og ventede.

— — —

Og ventetiden blev ikke lang! Snart var flåden ganske nær, og den første sværm af pile jog deres jernodde ind i skibets flanker. I formation gik skibene fremad og forud for at afskære snekken fra flugt. Endnu var de ikke klar over, at de ikke behøvede at regne med modstand.

Først da den blege munk rakte armene op for at tilkendegive, at de overgav sig, tog pileregnet af, og førerskibet gik langskibs for at entre, medens de øvrige kredsede om byttet som ulve om et såret eldsdyr.

Med et fast greb om langøksen stod pigen med lynende øjne og ventede ...

Så kom afslutningen – også for snekkens vedkommende. De to mænd forsøgte at forhindre det, men blev fejet overende af øksens lange skaft. Inden de nåede at samle sig sammen og komme på benene igen, klang øksens bidende hug mod skibets bund.

Pigen havde slængt den uldne kappe fra sig og stod rank, medens havet fossede ind gennem det gabende hul mellem spanterne. Gurglende fandt det vej langs borde – det styrtede ind gennem årehullerne. Snekkens sidste rejse var endt. Vandet luk-

kede sig over den – lurenes hæse skrig blev svagere og svagere – tonede til sidst helt bort.

— — —

Og vandet skulper og sukker stadig gennem de mørnede spanter på fjordens bund. Øksen er sunket ned i slammet sammen med pigen, der svang den i dristig trods mod en ydmygende skæbne.

Snekken følte, at den kunne have mødt en værre død, at den trods alt var gået ned med ære – sænket af en kvinde med vikingeblood i årene.

Den kaprede skippers jul

(Fortsat fra side 59)

lagde sine dokumenter, og de var ikke åbenbart falske, som lybækkernes og ofte hamborgernes plejede at være.

Dommen faldt den 4. januar 1659. De fire admiralitetsherrer på Bremerholm frigav skibet „St. Jacob“ og dømte kaptajn Jacob Vinskænk til at betale, hvad han havde taget. Og en kraftig advarsel fik han endda. Regeringen ønskede nok dristige, energiske kaperførere, men ikke stratenrøvere. Een forsyndelse til, så var han færdig!

Giørt Meyer, der under prisesagen havde kæmpet iltert for sine kære penge, fik både en lang næse og en mindelse om for fremtiden at stikke snabelen ind. Han gav så Vinskænk råt for usødet, og denne lige så utiltalende fyr var nær aldrig kommet ud som kaperfører mere.

Jockum Groot fortsatte snarest muligt rejsen med „St. Jacob“. Det havde været en ond jul ved den danske kyst, men den lo dog bedst, som lo til sidst – og det gjorde Jockum Groot.

Den grove kaperkaptajn Jacob Vinskænk, der havde ringeagtet den hellige juletid og mæsket sig på danziger-skipperens bekostning, kom dyrt til at betale *den* julefest og *det* juleøl. Han kom i mis-kredit. Der blev holdt øje med ham, og hen på slutningen af året, i september, da han igen forsyndede sig, blev han straks ved landstigningen arresteret.

Denne højmoraliske og sandfærdige beretning kan passende slutte med det agtværdige vers:

Enhuer sitt Juele-Øll maae dricke
i Guds Frucht och i Ærlighed.
Med Swieg och med Begierlighed
da baader det ham icke.

Tegning af Søren Brunoe

Reproduktion: Brdr. Bærentzen

Fore-and-aft skonnert i Nyhavn

Maleri af FR. LANDT

